

Jean Monnet Chair
SCAES
Social and Cultural Aspects
of European Studies

NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES
OF UKRAINE

Асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)

Факультет DISFOR Університет Генуї (Італія)

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної зимової школи «СОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ»

Для бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів

м. Київ, 17-21 січня 2022 року

**Зимова школа проводилась в рамках імплементації проекту
«Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій»
(SCAES) - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR .**

Асоціація дослідників європейських цінностей в освіті (AREVE)
Факультет DISFOR Університет Генуї (Італія)
Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОГРАМА
Міжнародної зимової школи
«СОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ»

Для бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів

м. Київ, 17-21 січня 2022 року

Зимова школа проводиться в рамках імплементації проєкту Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій»(SCAES) - 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR .

Напрями роботи зимової школи:

Зимова школа передбачає вивчення наступних курсів:

1. Семінар «Європейська соціальна політика» (20 год), включатиме питання, що стосуються основних соціальних процесів в Європі, зокрема ЄС. Протягом проведення семінару досліджуватимуться питання соціальної стратифікації суспільства в ЄС, міграційні процеси та основні чинники впливу на них. Окрема увага приділяється соціальній відповідальності бізнесу на європейських підприємствах та вивченню їх досвіду. Розвиток ринку праці європейських країн також розглядається відповідно до проблем, з якими вони стикаються, і характерних для всіх розвинених країн. Якість життя європейського населення та конкурентоспроможність підприємств ЄС набагато вищі за українські, тому ці знання про моделі, практики, політику тощо повинні бути широко поширеними серед українського населення. Цей семінар має на меті узагальнити, систематизувати та поширити європейські практики в соціальній сфері для студентів, дослідників та інших студентів України.

2. Інтенсив «Європейська політика соціальної згуртованості» (12 год). *Тьютор Марья Нестерова.* Курс «Європейська політика соціальної згуртованості» включатиме питання, що стосуються Європейської соціальної політики, Європейської політики згуртованості, Європейської молодіжної політики. Курс покращить знання про розвиток громад (спільнот), соціальні інновації. Також інтенсивний курс відображає принципи змішаного навчання, електронного навчання, ІКТ-технологій в освіті

3. Дистанційний курс «Європейська соціальна модель» (26 год). *Тьютор – Діана Снулбер*

4. Дистанційний курс «Інклюзивна політика ЄС в освіті» (24 год.) *Тьютор – Діана Снулбер*

**5. Дистанційний курс «Європейська політика соціальних інновацій» (12 год)
– Тьютор Марья Нестерова**

Метою даного курсу дистанційного навчання є вивчення ефективної практики інноваційної діяльності у провідних країнах світу та державної політики просування інновацій у країнах Європейського Союзу. У країнах Європейського Союзу, які мають вищу якість життя, відбувається поступовий відхід від тла прагматичних пріоритетів у проведенні інноваційної діяльності, а наперед висуваються соціальні інновації – тобто ті, що відповідають на соціальні запити та є важливо не тільки для власника коштів, а й для суспільства в цілому. Тому цей дистанційний курс має на меті узагальнити, систематизувати та поширити європейську практику соціальних інновацій та можливості її впровадження в Україні.

**6. Дистанційний курс «Соціальні виміри європейських політик» (12 год) –
Тьютор Марья Нестерова**

Метою даного курсу дистанційного навчання є вивчення ефективної практики інноваційної діяльності у провідних країнах світу та державної політики просування інновацій у країнах Європейського Союзу. У країнах Європейського Союзу, які мають вищу якість життя, відбувається поступовий відхід від тла прагматичних пріоритетів у проведенні інноваційної діяльності, а наперед висуваються соціальні інновації – тобто ті, що відповідають на соціальні запити та є важливо не тільки для власника коштів, а й для суспільства в цілому. Тому цей дистанційний курс має на меті узагальнити, систематизувати та поширити європейську практику соціальних інновацій та можливості її впровадження в Україні

Загальна кількість – 120 годин, 4 кредита ECTS (включаючи 10 годин на тестування та самостійну роботу),

РОЗКЛАД РОБОТИ ЗИМОВОЇ ШКОЛИ.

1 день. 17 січня 2022 року

10.00 – 10.15. Початок роботи зимової школи. Вітальне слово - координатор проєкту, доктор філософських наук, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES, академічного координатора проєкту Жана Моне EVDISD *Марья Нестерова.*

10.15-10.30. Анонс програми зимової школи. Знайомство з дистанційними курсами, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні.*

10.30 – 11.45. Європейська соціальна політика – основа управління соціальними системами і процесами в Європі, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні.*

11.45 – 13.00. Соціальна структура та стратифікація суспільства ЄС, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

13.00 – 14.00. Кава -брейк

1. **14.00 – 17.00. Соціальна згуртованість в освіті. Тьютор - Марья Нестерова**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES,.

1. Соціальна згуртованість в освіті: найкраща практика ЄС, практичне застосування, видатні проекти. Ідентичність та соціальний діалог. Соціальні інновації в освіті: найкраща практика ЄС, практичне застосування, видатні проекти розвитку соціальної згуртованості, інклюзивна освіта, громадянська освіта тощо.

2. Університети, що базуються на громаді: найкращі практики ЄС щодо обміну знаннями, освітніх інновацій, відкрита та безперервна освітня система для ефективного розвитку громади. Принципи університету 21 століття.

17.00 – 17.15. – Підведення підсумків, питання обговорення.

2 день. 18 січня 2022 року

10.00 – 13.00. Демографічні процеси в Європі. Тьютор - Марина Деліні, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України.

13.00 – 14.00. Кава -брейк

2. **14.00 – 17.00. Соціальна згуртованість та соціальна компетентність. Тьютор - Марья Нестерова**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES,.

1. Досвід ЄС щодо розвитку соціальних навичок в освіті. Особисті та спільні цінності в соціальному прогресі. Соціальна компетентність як ключовий фактор успіху в соціальному вимірі ЄС.

2. Трансверсальні компетенції як основи практик соціальної згуртованості ЄС. Практики ЄС з оцінки та розвитку трансверсальних компетенцій.

17.00 – 17.15. – Підведення підсумків, питання обговорення.

3 день. 19 січня 2022 року

10.00 – 11.30. Соціальні моделі Європи: порівняння та характеристика, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

11.30 – 13.00. Міграційні процеси в ЄС, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

13.00 – 14.00. Кава -брейк

3. **14.00 – 17.00. Практики соціальної згуртованості в освіті. Тьютор - Марья Нестерова**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES.

4. **Практики діалогу. Міжкультурний діалог та практики соціальної згуртованості ЄС у центрі уваги соціальних інновацій: принципи, соціальний вплив**

5. **Найкращі практики ЄС щодо сприяння, фасилітації та ненасильницької комунікації, які можуть бути впроваджені в українську освітню систему.**

17.00 – 17.15. – Підведення підсумків, питання обговорення.

4 день. 20 січня 2022 року

10.00 – 13.00. Європейський ринок праці: поняття, взаємозв'язок з відтворенням робочої сили, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

13.00 – 14.00. Кава -брейк

14.00 – 16.00. Якість життя населення ЄС і конкурентоздатність країн ЄС, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

16.00 – 17.00. Соціальна відповідальність бізнесу в ЄС: основні риси та приклади для України, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України *Марина Деліні*.

17.00 – 17.15. – Підведення підсумків, питання обговорення.

5 день. 21 січня 2022 року

10.00 – 11.00. Майстер-клас по роботі з дистанційним курсом «Європейські соціальні політики», питання, обговорення.

Тьютор - Марья Нестерова - доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES.

6. **11.00 – 12.00. Майстер клас по роботі з дистанційним курсом «Європейська соціальна модель»** - **Тьютори – Діана Спулбер**, професор Університету Генуї, (Італія), **Олена Яценко**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова.

7. **12. 00 – 13. 00 - Майстер клас по роботі з курсом «Інклюзивна модель ЄС».** **Тьютори - Діана Спулбер**, професор Університету Генуї, (Італія), **Олена Яценко**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова.

8. **13.00 – 14.00. - Майстер клас по роботі з курсом «Європейські політики соціальних інновацій в освіті».** **Тьютори - Марья Нестерова**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова, професор кафедри Жана Моне SCAES, **Олена Яценко**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова.

14. 00 – 14.30.

Питання, обговорення, підведення підсумків зимової школи

УЧАСТЬ У ЗИМОВІЙ ШКОЛІ БЕЗКОШТОВНА.

Зазначений проєкт фінансується за підтримки Європейської Комісії. Виступи та публікації відображають точку зору лише авторів і Комісія не може відповідати за будь-яке використання інформації, яка в них міститься.

The European Commission's support for the production of this event and publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Для довідок:

Координатор проєкту: Марья Нестерова, доктор філософських наук, професор кафедри соціокультурного менеджменту Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Професор Кафедри Жана Монне SCAES, Контакти: +38 (097) 295 60 90, +38 (050)3113435; scaes@npu.edu.ua
Детальніше про проєкт: <http://scaes.info> .

Посилання на лінк реєстрації зимової школи «Соціальні виміри Європейських Студій». <https://forms.gle/5UYw4An8S1zic2Mr5> (у разі проблем з автоматичним відкриттям посилання, скопіюйте посилання та вставте в адресну строку броузера)

Зимова школа буде проведена в Zoom за посиланням:

<https://us02web.zoom.us/j/8796996869?pwd=blpPcjFRY0pnUUdieXBwSE9acm00Zz09>
Meeting ID: 879 699 6869
Passcode: 828094

В програмі Зимової школи «Соціальні виміри Європейських Студій» передбачено 6 онлайн-класів.

Приєднатись до них можна декількома шляхами:

1. За посиланням.
2. По коду.

Для приєднання по коду подивіться, будь ласка, цю інструкцію:

https://rada.info/upload/users_files/41765931/ad775b4a240905ef0a1445601424fca0.pdf

Для приєднання до класів використовуйте пошту gmail або інші, які створені на її основі (наприклад, @nubip.edu.ua; @npu.edu.ua; @...edu.ua .

Список класів:

1. Інтенсив «Європейська політика соціальної згуртованості» - код класу: mhnqky4. Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDQ3OTYzNjI3NjA2?cjc=mhnqky4>

2. Семінар «Європейська соціальна політика» - код класу: nvgwwf7.

Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDMxNzM4OTMzMDUw?cjc=nvgwwf7>

3. Дистанційний курс «Європейська соціальна модель» - код класу: uy4t4yu. Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDU4MDcwNzA5NDA5?cjc=uy4t4yu>

4. Дистанційний курс «Інклюзивна політика ЄС» - код класу: e5zuxv2.

Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDQ3OTY0NDA4Nzcy?cjc=e5zuxv2>

5. Дистанційний курс «Європейська політика соціальних інновацій в освіті» - код класу: f2aftd6. Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDQ3OTY0ODkxODc5?cjc=f2aftd6>

6. Дистанційний курс «Соціальні виміри європейських політик» - код класу: uyw2fkx. Посилання:

<https://classroom.google.com/c/NDQ3OTY0MDc5MDg2?cjc=uyw2fkx>

На проходження курсів у Вас буде час з 21 січня 2022 р. до 28 січня 2022 р. включно.

Матеріали зимової школи будуть розміщені на сайті проекту www.scaes.info та на сайтах партнерів заходу.

Обрані тези
Зимової школи «Соціальні виміри Європейських Студій»

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДИСКУРСУ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ В СИСТЕМІ РИНКОВО-ДЕМОКРАТИЧНИХ
І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Артімонова Тетяна Петрівна,
к.ф.н., доцент кафедри логопедії та логопсихології
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
НПУ імені М.П.Драгоманова
ORCID [0000-0002-6073-6963](https://orcid.org/0000-0002-6073-6963)
tanya-art@ukr.net

Початок ХХІ століття в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, характеризується кардинальними стрімкими змінами в багатьох сферах суспільства. Зміни відбуваються у тому числі і в ментальності людей, зміні їх життєвих пріоритетів і ціннісних орієнтацій. В результаті українського суспільства сучасна молодь формується в умовах глибокої трансформації політичних, соціально-економічних, світоглядних і духовних основ людської життєдіяльності.

Відсутність єдиного розуміння єства категорії «цінність», областей і меж її застосування і тлумачення веде до нерозуміння єства їх трансформації. В результаті процеси трансформації відбуваються переважно «всліпу», методом проб і помилок з величезними затратами сил і засобів, що не піддається обліку морально-етичних збитків при малозначимих кінцевих результатах і невірогідністю прогнозів.

Коротко нагадаємо, що цінності – це загальноприйняті уявлення людей щодо мети і шляхів їх досягнення, які наказують їм певні соціально-прийняті способи поведінки. Кожний суспільний устрій встановлює свою систему цінностей. Усвідомлення і засвоєння цінностей здійснюється в процесі первинної соціалізації особи. Після цього вони залишаються достатньо стабільними зазнаючи істотних змін лише в кризові періоди життя людини і його соціального середовища.

Розглянемо три основні моменти, що визначають актуальність соціально-філософського аналізу ціннісних установок молоді в системі ринково-демократичних трансформацій на початку XXI ст. По-перше, глобальні структурні соціально-політичні події, що відбулися в Україні за останнє десятиріччя, які істотно змінили всі сторони життя молодих людей; по-друге, потреба в теоретико-практичній експлікації механізмів трансформації ціннісної свідомості молоді, що відбулася; і, по-третє, назріла необхідність досліджувати структурний взаємовплив двох трансформацій – в українському суспільстві в цілому і в молодіжному середовищі зокрема.

Ціннісні орієнтації в цілому та студентської молоді, зокрема, виступають як особистісна система і пов'язана з розвитком самосвідомості, усвідомлення положення власного «Я» в системі суспільних відносин.

При формуванні напрямів дискурсу цінностей в період ринково-демократичних трансформацій ретельно вивчає та аналізуємо три сфери домагань молоді – це: багатство (майнова спроможність), престиж (соціальний статус) і влада (участь в політиці).

Саме молодь відкинула «скромне благополуччя», вважала за краще в значній мірі розраховувати не на державу, а на себе. Прагнення ж до офіційного «широкого суспільного визнання» істотно знизилося. Важливо відзначити і те, що збільшилася вага особистих цінностей відносно до цінностей колективних, суспільних. В центр були поставлені особистий успіх, добробут, сімейне щастя. Тоді як поняття «благо країни» дещо втратило своє колишнє значення. Багато молодих людей вже не бачили опори в державі, а тому відмовляли їй в своїй довірі і не орієнтувалися на свою співпрацю з нею.

Матеріально-економічний напрямок, що направлений в першу чергу на задоволення матеріальних потреб, сьогодні розподіляється по осі «планова економіка – ринкова економіка». Вибір на ній визначається економічним статусом людини, його приналежністю до тієї або іншої соціальної групи, економічно активної або економічно пасивної. Економічно активні суб'єкти і співтовариства упевнені в необхідності розвитку ринкових відносин, економічної самостійності.

Відбулася кардинальна переорієнтація структури цінностей праці молоді. Так, домінуюча соціальна, переважно колективна спрямованість трудових цінностей трансформувалася в спрямованість, що індивідуалізувалася, з перевагою особистих потреб і мети. Провідним стимулом до праці став виступати матеріальний інтерес, тоді як духовні цінності істотно потіснилися. Етична та інтелектуальна криза привела до часткової девальвації духовних загальнолюдських цінностей, істотно знизивши можливості населення прогнозувати своє майбутнє. Довіра молоді до влади на сьогоднішній день виявилася підірвана.

Так в матеріально-економічній сфері чітко позначився відхід від патерналістської опіки держави і переваги індивідуалістичних установок економічної свідомості. Відбувся зсув у бік меритократичних (від лат. *meritum* – гідний) систем трудових винагород, пріоритетів «приватного життя» і соціальних свобод особи. Істотно збільшилася гендерна асиметрія в економіці, змінився напрям просторового (територіального) вектора додатку сил молоді.

Таким чином, матеріальні цінності (гроші, високий заробіток, матеріальний достаток, багатство, комфортні умови мешкання) розділяють лідируючі позиції з цінностями термінальними (дозвілля, друзі, добрі відносини в сім'ї, гідні і справедливі керівники на роботі і т.д.). В цілому ж необхідно визнати, що в молодіжному середовищі все більше утверджуються цінності «приватної людини».

У контексті відповідної сьогоденню суспільної потреби у формуванні цінностей студентської молоді значних корекцій потребує патерналістська модель суспільства з її опорою на загальнолюдські цінності. Епохальний перехід від XX до XXI століття характеризувався трансформацією не тільки цивілізаційних і соціально значимих, а й особистісних цінностей. Тим більше, що в постмодерному світі, який досить швидко і радикально трансформується, висуваючи всезростаючі вимоги до людини як носія і творця життя, саме інноваційна модель поведінки стає найбільш продуктивною. Навчальні заклади, і особливо вищі навчальні заклади, у справі формування цінностей студентської молоді за посередництвом відповідних освітніх технологій серед таких факторів можуть вважатись чи не найбільш відповідальними і дієвими [2].

Світ молоді завжди обернутий в майбутнє, а тому трансформація цінностей студентської молоді завжди актуальна.

Список використаних джерел

1. Бурцев С. А. Трансформация систем ценностей в переходном обществе : автореф. дис. на соискание ученой. степени канд. филос. наук : 09.00.01 «Онтология и теория познания» / С.А. Бурцев. – М., 2008. – 21 с.

2. Артимонова Т.П. Ціннісний дискурс студентської молоді в період ринкових та демократичних трансформацій : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.10 / Т. П. Артимонова ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2011. – 175 с.

3. Артимонова Т.П. Ціннісний контекст сучасної студентської молоді / Т.П. Артимонова // Гілея (науковий вісник): зб. наук. праць / [гол. ред. Вашкевич В.М.]. – К.: УАН ТОВ «НВП «ВІР». – 2011. – Випуск 43 (№1). – С. 390-396.

ЩОДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ У ВИШІ

Афанасенко Лариса Анатоліївна
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології НУБіП України
e-mail: lariro.afanasenko@gmail.com
ORCID 0000-0002-6119-4334

Упродовж життя людина повноцінно функціонує в різних соціальних групах, які забезпечують умови для самореалізації особи в різних аспектах, не винятком є і люди з інвалідністю. Серед найважливіших факторів, що сприяють інтеграції неповносправних людей у суспільство, слід назвати отримання професійної освіти, зокрема у вищих навчальних закладах.

Професійне навчання визначається як набуття та удосконалення особою професійних знань, умінь та навичок, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Особливої актуальності набуває питання адаптації студентів з інвалідністю до навчання у виші, оскільки успішна їх адаптація сприяє гармонізації особистості в цілому, та більш ефективному оволодінню ними навиками професійної діяльності.

В широкому значенні адаптація розуміється як складна система перетворень, що відбувається з людиною відповідно до зміни в умовах її життя, внаслідок яких виникають певні якості, а саме: активність самого суб'єкта діяльності, яка вимагає осмислення своїх дій і вчинків, пошуку власних шляхів рішень відповідно конкретним умовам життєдіяльності, аналіз характерних особливостей і результатів взаємодії з новими людьми і обставинами.

Насамперед, потрібно визначитися з цілями адаптації, так як від них залежать і конкретні заходи вишу:

- визнання та забезпечення закладом інклюзивної форми навчання;
- розробка та впровадження системи супроводу студентів з інвалідністю до навчання;
- розробка та впровадження системи навчання для викладачів щодо організації та забезпечення освітнього процесу із студентами з інвалідністю;
- зниження стурбованості й невизначеності у суб'єктів навчального процесу;
- профілактика цькування;
- збереження контингенту студентів;
- покращення внутрішнього іміджу навчального закладу.

Визначаються наступні види адаптації:

1. Психофізіологічна;
2. Соціально-психологічна;
3. Професійна;
4. Соціально-організаційна.

1 Психофізіологічна адаптація – пристосування студента з інвалідністю до нових фізичних і психологічних навантажень, фізіологічних умов навчання.

2. Соціально-психологічна адаптація – це пристосування студента з інвалідністю до навчальної діяльності, до студентського колективу.

3. Навчально-професійна адаптація – повне і успішне оволодіння майбутньою професією, тобто прийняття, пристосування до змісту й діяльності, її умов і організації.

4. Організаційна адаптація – засвоєння ролі студента, уміння планувати та організовувати навчально-дослідну діяльність, визначати дії необхідні для навчання і програму їхнього виконання. Особливо важливо для студента, як суб'єкта навчальної діяльності, опанувати її основними формами: слухання, усвідомлення, засвоєння навчальної інформації, конспектування, виконання вправ, рішення задач, проведення дослідів, проведення навчальних досліджень та ін.

Виходячи із зазначених цілей адаптації студентів із інвалідністю можна визначити заходи їх впровадження в освітню діяльність вишу: організація семінарів, курсів з різних питань адаптації; проведення індивідуальних бесід керівника, наставника із студентом з інвалідністю; інтенсивні короткострокові курси для керівників та викладачів; спеціальні курси підготовки наставників.

Слід зауважити, що в організації навчання, виховання та подальшого працевлаштування людей з інвалідністю чимало нерозв'язаних проблем. Потребує активізації та тіснішої взаємодії діяльність законодавчих і виконавчих органів влади, закладів освіти всіх форм власності для удосконалення чинних та прийняття нових законодавчих і підзаконних актів, що регулюють впровадження інклюзивної форми навчання та розбудову інтегрованого освітнього середовища у вищій школі. Мають з'явитися дієві механізми впровадження ухвалених законодавчих ініціатив у системі загальноосвітньої підготовки.

Зокрема, є потреба у коригуванні рівня знань, які дають школярам з інвалідністю загальноосвітні й спеціалізовані навчальні заклади, для забезпечення успішного вступу та навчання у виші. Недостатнім залишається забезпечення осіб з інвалідністю індивідуальними спеціалізованими технічними засобами навчання, що не дає змоги компенсувати сенсорні порушення, які заважають таким студентам сприймати навчальний матеріал [3].

Отже, показниками успішної адаптації студента з інвалідністю є задоволення ним умовами навчання, висока включеність в групову взаємодію, збереження закладом контингенту студентів.

Список використаних джерел

1. Іванюк І. Адаптація студентів з обмеженими можливостями в умовах інтегрованого навчання. Режим доступу: <http://ap.uu.edu.ua/article/141>
2. Сердюк Л. З. Психологічні особливості студентів з інвалідністю. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. праць. № 11 (13). К.:Університет «Україна», 2014. С. 238-251.
3. Таланчук П. М., Кольченко К. О., Нікуліна Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч.-метод. посіб. К : Соцінформ, 2004. 128 с.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПЕДАГОГА INCLUSIVE EDUCATION AS A FACTOR OF TEACHER'S DISADAPTATION

Афузова Ганна Валеріївна,

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри спеціальної психології та медицини
факультету спеціальної та інклюзивної освіти

НПУ імені М.П. Драгоманова

h.v.afuzova@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8112-8943>

У світлі орієнтації України на європейські цінності різноманітності та інклюзії з 2015 року активно впроваджуються відповідні реформи освітньої галузі. За даними Міністерства освіти і науки України, за останні 5 років зафіксовано зростання кількості учнів, охоплених інклюзивним навчанням: якщо у 2016/2017 н.р. в інклюзивних класах навчалися 4180 учнів з особливими освітніми потребами (далі –

ООП), то у 2020/2021 н.р. таких школярів стало більше ніж у 6 разів – 25078 осіб; у 2020/2021 н.р. в Україні функціонувало 18681 інклюзивний клас [1].

Сама по собі інклюзивна освіта є багатовимірним і складним поняттям, яке, на нашу думку, має розглядатися крізь призму біоекологічної перспективи – багатовимірної моделі людського розвитку, яка слугує інструментом для розуміння складності впливів, взаємодій та взаємин між окремою людиною та кількома іншими системами, пов'язаними з особистістю (Swart & Greyling, 2011; Bronfenbrenner, 2005; Bronfenbrenner & Morris, 1998). В цьому контексті слід брати до уваги усіх суб'єктів інклюзивного освітнього процесу у їх взаємозв'язку (учні з особливими освітніми потребами – їх батьки – їх однокласники – батьки однокласників – педагоги – адміністрація закладу освіти). Наразі в колі уваги науковців і практиків України знаходиться дитина з особливими освітніми потребами як бенефіціар якісних і доступних освітніх послуг (І. Білозерська, В. Бондар, Т. Євтухова, А. Колупаєва, І. Кушнір, З. Ленів, В. Ляшенко, В. Маланчій, Т. Метельська, Л. Міщик, С. Миронова, О. Савченко, Г. Олійник, О. Попович, В. Синьов, О. Столяренко, О. Таранченко, Н. Черепаня, А. Шевчук, М. Шеремет та багато інших науковців), тоді як часто взаємодія в інклюзивному освітньому просторі може набувати характер деструктивної для будь-кого з визначених вище суб'єктів інклюзивного освітнього процесу. Варто також відзначити, що професія педагога вважається однією із потенційно стресогенних (В. Долгова, М. Лакін, М. Левітов, Р. Макаревич, Л. Мітіна, Н. Наєнко, А. Прохоров, Є. Рогов, О. Соколова, К. Хорні, Н. Четверікова та ін.), тому необхідно враховувати рівень готовності фахівців загальної середньої освіти до впровадження ідей різноманітності та інклюзії у власну професійну діяльність з метою попередження явищ емоційного вигорання та професійної дезадаптації.

Будь-яке нововведення в практику шкільного життя, в т.ч. включення учнів з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір, вимагає детального аналізу ресурсів, в т.ч. стану готовності суб'єктів освітнього процесу до цих нововведень. Саме «педагог є центральною фігурою, що реалізує інклюзивні процеси, створює психолого-педагогічні умови для інтеграції дитини з обмеженими можливостями здоров'я в освітній простір» [2, с. 100]. Окрім ставлення вчителя до

дитини з ООП, значення має і ставлення педагога до результатів досягнень дитини; його вміння індивідуалізувати процес навчання, підібрати адекватну систему заохочень тощо. Але, як зазначають С. Альохіна та М. Семаго (2012), «однією з основних характеристик педагога є готовність до змін, професійного пошуку і готовність працювати в команді фахівців» [2, с. 100].

У дослідженні Н. Четверікової (2020) було визначено, що 86% педагогів, які працюють в інклюзивному освітньому просторі, переживають невпевненість, 68% респондентів відзначили у себе тривожність та/або розгубленість; більше половини освітян (51%) – роздратування [3, с. 226]. Як підкреслила авторка, «... зазначені почуття характерні переважно для педагогів із досвідом роботи в умовах інклюзії в середньому до двох років. ... Відповідно, 18% респондентів, які відзначали у себе такі почуття, – це педагоги з більшим досвідом роботи в умовах інклюзії, але цей досвід або не дуже вдалий, або дійсно травмуючий» [3, с. 226]. Серед труднощів соціально-емоційного характеру під час роботи в інклюзивному освітньому просторі, які відзначило 71% респондентів-педагогів, – «недостатня соціальна та професійна захищеність; знецінення праці в умовах інклюзії іншими учасниками освітнього процесу (адміністрацією закладу, батьками учнів); недостатня емоційна підтримка у робочих моментах із боку колег; відсутність системного психопрофілактичного супроводу; недостатнє усвідомлення власних сильних сторін та психологічних можливостей; недостатнє володіння та/або невміння використовувати техніки збереження психологічної стійкості, резилієнсу у процесі роботи» [3, с. 227].

На нашу думку, на початковому етапі впровадження і реалізації інклюзивної практики у більшості педагогів можна зустріти опір нововведенням, який виникає через почуття втрати контролю чи компетентності внаслідок невизначеності та браку знань і досвіду, збільшення обсягу роботи, особистісну неготовність до конструктивної взаємодії з дитиною з ООП та її батьками тощо. Найчастіше такі вчителі намагаються формально відповідати потребам сучасної реальності, але водночас займають відмежовану позицію в інклюзивному освітньому процесі:

–вбачають труднощі навчання дитини з ООП виключно в контексті її особистих обмежень («не встигає», «не може», «не слухає» тощо) без бажання віднайти шляхи вирішення цих проблем (недостатня орієнтація на ресурси учня з ООП);

–не виявляють активність, щоб отримати необхідну інформацію від інших фахівців для організації якісного освітнього процесу (пасивність у пошуку шляхів вирішення нагальних труднощів у навчанні учня з ООП);

–перекладають відповідальність за результати навчання учня з ООП на нього самого, його батьків, інших фахівців (страх осуду за професійну некомпетентність);

–зовні емоційно відмежовуються від ситуації інклюзивної взаємодії, тоді як внутрішньо знаходяться на межі емоційного вигорання (недостатність професійно-особистісної рефлексії);

–мають труднощі у плануванні, здійсненні та аналізі результатів педагогічного впливу у ситуації навчання учня з ООП (формальність педагогічного впливу);

–очікують готових рекомендацій і плану дій від інших фахівців без особистої залученості у діяльність команди психолого-педагогічного супроводу учня з ООП (професійно-особистісна невпевненість).

Саме тому вкрай необхідно на державному рівні розробити дієвий механізм розвитку психолого-педагогічної компетентності вчителів для роботи в інклюзивному освітньому просторі, який би передбачав оволодіння новими і спеціальними знаннями для забезпечення якісних освітніх послуг учням з ООП, формування професійно-особистісної спрямованості на конструктивну взаємодію в умовах інклюзії, а також розвиток навичок командної роботи з організації психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному освітньому середовищі, що дозволило б нівелювати у майбутньому ризики емоційного вигорання та професійної дезадаптації педагогів закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Інклюзивне навчання. Статистичні дані. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>

2. Создание и апробация модели психолого-педагогического сопровождения инклюзивной практики: Методическое пособие / Под общ. ред. С.В. Алехиной, М.М. Семаго. Москва: МГППУ, 2012. 156 с.

3. Четверікова Н. В. Аналіз психологічних факторів у діяльності педагогів інклюзивної освіти як можливих чинників зниження їхньої емоційної стійкості. *Габітус*. Вип. 15. 2020. С. 223-229. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.38>

СТРАТЕГІЇ ПОЛІТИКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

STRATEGIES OF INCLUSIVE EDUCATION POLICY IN UKRAINE

Babenko Olena Victorivna,

Associate Professor at the philology and translation department,

Kyiv national university of technologies and [design](#),

elena14babenko@gmail.com,

ORCID: 0000-003-0379-4769

Nowadays inclusive education is considered to be a component of the humanitarian policy of every modern state in a global world. Firstly, inclusive education deals with the formation of public attention, consciousness, and respect for the diversity and uniqueness of each personality. This fact leads to better quality education for all children.

Regardless of recent systemic conceptualisations and promotion of inclusive education in all spheres of social life, societies still face numerous obstacles and challenges to successful inclusive education implementation. The most commonly identified challenges to successful inclusion education implementation are:

- ✓ Lack of policy and legal support;
- ✓ Inadequate school resources and facilities;
- ✓ Inadequate specialised school staff;
- ✓ Inadequate teacher training in inclusive thinking and techniques;
- ✓ Didactic and passive pedagogical techniques;

- ✓ Rigid curriculum that offers no accommodation, modification, or personalisation;
- ✓ Unsupportive school and district leadership;
- ✓ Socio-cultural attitudes about schools and disability [1].

It is important to focus on the national policy and guidance encourage, that help to enable inclusive education practice at the school level. The first step for national policy is to clearly state that inclusive education is a right for all children[1, 2]. It is also significant that inclusive education policies and guidance should be implemented in collaboration and consultation with disabled persons organisations (DPOs), non-governmental organisations (NGOs), parents of children with disabilities, children with disabilities themselves, and other community stakeholders (Rieser, 2012). According to some research, unfortunately, too often national inclusive education policy is aspirational, vague, and non-committal (Schuelka, 2017; Singal, 2006). Inclusive education policy needs to clearly articulate the values of inclusive education. Besides the appropriate legislation and collaboration with stakeholders, there are other strategies that countries can employ to aid in inclusive education implementation [3,4,5]. These are briefly given below:

Strengthen Education Management Information Systems.

Encourage curricular flexibility and strengthen learning outcomes.

Promote inclusive societies and economies [2].

Step by step inclusive education is now gradually entering in the educational process in Ukraine. The Law of Ukraine “On Education” was adopted in 2017. This official legal document is innovative and opens up a wide field for the implementation of the inclusive approach in the education system of the nation. In October 2017 the International Renaissance Foundation and the Poroshenko Charity Foundation signed the Memorandum of Cooperation within the framework of the Inclusive Education Initiative in Ukraine [1]. This cooperation with the Poroshenko Charity Foundation is one more crucial step in the Foundation’s work to promote the educational reform. Such cooperation and national strategies in education sphere help to unite strengths and efforts of charitable organizations with the educational and material resources of state and private institutions, as well as this policy helps to create completely new possibilities to build a truly functional inclusive

educational system that is based on mutual respect for human rights and the establishment of conditions for equal opportunities and further development.

References

1. Inclusive Education in Ukraine: Together Step by Step. URL: https://www.irf.ua/en/inklyuzivna_osvita_v_ukraini_razom_krok_za_krokom/
2. Schuelka, M.J. (2018). Implementing inclusive education. K4D Helpdesk Report. Brighton, UK: Institute of Development Studies
3. Skrypnyk, T., Martynchuk, O., Klopota, O., Gudonis, V., & Voronska, N. (2020). Supporting of Children with Special Needs in Inclusive Environment by the Teachers Collaboration. *Pedagogika*, 138(2), 193–208. <https://doi.org/10.15823/p.2020.138.11>
4. Srivastava, M., de Boer, A. & Pijl, S.J. (2015). Inclusive education in developing countries: A closer look at its implementation in the last 10 years. *Educational Review*, 67(2), 179-19. DOI: 10.1080/00131911.2013.847061
5. Subban, P. & Mahlo, D. (2017). 'My attitude, my responsibility': Investigating the attitudes and intentions of pre-service teachers toward inclusive education between teacher preparation cohorts in Melbourne and Pretoria. *International Journal of Inclusive Education*, 21(4), 441-461. DOI: 10.1080/13603116.2016.1197322

**ВПЛИВ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ «ЕТИКИ ПРАЦІ» НА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ БЛАГОУСТРІЙ ЄВРОПИ
THE INFLUENCE OF PROTESTANT "LABOR ETHICS" ON THE SOCIO-
ECONOMIC WELFARE OF THE EUROPE**

Бачинська Марина Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, викладач
кафедри соціальної роботи, психології та
соціокультурної діяльності імені
Т.Г. Сосновської НРЗВО «Кам'янець-
Подільський державний інститут»
E-mail: bmv-marisha37@ukr.net

Насамперед зазначимо те, що тематика протестантської трудової етики трансформувалася в богослов'я праці, лідерства, коучингу і місії кожного протестантського представника на своєму робочому місці. Відповідно в основі це здійснює потужний позитивний вплив на соціально-економічний прогрес того соціального середовища, в якому працюють представники даного релігійного спрямування. В даному випадку маємо на увазі Європейські країни, в яких основним релігійним напрямком є Протестантизм (Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія, Данія та ін.).

Дослідження І. Барбура, В. Бачинина, Л. Виговського, Д. Горенькова, К. Тетерятникова, Р. Шрайтера та інших мислителів допомагають нам зрозуміти яким чином розвивався протестантизм як християнський напрямок і який вплив воно мало і продовжує мати на соціально-економічне становище Європи.

Загалом становлення богослов'я та етики протестантизму розпочалося в процесі реформацій, які відбувалися в Західній і Центральній Європі з кінця XV ст. до XVI століття. Як відомо, протестантизм в той час виборював право особистого тлумачення Біблійних текстів, відповідно до індивідуального розуміння та внутрішніх відкриттів, на протигагу тому, щоб поверхнево дотримуватися та формально підкорятися публічним твердженням, які були схвалені суцубо централізованою релігійно-політичною владою. Реформація виразно малв вплив на процес усвідомлення та реалізації суспільних перетворень, які відбулися під час кризи середньовічної церкви.

Варто зазначити, що той час характеризувався особистим зростанням духовної активності й збільшенням незалежності мирян. Це також призводило до того, що етика праці вже не вважалася релігійною, а зорієнтовувалась на світську, тобто нерелігійну діяльність. Другими словами, вплив на світ і суспільство став пріоритетним для тих християн, які обрали протестантське розуміння християнської віри й тлумачення свободи людини. Світська професія почала розглядатися як висока цінність морального життя і стала вирпзником людського покликання. Це призвело до того, що професія перестала бути чимось не духовним чи марнотним у житті людини, на відміну від сакралізованих форм церковно-культового й

сакраментального життя. Професія стала проявом покликання, яка наділяла світську фахову діяльність вираженням обов'язку виконання Божої волі.

Зазначимо, професійна етика раннього протестантизму в своїй суті була більш аскетичною і демонструвала ідею простоти, ощадливості, охайності, підкорення правилам поведінки та здорового раціоналізму, а також закликала до практичності. Протестантська аскетичність витісняла потяги до витрат на розкіш й марнотратство, пробуджувала працьовитість і бережливість. Це, в свою чергу, приводило до зростання статків. І в підсумку, *привело до того, що країни Європи, які прийняли протестантизм, стали економічно процвітаючими і заможними, підвищивши загальний соціальний рівень життя своїх громадян.*

Протестантська трудова етика стала підґрунтям щодо виникнення та розвитку підприємницької діяльності, яке є однією з основних рис ринкової економіки в європейських країнах. Адже принципи протестантської етики заохочують людей бути більш рішучими, мотивованими до благополуччя, працелюбними, дисциплінованими, організованими й зосередженими на реалізації потенційних можливостей як окремої особистості, так і оточуючого соціуму. Ці якості формували в протестантів схильності до підприємницької діяльності. Оскільки професійна діяльність розглядається як реалізація талантів та здібностей людини, якими наділив її Господь Бог.

Типовою рисою етики праці протестантів постає ідея лідерства. Протестантське лідерство реалізується в контексті специфічного середовища, в якому є взаємодія між Богом, християнською громадою і конкретною людиною. Лідерство потребує особливого усвідомлення спільної мети (досягненням якої зайняті віруючі люди); осмисленням власної ролі й відповідальності кожного. Ця особливість обумовлюється тим, що лідер-християнин має відповідальність за якості свого лідерства. При цьому не слід забувати про те, що християни є частиною соціуму. В такому випадку лідерство є процесом, в якому конкретний індивід впливає на групу індивідів задля досягнення конструктивної спільної мети. Це процес впливу на інших людей з метою усвідомлення і досягнення згоди щодо того, що і як необхідно робити,

а також процесу полегшення індивідуальних і групових зусиль у рамках досягнення загальних організаційних цілей.

Загалом, християнська духовність на робочому місці – це комплексне поняття, яке стосується багатьох богословсько-практичних і соціально-філософських, економічних та культурологічних питань, які мають своє позитивне вирішення серед протестантських суспільних груп різного рівня, починаючи від локального, і йдучи до загальнодержавного європейського суспільства.

Узагальнюючи вище наведене, зазначимо, що феномен протестантської етики пов'язаний із трьома фундаментальними цінностями. Зокрема такими:

- успіх й благословення в протестантській етиці залежить від сумлінної добросовісної праці;
- благополуччя й продуктивний результат праці зумовлюється старанністю й наполегливістю в роботі;
- чітко розуміється що праця – це чеснота (моральне добро для себе, оточуючих людей та Бога).

Через це окреслені визначальні ціннісні принципи зумовлюють виразну мотивацію до активної й чесної професійної діяльності, що сприймається не просто в контексті соціальної величності, але й вираження християнської віри та служіння в євангельському дусі. Безумовно дані принципи діяльності мають прогресуючий вплив на соціально-економічний благоустрій тих Європейських країн, у яких протестантство є основним напрямком віровчення. Переконливості в цьому додає здійснений аналіз соціального, екологічного та економічного добробуту Скандинавських країн.

Список використаних джерел:

1. Рождение капитализма из духа протестантизма. [Електронний ресурс]. Исторический журнал для всех «Дилетант» URL: <https://diletant.media/articles/36048576/>.

2. Тетерятников К.В. Богословська етика праці в сучасному протестантизмі. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за

спеціальністю 09.00.14 – богослов'я (041 – Богослов'я). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України, Київ, 2021.

3. Teteryatnikov K.V. The work ethic of post-Soviet Protestants. *Power and Society (History, Theory, Practice)*. 2018. № 2. P. 125-137.

ЛІСАБОНСЬКА СТРАТЕГІЯ: ЩО ПІШЛО НЕ ТАК

Борисенко Денис Володимирович

к. пед. н, доцент кафедри

харчових технологій, легкої промисловості і дизайну

Української інженерно-педагогічної академії

denisuiipa@gmail.com

ORCID 0000-0001-5566-6406

Відома європейська стратегія або порядок денний, який ставив на меті підвищення конкурентоспроможності політики країн Європейського Союзу, яку було визначено в Лісабоні в березні ще 2000 року Європейською радою формувала плацдарм для розбудови низки напрямків та політичних ініціатив. Це десятирічна програма розвитку, яка продемонструвала великі прагнення до інновацій, соціального та екологічного розвитку країн Європейського Союзу. Ця стратегія одразу довго не проіснувала як єдиний «постулат правил» і вже майже одразу почала підкріплюватися додатковими реформами, які переглядалися кожні три роки. Лісабонська стратегія будувалася не лише на економічному зростанні країн Європейського Союзу, а враховувала рішення соціальних задач, насамперед, подолання проблем з зайнятості та досягнення соціальної справедливості [1]. Крім того, до неї ще додалися в червні 2001 року екологічні питання та раціональне використання природних ресурсів.

Вже на половині реалізації лісабонського курсу ставало все зрозумілим, що виконання значно відстає від поставлених задач, що було пов'язано з багатьма

чинниками, в тому числі, вагомий внесок мала економічна криза (Велика Рецесія 2008 року), що значно сколихнуло економічний базис на той час багатьох програм. Важливим також було те, що все носило рекомендаційний характер, бо суттєво вплинути на рішення кожної країни не було можливим. Так у 2005 році Європейською Радою було підкреслено, що країни Європейського Союзу не розглядали поставлені задачі справою вищого пріоритету із-за чого був прояв лише дефіцитів [2]. Декларативний принцип рекомендацій не міг вирішити актуальні питання, бо вони повинні були враховувати тонкощі історичних та географічних особливостей кожної країни, консолідації спільної взаємодії в напрямку соціально-економічних проблем з чітким їх практичним вирішенням та, можливо, доказовістю результатів досягнень.

При цьому, набутий досвід в рамках Лісабонської стратегії дозволив переглянути низку питань, особливо обов'язковості досягнення поставлених цілей, в новій сформованій стратегії Європа 2020. Саме завдяки перших спроб було виявлено складність виявлених напрямків, узгодженості дій, реалізації прописаних послідовностей, а також виставлення високих задач щодо отримання лідерства у світових масштабах, що зрозуміло було складно досягти. Саме орієнтування на реалістичні можливості із врахуванням більш аналітично продуманих задач було відсутньою в Лісабонській стратегії, що її викликало її кризову програму. При цьому перші спроби були оцінені та ще більш активно розвинуті в нових напрямках, продовжено програмування на успішність. Крім того, головне було вирішено ряд організаційних питань, в тому числі статус Європейської Ради, врегулювання щодо Європарламенту та низки інших завдань, які забезпечили практичне функціонування механізму. Ці практичні приклади варто переносити в інші економіки країн не Європейського Союзу, а також в розвитку України.

Список використаних джерел

1. Ящишина І. В. Інноваційна стратегія євроспільноти: соціальний вимір // Ефективна економіка. – 2013. – №3.
2. Саліхова О. Б., Крехівський О. В. П'ять кроків до створення та успішної

реалізації національної інноваційної стратегії. Досвід Європи // Економіка та держава: Економічна наука. – 2010. – №1. – С. 9-15.

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА НОРВЕГІЇ (SOCIAL POLICY OF NORWAY)

Бровко А. Г.

К.і.н., ст. викладач Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя
e-mail: **Alyona_brovko@meta.ua**

Королівство Норвегія – країна з населенням 5 415 166 та площею 323 800 кв. км. Незважаючи на незначну територію та особливості природно-кліматичних умов соціально-економічні показники країни дуже високі. Хоча Норвегія не є членом ЄС, держава має один із найвищих у світі рівень видатків на охорону здоров'я та високі показники тривалості життя. Що свідчить про ефективну політику уряду, який став основним гарантом соціального захисту населення.

Для Норвезького Королівства притаманна нордична (скандинавська) модель соціального розвитку, яка поєднує у собі риси капіталізму, такі як ринкова економіка та економічна ефективність, із такими соціальними благами як державні пенсії та розподіл доходів.

Відповідно до рейтингу якості життя за 2020 р., Норвегія увійшла до десятки країн з найкращими показниками та стала поряд з такими країнами як Канада, Данія, Швеція, Австралія, Нідерланди, Швейцарія, Нова Зеландія, Фінляндія та Німеччина.

Індекс якості життя Норвегії за проектом Numbeo станом на 2020 р.(%)

Індекс якості життя	171,72
Індекс купівельної спроможності	73,55
Індекс безпеки	66,28
Індекс охорони здоров'я	75,59

Індекс вартості життя	103,56
Індекс забруднення	18,09
Кліматичний індекс	68,68

Таких показників вдалось досягнути завдяки продуманій соціальній політиці, яка направлена на захист всіх громадян, а не лише збіднілих. Завдяки прогресивній системі оподаткування здійснюється перерозподіл доходів. Регіони поділяються в залежності від їхнього промислового розвитку, що дає можливість мало розвинутим регіонам отримати кредитування та зменшення податків. Щодо самого населення, то згідно податкового кодексу, чим більше заробляє особа, тим більше має сплатити податок, повертаючи тим самим значну суму в державну казну. Таким чином утримується баланс між кількістю багатих та бідних, тобто той хто заробляє більше має поділитися з менш заможними співгромадянами. Незважаючи на високі податки жителі Норвегії добросовісно сплачують їх та не нарікають на відрахування від їх доходів значної суми.

У 2007 році уряд Норвегії прийняв «План дій по боротьбі з бідністю», що становив частину загальної політики держави направленої на здійснення соціальної згуртованості, інтеграції та скорочення бідності [1]. Як результат, розрив між бідними та багатими громадянами Норвегії, за індексом Джині, станом на 2020 рік становив – 28,54%.

У Норвезькому Королівстві доволі розвинута соціальна програма державної допомоги. У 2020 р. для 48.810 жителів країни соціальна допомога була основним джерелом доходу.

Зокрема, передбачаються наступні види допомоги:

- надання студентам кредитів на навчання з невеликими відсотками;
- пільгові умови позик на житло;
- допомога по безробіттю.
- допомога по інвалідності.

Одержувачі допомоги по інвалідності у віці 18-67 років (2020 р.)

Всього	370 049	10,6%
Чоловіки	152 433	8,5 %
Жінки	217 616	12,8%

Джерело: Statistisk Norway <https://www.ssb.no/en/>

У Норвегії розвинена також нематеріальна державна допомога по безробіттю, яка передбачає існування єдиної системи реєстрації вільних вакансій, підготовки і перепідготовки кадрів на численних безкоштовних курсах. Реалізується й політика щодо зайнятості осіб з інклюзією. Підтримка зайнятості та супроводу на робочому місці людей з особливими потребами здійснюється на загальнодержавному рівні, відповідальність за яку покладено на Агентство зайнятості та соціального забезпечення (NAV).

Населення у віці 15-74 років за статусом робочої сили (LFS) та статтю (%)

	2019 рік	2020 р.
Робоча сила у відсотках населення %		
Всього	70,5	70,4
Чоловіки	73,4	73,3
Жінки	67,5	67,4
Зайняте населення у відсотках %		
Всього	67,8	67,2
Чоловіки	70,5	69,7
Жінки	65,1	64,5

Джерело: Statistisk Norway <https://www.ssb.no/en/>

Кількість безробітних робочої сили у 2019 становила – 3,7% , 2020 р. – 4,6 %. За межами робочої сили відсоток безробітних у 2019 р. – 29,5% та 29,6 % у 2020 р. [4].

До особливостей соціальної роботи в Норвегії варто віднести й розповсюдження таких напрямків роботи з суспільством як: добровільні центри (налагодження зв'язків між людьми, які хочуть допомогти, із тими, хто потребує допомоги); молодіжні клуби (організація діяльності молоді від 10 до 16 років із метою запобігання

злочинності і вживання наркотиків, реабілітація осіб із девіантною поведінкою); притулки для жінок (організація притулку і лікування жінок, які піддаються насильству в сім'ях); центри для біженців (організація діяльності тимчасових притулків, що включають надання соціальної допомоги і адаптації до соціальної системи, що функціонує); служби, що працюють з конфліктуючими сторонами, як альтернатива поліції: це обговорення умов цивільного контракту між злочинцем і потерпілим; інститути, притулки, приватні будинки, у яких здійснюється турбота і догляд за старими й інвалідами [3].

Окрім соціальної роботи Норвегія у своїй діяльності реалізує велику кількість соціальних проектів. Серед міжнародних проектів можна виділити такі відомі соціальні проекти: «Норвезька народна допомога», «Чудо материнства», «Норвезький Червоний Хрест», «Врятуємо дітей», «Активна допомога дітям», «SOS – дитячі села – Норвегія», «Соціальний захист дітей».

Особливе значення приділяється охороні здоров'я, тому держава повністю бере на себе турботу про стан здоров'я громадян. За результатами опитування 2019 р. – 79 % норвежців оцінюють свій стан здоров'я як дуже гарний або міцний [4].

Важливим напрямком соціальної політики держави є імміграційна політика, оскільки країна в економічному та соціальному плані є привабливою для іноземців. У основі даної політики лежить принцип мультикультурного розвитку, тобто залучення іммігрантів до активної участі у життя норвезького суспільства, на тих самих умовах і з тими ж обов'язками, які мають корінні жителі країни. Фінансування даної політики здійснюється за рахунок держави, а організація на практиці входить до обов'язків місцевої влади (проведення курсів норвезької мови, перепрофілювання чи навчання іммігрантів тощо). Якщо раніше іммігранти за свою працю отримували меншу заробітну плату, ніж офіційно, то згодом у Норвегії був прийнятий закон, згідно якого оплата праці зрівнювалась як для корінного населення так і для іммігрантів [2].

Отже, соціальна політика Норвегії, на сьогоднішній день, є однією з найбільш розвинутих та високоефективних, що дає право назвати державу лідером серед країн з високим рівнем доходів. Така політика є прикладом загального добробуту, що

повинно спонукати інші держави переймати досвід та втілювати досягнення та напрацювання в економічній та соціальній сферах Норвегії на власних теренах.

Список використаних джерел

1. Action plan against poverty (2013). URL: <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Labour-and-Social-Inclusion/tema-og-redaksjonelt-innhold/redaksjonelle-artikler/2007/action-plan-against-poverty/id458365/> (дата звернення 20.01.2022).
2. Колесник О., Колесникова-Стейнруд О. Крижана країна дбає про громадян. *Персонал плюс*. 2005. № 5. 5-21 січня. URL: <http://www.personal-plus.net/304/4296.html> (дата звернення 20.01.2022).
3. Медулич С. Особливості соціальної роботи в Норвегії. *Social Work and Education*. 2014. № 1. С. 43-50.
4. Statistisk Norway. Офіційний сайт. URL: <https://www.ssb.no/en/>

THE CLASSIFICATION OF THE HOTEL'S BUSINESS ACTIVITIES IN THE SUCCESSIVE BUILDINGS OF THE MUNICIPALITY КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАСОБІВ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Nataliia Buntova,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of
Management and Innovative Technologies of Socio-Cultural Activity of National
Pedagogical Dragomanov University

Polina Haidai,

student of National Pedagogical Dragomanov University

The deepening of market transformations is increasingly directing the development of the national hotel industry in the direction of its inclusion in the global hotel business. With the integration of Ukraine into the world community, the question arises about the competitiveness of domestic services in domestic and foreign markets, improving the

system of accounting and operational economic analysis of financial performance of hotel enterprises.

Despite the great potential for the development of the tourism business in all its manifestations - from business trips to leisure, the hotel industry is not yet fully implementing effective mechanisms of operation. Therefore, considerable attention needs to be paid to issues introduction of the substantiated perspective and operative analysis of development, attraction of investments for creation of a favorable basis of effective activity of domestic enterprises of hotel economy.

Today for the market of hotel services of Ukraine the following tendencies are inherent: intensification of economic activity, revitalization of tourist flows and increase of efficiency use of hotel capacity; further privatization of hotel enterprises and increasing their presence in the private capital market.

Services of hotel enterprises can have complex nature, ie in addition to their main component - the provision of accommodation, the cost of accommodation may include: breakfast, half board, board, medical package, sports package, visit the pool, fitness center, etc. A comprehensive service is cheaper than purchasing all the components included separately. This interests the customer, and the hotel, in turn, receives additional benefits and increases the final positive financial result.

The content of the main activities of the hotel industry due to the characteristics of hotel services. Among which are: the simultaneity of production and consumption; impossibility of storage; intangible and seasonal; dependence on institutional and internal factors; relatively large share of fixed costs; urgency of service; export of services; combination of paid and free services.

This is the specifics of the hotel industry significantly affects the organization of accounting and analysis of costs, revenues, financial results and confirms the need to take it into account when improving the classification system of the hotel's business activities.

The statistical assessment of the activity of accommodation facilities in Ukraine, which was reproduced in the transformation of forms № 1-hotel and №1-resort for the introduction of new forms of reporting змін 1-KZR "Report on the activities of collective accommodation" (hereinafter - 1-KZR), which validity.

However, some discrepancies between the standard DSTU 4527: 2006 and the form №1-KZR remain to be fixed. Thus, according to the form № 1-KZR to hotels and similar accommodation facilities include:

- "hotel", "motel", "hotel and office center";
- "camping", "hostel for visitors", which according to DSTU 4527: 2006 are taken into account as part of "other accommodation";
- "mountain shelter", which according to DSTU 4527: 2006 belongs to "Specialized accommodation";
- "club with accommodation", "student summer camp", the definitions of which are missing in DSTU 4527:2006;
- "other temporary accommodation", which should also not be included in the category "hotels and similar accommodation".

Among the specialized means of accommodation in the form of №1-KZR are:

- "sanatorium", which is included in the category of "hotels" according to DSTU 4527: 2006,
- "children's sanatorium", "boarding house with treatment", "boarding house recreation", "children's health facility year-round", "children's center", "sanatorium", "balneological hospital", "mud hospital", "mud bath hospital" (including children), "health institution 1-2 day stay", the concept which are absent in DSTU 4527:2006;
- "rest home", "recreation center", which are "similar means of accommodation", etc.

In addition, the provisions of the instruction on filling in the form of state statistical observation № 1-KZR have a number of differences with the Law of Ukraine "On Tourism", for example:

- regarding the establishment of the minimum number of rooms: in the instructions It is stated that "hotels" and "similar accommodation" must have more than seven rooms, but the Law of Ukraine "On Tourism" clearly states that the minimum possible number of rooms to classify accommodation as "hotel" is six rooms, with restrictions for there are no "similar means of accommodation";

- to take into account certain accommodation facilities in the categories "hotels" and "similar accommodation facilities": statistical bulletins created on the form № 1-KZR,

contain data on facilities owned or leased by natural persons-entrepreneurs, and also indicated that these establishments belong to the categories of "hotels" and "similar accommodation", which is currently inadmissible under the Law of Ukraine "On Tourism".

The management system of hotel, hostel, sanatorium, recreation center and other hotel establishments, which is based on systematization of components, application of individual approach to certain classification groups, allows to carry out complex control of all business processes of the institution, taking into account factors of reporting and control functions.

Thus, it should be noted that in Ukraine there is no accepted and clear structure for the classification of collective accommodation by groups. In addition, data on the activities of these economic units are not taken into account in the forms of statistical reporting, which significantly limits and modifies the existing hotel base, negatively affecting the efficiency of this area, and complicating audit processes.

References:

1. World Tourism-2021: The Impact of Terror and Economic Problems // Travel Russian News MILANA'S [Electronic resource]. – Available at: <http://www.trn-news.ru/analytics/41792> [10.01.2021]

2. Tourism of the future: where and how will we send after 12 years / RIA Novosti [Electronic resource]. – Available at: <http://www.trn-news.ru/analytics/41792> [10.01.2021]

3. UNWTO Tourism Highlights // World Tourism Organization. 2020. [Electronic resource]. – Available at: <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145> [10.01.2021]

4. Forecasts of the development of world tourism // Around the World [Electronic resource]. – Available at: <http://vokrug-sveta.com.ua/kifiyakprognozy-razvitiya-mirovogotyrisma.html> [10.01.2021]

5. Tourism flows [Electronic resource]/ State Statistics Service of Ukraine. - Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2020. - Available at: <http://ukrstat.gov.ua/> [10.01.2021]

ІНКЛЮЗІЯ: НОВИЙ ПОГЛЯД ЧИ ДАНИНА ЧАСУ

INKLUSIA: A NEW APPROACH OR A GIVEN TIME

Вакулик Ірина,

доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного
університету біоресурсів та природокористування України

irynavakulyk@gmail.com

Для кожного з нас уже не є якоюсь надзвичайністю залучення до щоденного комунікативного обігу слів, запозичених з інших мов. І це вже не данина моді, це наша буденність – глобалізований світ виявився значно сильнішим за бажання і волю людей. Інформаційні трансформації, які відбуваються нині, змусили людство обрати новий вектор співіснування, що дало нові можливості, нові знання, нові шляхи реалізації мрій та втілення бажань, а новітні застосунки, встановлені на наші гаджети, допомагають не лише визначити локацію, зафільмувати особливі моменти життя, але й виступають медіатором урегулювання відносин у процесі спілкування, подекуди хаотичного, спричиненого виром сучасних змін.

Розвиток цифрових компетенцій формує своєрідну екосистему навчання, здатну трансформуватись відповідно до викликів нашого життя. Чи то «консультативна» допомога через так звані перекладачі, чи інструмент послаблення навантаження під час депресій та відчуття тривоги, різних психофізіологічних станів; чи наповнення віртуальних бібліотек літературою (індустрія книговидання також включилась до процесу діджиталізації); чи управління персоналом (завдяки пітчінгу відкриваються нові можливості для бізнесу); чи модифікація навчання у віртуальному просторі – це наші виклики коронавірусної пандемії.

Техногенні катастрофи, війни, природні катаклізми – чи не є вони породженням дій самого людства? Ми прагнемо досконалості у відношеннях, спілкуванні, у повсякденному побуті, вимагаємо від оточуючих поваги до нас самих, проте забуваємо про Его кожного з нас, яке також «завойовує» навколишній простір. Інстинктивно підкоряючись тваринним «змаганням» (зможе вижити сильніший, спритніший, розумніший, передбачливіший, досвідченіший тощо), ми скеровуємо так звані стандартні імпульси у русло, де досить часто відбуваються конфлікти та

непорозуміння, з'являються натяки й глузування, формуються неприязнь та зневага. Власне вони і породжують такі моральні риси як боягузтво, малодушність, скнарить, жорстокість і злість. Проте максимізація чеснот набуває переваг у цьому двобої, де вишукувались на передній фланг м'якість, гідність, працьовитість, побожність, доблесть, мужність, дружелюбність, відкритість, легкість, завзятість, авторитет, лагідність, терплячість, стриманість, смиренність, розсудливість, віра, надія, любов тощо.

Такі синонімічні й антонімічні ряди людських якостей можна вибудовувати, коли йдеться про інклюзію, що стрімко увірвалась до нашого словообігу, проте здавна існувала у соціумі. Це так зване безбар'єрне спілкування, яке відбувається і на інформаційному, і освітньому, психологічному, і емоційному, і нормативному рівнях. Тобто у широкому контексті ми тлумачимо «правила гри» між членами суспільства, які повинні дотримуватись стратегії вибудови толерантних відносин.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ МОЛОДІ ТА ІНКЛЮЗІЯ **SOCIAL COHERENCE OF THE YOUTH AND INCLUSION**

Волощук М.Б.,

викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності

імені Т.Г.Сосновської,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

e-mail: marinabormv@gmail.com

Сучасний розвиток суспільства, ризики і виклики, спричинені кризовими періодами в життєдіяльності суспільства, спричинені пандемією Covid-19 та іншими кризовими явищами в світовій економіці і суспільно-політичній взаємодії держав все більше мотивує до пошуку альтернатив соціально-економічного розвитку, нових підходів до згуртування суспільства і його сфер діяльності.

В кінці 1990-х років було виокремлено пріоритетні сфери забезпечення соціально-економічного розвитку в країнах ЄС: освіта, підвищення кваліфікації, мобільність, охорона здоров'я, а також охорона навколишнього середовища,

комунікації і транспорт, сфера послуг, інформаційні технології, біотехнології та інші.

Окремим об'єктом дослідження є питання розвитку молодіжної політики, якому присвячено роботи науковців: Г. Ковалю, Н. Корпач, О. Кришень, І. Палій, І. Пеши, Т. Тарасенко, М. Торжевського, О. Яременко та ін. Актуальність вивчення даної тематики є беззаперечною і вимагає постійного оновлення науково-дослідного інструментарію, а вивчення проблем молодіжної політики у контексті національного розвитку та розвитку ЄС потребує пошуку нових інноваційних підходів для вирішення соціальних проблем молоді, адже молодь є сучасною динамічною групою та вагомою складовою суспільства будь-якої країни.

У 1988 році було проголошено першу програму «Молодь для Європи», що була започаткована у сфері обміну студентами та викладачами в країнах ЄС [4; 5]. У 2001 році програма у сфері молодіжної політики «Нові стимули для молоді Європи» актуалізувала розвиток молодіжної політики у XXI ст. в єдиному європейському просторі за такими пріоритетними напрямками: формування активної громадянської позиції в молоді; зміцнення європейських цінностей в молодіжному середовищі; розвиток самостійності серед представників молодого покоління; розширення галузей і можливостей для експериментування [3]. Зміцнення та збільшення активності розвитку європейської молодіжної політики спричинили та продовжили прийняті нормативно-правові акти - Європейський молодіжний пакт (2005), Комюніке Європейської Комісії «Підтримка повноцінної участі молодих людей у сфері освіти, зайнятості та в суспільстві» (2007), Європейська хартія про участь молоді у місцевому та регіональному житті (2008 р.).

ЄС використовує різноманітні інструменти, які мають на меті вдосконалення молодіжної політики: дані масштабних соціологічних опитувань молоді, статистичні дані, звіти окремих структур, опис кращих практик реалізації молодіжних програм і проєктів, (регіональних і галузевих) тощо.

Програма 2021-2027 рр. є більш «зеленою», цифровою та інклюзивною для всіх категорій населення без вікових обмежень і популяризує активнішу участь молоді в демократичному житті суспільства. Можливості відкриті для різних типів організацій. Особи можуть подаватись індивідуально на конкурси грантів і

долучатися до проєктів, які виграють різні організації. ЄС акцентує увагу на розвитку інклюзивної освіти та інклюзивного суспільства. Поняття інклюзія має надзвичайно широке значення та реалізується в багатьох аспектах. Зокрема, в економіці та економічних дослідженнях детально вивчаються поняття «інклюзивне зростання», «інклюзивний розвиток», «інклюзивна економіка» тощо.

В центр програми «Європа-2020» країни ЄС поставили завдання інклюзивного розвитку - зростання повинно бути сталим, інтелектуальним та інклюзивним, базуватися на залученні до відповідних процесів усі сектори економіки та усіх верств суспільства з метою досягнення високого рівня зайнятості, соціальної єдності тощо.

Варто зазначити, що інклюзивний розвиток суспільства та створення безбар'єрного середовища в суспільстві для осіб з інвалідністю та осіб з особливими освітніми потребами (ООП) є сприятливим фактором, який зумовлює розвиток сучасного демократичного суспільства, сприяє соціальній згуртованості населення, підвищенню благополуччя та рівня життя, економічної стабільності, побудові та розширенню суспільного діалогу, збільшенню активності та інтенсивності взаємодії тощо. В контексті ресурсного підходу розуміння інклюзії започатковане професором Б. Вернерфельтом, який вказує на здатність даного підходу до врахування вимог, які висуває зовнішнє середовище, а також внутрішні можливості особистості, що задовольняють зазначені [1]. Зовнішні й внутрішні ресурси в сукупності з усвідомлюваною готовністю їх розвивати і використовувати визначають успішність людини на різних етапах її життєдіяльності [1]. Унікальність людини зумовлюють внутрішні ресурси, які є джерелом розвитку особистості, характеризують її потенціал. Слід вказати на підсистеми внутрішніх (індивідуальних) можливостей особистості: фізіологічні (стан здоров'я, фізична витривалість, вік, стать та ін.); біогенетичні, які пов'язані з спадковістю; індивідуально-психологічні (рівень інтелектуального розвитку, особливості емоційно-вольової сфери тощо) [1].

До зовнішніх ресурсів можна віднести наступні складові: матеріально-технічні, стимулюючі, комунікативно-психологічні, інформаційні, організаційно-управлінські засоби що використовуються особою за потребою [1]. Розвиток і зміцнення одного ресурсу стає підставою для активізації ресурсів іншого профілю.

На нашу думку, розвиток інклюзії в суспільстві можна вважати зовнішнім ресурсом, який розширює можливості особистості; сприяє розвитку внутрішніх ресурсів, мотивує розвивати і використовувати ці ресурси. Внутрішні ресурси осіб з інвалідністю направлені на зміцнення та покращення фізичного та психічного стану здоров'я, оскільки особа з інвалідністю має унікальний набір ресурсів, який включає компенсаторні можливості, які за умови цілеспрямованого розвитку надають додаткові ресурси для життєдіяльності.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства соціокультурна підсистема є значною мірою реформованою в напрямку інклюзивного розвитку, зокрема у сфері освіти. Інклюзивне навчання є ресурсом не лише для здобувачів освіти з інвалідністю, для їхнього оточення, але й для усього суспільства. Адже в інклюзивному просторі здобувач освіти з особливими освітніми потребами соціалізується, набуває навички соціальної взаємодії в освітньому середовищі та в суспільстві, що сприяє фізичному, когнітивному, соціально-емоційному та комунікативному розвитку осіб з інвалідністю.

Інклюзивний розвиток у суспільстві та у всіх сферах життєдіяльності суспільства зумовлює зміцнення в осіб з інвалідністю почуття причетності, гідності, мотивує та сприяє досягненню значних успіхів у людському, соціально-економічному розвитку суспільства, підвищенню рівня благополуччя та викоріненню бідності.

Список використаних джерел:

1. Микитюк С. О. Витоки наукових основ ресурсного підходу. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 2. С. 83– 88. 5.
2. Романычев И. С. Ресурсный подход в социальной работе: к вопросу о социологическом осмыслении. Terra humana. 2012. № 3. С. 82–85.
3. European Commission White Paper A New Impetus for European Youth. Retrieved
4. The changing face of Europe – the fall of the Berlin Wall. Retrieved from https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1980-1989_en [in English].
5. The Youth Guarantee. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en> [in English].

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE CULTURE AND
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF THE ORGANIZATION**

Гассаб Оксана Володимирівна

Асистент, аспірант кафедри психології
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
e-mail: sanitskaya@gmail.com

В більшості національних компаній їх діяльність обмежується лише досягненням бізнес-показників. Говорячи про корпоративну соціальну відповідальність в Україні, можемо зазначити, що вона знаходиться на стадії становлення. Зародження корпоративної соціальної відповідальності в Україні пов'язують із представництвами іноземних компаній, які почали відкриватися десь із середини 90-х років.

Корпоративна соціальна відповідальність поширена у країнах Європи. Частіше всього вона інтегрована у громадську політику, наприклад як у Данії, Франції, Фінляндії, Швеції. Також корпоративна соціальна відповідальність в ряді країн Європи, наприклад Греція, Ірландія, Нідерланди є виключно прерогативою суто корпорацій. В рамках політики Європейського Союзу основна роль корпоративної соціальної відповідальності полягає у підтримці сталого розвитку компаній, який закладений у корпоративну культуру кожної окремої компанії, що, в свою чергу, призводить до покращення ситуації на ринку праці, а також якості продуктів та послуг, що надаються компаніями. У Комюніке Європейської Комісії 2006 року зазначено, що Європейський Союз сприятиме реформам управління та проводитиме оцінку прогресу сталого розвитку щодо управління, а також надає можливість на отримання додаткового фінансування.

Одні з найцікавіших визначень поняття корпоративної соціальної відповідальності, які максимально відображають головну ідею корпоративної соціальної відповідальності:

- це відповідальне ставлення компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем;

- це концепція управління, в рамках якої компанії інтегрують соціальні та екологічні проблеми у свої бізнес-операції і взаємодіють зі своїми зацікавленими сторонами.

- це корпоративно-соціальна відповідальність компанії, позитивний вплив бренду на все, що відбувається навколо його діяльності.

- за визначенням Міжнародного керівництва соціальної відповідальності, ISO 26000 — це відповідальність підприємства за вплив його рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки;

- це концепція, згідно з якою компанії інтегрують у свою діяльність соціальні та екологічні питання.

Варто звернути увагу на підхід вітчизняних та національних компаній до визначення поняття корпоративної соціальної відповідальності:

- це відповідальність підприємства за прямий та опосередкований вплив на економічну, екологічну та соціальні системи, в які воно вбудоване;

- активна соціальна позиція підприємства, що полягає в гармонійному співіснуванні стейкхолдерів, постійному діалозі з суспільством, участі бізнесу у вирішенні гострих соціальних питань;

- це добровільна інтеграція соціальних та екологічних аспектів у виробничо-економічну діяльність підприємства та їх реалізація у взаємодії із зацікавленими сторонами [2].

Треба зазначити, що поняття корпоративної соціальної відповідальності є новим для українського бізнесу, звісно, це пов'язано з особливостями та історією розвитку українського бізнесу. Але, за рахунок згаданих вище іноземних компаній, які почали

активно відкривати свої представництва на території України із середини 90-х років, корпоративна соціальна відповідальність стала активно розвиватися за рахунок великих компаній та їх корпоративної культури.

Корпоративну соціальну відповідальність в Україні можемо розглядати з трьох сторін: як співробітник компанії-носія та інтегратора корпоративної соціальної відповідальності, як споживач продуктів та послуг, які реалізує компанія, і як елемент соціуму.

Цікавим на даному етапі є саме досвід співробітника компанії-носія корпоративної соціальної відповідальності, оскільки 2 інші грані корпоративної соціальної відповідальності представлені в Україні не на стільки широко. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні, частіше всього, є прерогативою компаній, що перегукується із одним із напрямків реалізації корпоративної соціальної відповідальності в Європейському Союзі[5]. Варто зазначити, що корпоративна соціальна відповідальність є елементом організаційної культури в її загальній реалізації. У своїх дослідженнях ми надавали перевагу саме такому визначенню поняття організаційної культури: це сформована впродовж всієї історії організації сукупність прийомів та правил її адаптації до вимог зовнішнього середовища і формування внутрішніх відносин між групами працівників [1]. Дане визначення говорить про те, що компанія несе відповідальність перед працівниками, клієнтами та партнерами, і суспільством загалом. Корпоративна соціальна відповідальність, яка інтегрована у організаційну культуру компанії, працює у дві сторони: по-перше, корпоративна соціальна відповідальність є елементом турботи компаній про оточуюче середовище і суспільство в цілому, тобто компанія не чинить шкоди екології та суспільству, це, найнижчий рівень очікувань від компанії в рамках корпоративної соціальної відповідальності, якщо компанія, навпаки, дбає про навколишнє середовище і шукає варіанти як зменшити негативний вплив виробництва і зменшити вже існуючу шкоду; по-друге, корпоративна культура безпосередньо впливає на цінності, поведінку та звички персоналу[4]. Наприклад, компанія, яка працює у сфері електронної комерції, із штатом працівників 500+, запровадила соціальну ініціативу: кожен із відділів компанії бере під свою

відповідальність один із дитячих будинків у сусідніх із столичною, областях. Відповідно, колектив один раз в місяць навідується до даного закладу, привозить продукти харчування, одяг, подарунки і певні заходи для дітей (перукарі, жонглери, вистава і т.п.). Працівники компанії, отримуючи позитивний відгук від вихованців дитячого будинку, по-перше, по-друге, реалізуючи безумовну потребу у турботі, по-третє, відчуваючи свою значимість та необхідність, починають дану тенденцію інтегрувати у своє приватне життя. Тобто, в результаті ми маємо, що працівники у своїх неформальних колективах, або найближчим колом спілкування починають збиратися і реалізовувати певну соціальну ініціативу, зокрема, у випадку досліджуваної компанії: автоклуб, який допомагав дитячим будинкам одного із районів Житомирської області, ініціативна група, яка один раз в тиждень у своєму районі столиці безкоштовно годувала гарячим обідом усіх бажаючих, традиція два рази в місяць частину коштів переказувати у фонд «Таблеточки» та «Життєлюб», один із працівник організував із сусідами по під'їзді збір одягу – хороший одяг віддають малозабезпеченим, а гірший – на переробку.

Таких прикладів є багато, які виникли в рамках якоїсь певної компанії і зусиллями працівників дані ініціативи мають сильний соціальний посил. Окрім того, реалізація корпоративної соціальної відповідальності, на нашу думку, є, з одного боку, мотиватором для працівника, а, з іншого, способом реалізації та самореалізації, що в свою чергу збільшує лояльність працівника до компанії [3]. Тому для себе ми відмічаємо позитивний взаємозв'язок між корпоративною культурою організації та корпоративною соціальною відповідальністю.

Список використаних джерел

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. 10-е изд./ Пер.с англ. Под ред. С.К.Мордовина. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 848с.
2. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Котлер Ф. / Пер. з англ. К.: Стандарт, 2005. 302 с
3. Теорія організації : навч. посіб. / О. М. Марченко, Л. М. Томаневич; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 359 с.

4. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера Київ: Знання, 2005.442с.
5. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство / Пер. с англ. под ред. В. А. Спивака. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 336 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ УКРАЇНИ **CURRENT PROBLEMS OF YOUTH OF UKRAINE**

Гуменюк І. М.,

викладач ВСП «Кам'янець – Подільський фаховий коледж»
gumenyuk.inna2017@gmail.com

Гуменюк Д. М.,

студент НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Молодіжна політика України є системною діяльністю держави у відносинах із особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється у законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України. Вона поширюється на громадян України віком від 14 до 35 років, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної приналежності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, і здійснюється через органи державної виконавчої влади, установи, соціальні інститути й об'єднання молодих громадян.

Дослідження проблем молоді в Україні є актуальним, оскільки необхідно на державному рівні створювати умови для самореалізації молоді та включення її у процеси розвитку України. Це розширить соціальну базу перетворень, забезпечить соціальне, культурне і економічне відтворення й розвиток держави.

Дослідженню проблем державної молодіжної політики присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені, політичні діячі. Серед них заслуговують на увагу роботи В. П. Андрущенко, М.О.Багмета, В. П. Беха, Є.І.Бородіна, М. П. Лукашевича, І. І. Мигович, І. М. Пінчука, С. В. Толстоухової та інших. Проте проблеми молоді в нашій державі залишаються актуальними й сьогодні, а тому потребують негайного вирішення

Метою статті є розгляд основних проблем молоді в Україні та пропозиції автора щодо їх вирішення.

Успішний розвиток України повною мірою залежить від усіх тих, хто завтра відіграватиме провідну роль у всіх суспільних процесах. Молодіжні проблеми набувають останнім часом особливої гостроти. Постійне скорочення питомої ваги молоді у складі населення, високий рівень захворюваності, насамперед на небезпечні хвороби, проблеми зайнятості та працевлаштування, відсутність підтримки молодих сімей, невирішеність житлових питань, зростання злочинності – ось далеко не повний перелік проблем молодіжного сектору.

Традиції вивчення молодіжних проблем та молодіжної політики є доволі багатими і ведуть свій відлік ще від робіт Піфагора та Гіппократа, які займалися визначенням вікових меж молоді.

Сьогодні переміни в суспільному житті, реалізація державної молодіжної політики внесли корективи в життєві орієнтації молоді, в її поведінку. Молодь значно більше від людей середнього та похилого віку підтримує ринкові перетворення. Значно зросли потреби молоді, якісно змінились її уявлення про гідний рівень і стиль життя. Проте, як засвідчують постійні соціологічні дослідження, загальний рівень соціального самопочуття молоді залишається на досить низькому рівні. Тому сучасна молодь потребує ефективної молодіжної політики, яка покликана реально допомогти у вирішенні нагальних проблем молоді. Сьогодні ж молода людина зіштовхується лише із задекларованими молодіжними програмами, які, на жаль, є не дуже дієвими.

В умовах глибокої економічної та демографічної кризи, кризи культури й ідеології, в якій перебувають країни пострадянського простору, включаючи й Україну, молодіжні проблеми у різних сферах набувають певних специфічних рис,

відзначаються важкими та довготривалими наслідками, а відтак, потребують поглибленого аналізу й регулювання, розробки реалістичної, збалансованої, виваженої політики стосовно молодих поколінь. В ринкових умовах перед молоддю постало багато нових проблем. Однак вона, порівняно з іншими соціальними групами, завдяки віковому статусу має найбільшу соціальну, професійну та життєву перспективу. Завдяки своїм психологічним особливостям молодь здатна швидше, ніж інші соціальні групи, оволодіти новими знаннями, професіями, необхідними в період переходу до ринку та інших процесів державотворення.

Молодь – не тільки суб'єкт, спадкоємець матеріальних і духовних багатств суспільства, а й творець нових, прогресивніших політико-демократичних суспільних відносин. Молодь має бути готовою до відтворення і розвитку не тільки матеріальних, а й політичних, духовних цінностей, культури своєї нації, народу. Саме це і робить її основною рушійною силою прогресивного суспільно-політичного розвитку на етапі становлення української нації.

Основними завданнями молодіжної державної політики в Україні є: створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних стартових умов для соціалізації молоді; реалізація проблем, запитів, інтересів молоді – не за рахунок інших соціальних груп; координація зусиль державних органів, партій, організацій, об'єднань, рухів, соціальних інститутів щодо забезпечення умов для розвитку і самореалізації молоді; соціальний захист груп молоді, неспроможних самостійно розв'язувати власні проблеми або хоча б полегшити своє життя [2].

В сучасних умовах українська молодь є однією з найуразливіших в економічному та найбезправніших у соціально-правовому відношенні соціальних спільнот. Вона живе в умовах підвищеної соціальної напруги і психологічного дискомфорту. Внаслідок цього в молодіжному середовищі поширюються наркоманія, токсикоманія, алкоголізм, проституція та інші негативні явища.

Більшість молодих людей стоїть перед складним життєвим вибором, до якого вона не підготовлена ні психологічно, ні організаційно. Тому мета молодіжної політики в цій галузі – зміцнення соціального статусу молоді в структурах

суспільства, які оновлюються або кардинально змінюються, посилення правової, економічної й соціальної захищеності молодого покоління.

Спостерігається нерівність у можливостях здобути загальну освіту, професійну підготовку, обрати місце праці. Причин багато: соціальні наслідки демографічних, організаційних, структурних диспропорцій у країні, які утворювалися історично і поглиблюються в умовах економічної кризи, зростання соціальної нерівності, що особливо позначається на молоді, брак сильної державної соціальної політики тощо. Наприклад, у сільських хлопців і дівчат, у порівнянні з міськими ровесниками, невисокі можливості одержати якісну освіту, престижно працевлаштуватися, змістовно проводити дозвілля. Все це спричиняє помітне зменшення питомої ваги молоді у складі сільського населення, її переміщення у міста.

Для вирішення зазначеної проблеми необхідне вирівнювання стартових позицій, подолання дискримінації окремих груп молодих людей, для чого можуть практикуватися розвиток кредитування молоді та молодих сімей на сприятливих умовах, надання пільг для працевлаштування випускників навчальних закладів у перші два роки після їх закінчення, організація (в тому числі й на селі) служб профорієнтації, перепідготовки та працевлаштування молоді, служб юридичної допомоги і консультування тощо.

Молодь зобов'язана змінити сучасну політику підприємницької діяльності. Вона має для цього необхідні дані: вік, освіту, знання мов, схильність до ризику тощо. Піддаючи аналізу соціальний стан молоді та проблеми професійного вибору, науковці (як, до речі, і роботодавці) вважають, що період молодості обтяжений такими специфічно віковими моментами, як довиробничий період, що потребує набуття знань і оволодіння професією, труднощі початкового етапу трудової діяльності (передусім – проблема працевлаштування) [4]. У зв'язку з цим молоді громадяни потребують кваліфікованої психологічної підтримки, а також підтримки держави, політичних партій, громадських фондів тощо.

Формування життєвих планів молодої особистості залежить від багатьох обставин. Слід зазначити, що духовність є досить важливим чинником у цьому процесі. Вона безпосередньо пов'язана із світоглядом, прагненнями, ідеалами; вона

зумовлює життєвий вибір молоді людини. Проблема в тому, що нині в Україні храми будуються, але ніхто не прагне допомогти молоді знайти дорогу до храму моральності, громадянськості, до чесної політики і практики державотворення. Але ж від спрямованості ціннісних орієнтацій сучасної молоді залежить формування зразків і норм суспільної поведінки, що визначатимуть характер соціального розвитку в найближчому майбутньому.

В нинішніх умовах процеси соціалізації молоді особистості об'єктивно ослаблені, що викликає тривогу, оскільки внаслідок цього зростає кількість проявів антигромадської поведінки, порушень правопорядку, законності, одним словом – девіантності. З цих причин для формування політики сучасного державотворення потрібно виробити й реалізувати Комплексну програму гуманітарного розвитку суспільства.

Таким чином, сучасний стан та аналіз існуючих проблем молоді України показує, наскільки вони значні та багатопланові. Для того, щоб змінити ситуацію на краще, необхідно мати системний план дій, спрямований на розв'язання найбільш важливих молодіжних проблем, які турбують сьогодні молодого українця. У кожного покоління – своя історична місія, своє покликання і тільки йому притаманні світосприйняття і світорозуміння. Кожне молоде покоління вирішує свої завдання в історико-політичному процесі, проходить через певні випробування. Сучасний розвиток цивілізації висуває перед молоддю проблеми не лише національного, а й глобального, загальнолюдського характеру. Щоб молоде покоління було спроможним завтра успішно, ефективно вирішувати непрості для нації питання, держава вже сьогодні має виробити реалістичну, збалансовану, виважену політику щодо молодого покоління.

Список використаних джерел:

1. Соціологія: Курс лекцій / В. М. Піча, О. М. Семашко, Н. Й. Черниш та ін. За ред. В. М. Пічі. Київ: Заповіт, 2009. 344 с.
2. Павленко Ю. І. Трансформація суспільства і проблеми соціальної політики. Київ Українське суспільство, 2010. 58 с.

3. Пірен М. І. Основи політичної психології: Навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2009. С. 217 – 218.

4. Результати опитування громадської думки. [Електронний ресурс] Режим доступу: www.politik.org.ua

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ ЄС FEATURES OF MIGRATION POLICY OF EU COUNTRIES

Дергач А.В.,

кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

dergach@nubip.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2713-0094>

Сучасні міграційні процеси, які відбуваються на територіях країн ЄС призвели до необхідності пошуку нових методів регулювання потоків мігрантів з боку приймаючих держав. В першу чергу це стосується національної та європейської нормативно-правової бази, що регулює вимоги стосовно перетину кордонів та доступу до ринку праці для мігрантів. Розробка альтернативних методів регулювання міграційних процесів в державах ЄС, дедалі частіше вимагає розширення можливостей переміщення між державами ЄС, встановлення відповідного обсягу та обмежень щодо прав та свобод у пересуванні мігрантів, шляхом імплементації відповідних нормативно-правових актів у даній сфері.

Аналіз міграційної політики держав ЄС дозволяє зробити висновок, що тема вибору актуальних методів регулювання міграційних процесів в країнах ЄС, а також особливості здійснення розподілу трудових ресурсів в умовах поглибленої інтеграції національних економік у структуру загальноєвропейського соціально-економічного

простору є достатньо досліджуваною сьогодні зарубіжними та українськими вченими.

Глобальна економічна співпраця залишається стратегічною метою міграційної політики як окремих країн Європи, так і загальносвітового співтовариства, а тому сучасними авторами здійснюється ґрунтовний аналіз та удосконалення концептуальних підходів регулювання міграцією у ХХІ столітті. Зокрема, враховуючи як актуальні тенденції, так і недоліки в регулюванні міграційних процесів в умовах глобалізації та формування мультиетнічного суспільства, ефективність здійснення регуляторних заходів залежить від диференційованості підходів управління міграційними потоками відповідно до різних категорій мігрантів. З огляду на це можна виокремити наступні методи регулювання їх переміщень в залежності від групи мігрантів (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Класифікація мігрантів та відповідні методи регулювання їх переміщень

Класифікація мігрантів	Методи регулювання переміщень
тимчасові трудові мігранти	- використання раціональних важелів впливу на продуктивність праці мігрантів з метою отримання високоякісної продукції та максимізації особистих доходів працівника
нерегулярні мігранти (включає переважно нелегальні переміщення трудового капіталу та використання незадокументованих джерел отримання доходів)	- використання засобів легалізації їх діяльності
біженці або категорія людей, яка шукає притулок	- захист інтересів окресленої категорії, - легалізація їх переміщень,

	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення соціальних потреб, - усунення негативних культурних наслідків для країн, що приймають біженців
населення, вимушене мігрувати (включає мігрантів, переміщення яких пов'язане із отриманням нових трудових перспектив в рамках реалізації масштабних міжнародних проектів)	<ul style="list-style-type: none"> - вплив на ефективність застосування трудового потенціалу мігрантів - розширення перспектив реалізації професійної компетентності
мігранти-члени сімей або реемігранти	<ul style="list-style-type: none"> - реалізації заходів адаптації мігрантів до сучасного соціуму певної нації, - збереження сімейних цінностей - усунення дисбалансів між різними категоріями населення

Особливим напрямом розвитку глобального соціально-культурного простору є оптимізація освітніх систем європейських держав. Саме міграція виступає одним із соціально-економічних інструментів впливу на формування потужного кадрового, інституційного та інформаційно-аналітичного забезпечення: застосування ефективних методів регулювання міграційних потоків дозволить корегувати глобальні переміщення населення, залучати висококваліфіковані кадри із віддалених країн світу до загальноєвропейського освітнього простору та розширити можливості використання новітніх інноваційних розробок в освітніх системах різних європейських країн [3].

Отже, європейські методи регулювання міграційних процесів спрямовані на оптимізацію руху мігрантів та раціоналізацію розподілу людського капіталу між різними сферами життєдіяльності суспільства. Міграційна політика держав ЄС характеризується високим ступенем лібералізації та адаптації до потреб населення, а

тому її розробка здійснюється відповідно до сучасних тенденцій міждержавної співпраці.

Таким чином, оновлення методів регулювання міграційних процесів та вдосконалення концептуальних основ управління потоками мігрантів може стати сучасною парадигмою збереження глобалізаційних тенденцій та механізмів інтеграції національних економік держав ЄС до світового співтовариства. Розширення можливостей для висококваліфікованих працівників та широке застосування інноваційних, технологічних, науково-дослідних підходів регулювання міграційних процесів на міждержавному рівні організації ринку праці може стати базисом загальноєвропейської міграційної стратегії на майбутні періоди.

Список використаних джерел

1. Castles, S. (2018). International migration at the beginning of the twenty-first century: global trends and issues. *International Social Science Journal*, 68(227-228), 151–162. URL: <https://doi.org/10.1111/issj.12185> (дата звернення: 23.01.2022).

2. Oksana Hamova, Anna Dergach, Oksana Pikulyk, Irina Zolotykh, Kateryna Diachenko. Methods of regulating migration processes in EU countries. *International Journal of Computer Science and Network Security*, VOL.21 No.3, March 2021 pp. 257-265. DOI: [10.22937/IJCSNS.2021.21.3.34](https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.3.34).

3. Zlobina A., Basabe N., Paez D., & Furnham A. (2006). Sociocultural adjustment of immigrants: Universal and group-specific predictors. *International Journal of Intercultural Relations*, 30(2), 195–211. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.07.005

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО- КУЛЬТУРНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО ДІАЛОГУ COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE CONTEXT OF SOCIO- CULTURAL INTERNATIONAL DIALOGUE

Дудко Ірина Володимирівна,
професор кафедри української мови,

Міжкультурний діалог є одним з найважливіших напрямів діяльності світової спільноти. Це задекларовано багатьма міжнародними організаціями, зокрема ООН, ЮНЕСКО тощо. Поняття «міжкультурний діалог» витлумачують як соціокультурний процес, спрямований на розширення міжкультурних комунікацій у сучасному світі на принципах відкритості, поваги, довіри, толерантності, рівності та ін.

Комунікативна компетентність охоплює соціокультурну, мовну та мовленнєву компетенції. Її визначають як комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою реалізації процесу спілкування. Складниками комунікативної компетентності є відповідні соціально-психологічні стереотипи, оцінки, установки, мотиви, знання, уміння й навички.

Мовна комунікація – багатопланова складна інформаційно-знакова система, у якій взаємопов'язані та взаємодіють мовні компоненти індивідуального, національного й інтернаціонального характеру. Уміння спілкуватися є винятково важливою людською компетенцією. Розвинена мовна особистість знає й ефективно використовує лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні аспекти комунікації.

Мовна компетенція – це усвідомлення, засвоєння й застосування мовних норм різних рівнів мовної організації (фонетики, лексикології, граматики, стилістики тощо).

Мовленнєва компетенція – це здатність використовувати мову для досягнення певної комунікативної мети, реалізації певних комунікативних намірів із застосуванням мовних і позамовних засобів.

Комунікативна компетенція виявляється у засвоєнні етно- і соціально-психологічних стандартів, еталонів, стереотипів поведінки; ступені володіння знаннями, а також механізмах й техніці спілкування, правилах етикету, ввічливості, нормах поведінки тощо.

Комунікативна компетентність як здатність особистості застосовувати в конкретному різновиді (ситуації) спілкування знання мов (рідної та іноземних), способи взаємодії з людьми, навички роботи в групі, соціальному середовищі, володіння різними соціальними ролями визначена європейськими еталонними рамками серед основних компетенцій для навчання протягом усього життя, адже вона є однією з базових характеристик професійної компетентності та професійної підготовки фахівців відповідної галузі.

Актуальність розв'язання проблеми міжкультурної комунікативної компетенції зумовлена сучасними процесами перебудови усіх форм, аспектів і рівнів спілкування у світовому соціальному просторі. Досягнення ефективного соціально-культурного інтернаціонального діалогу в усіх сферах діяльності соціуму, зокрема в науці, освіті, спорті, бізнесі, особистих контактах тощо, можливе за умови високої комунікативної компетентності її учасників.

Список використаних джерел

1. Астафьева О.Н. Межкультурный диалог в условиях глобализации: проблемы теории и практики / О.Н. Астафьева // Межкультурный и межрелигиозный диалог в целях устойчивого развития: Материалы международной конференции. Москва, 13–16 сентября 2007 года / Под общ. ред. В.К. Егорова. – М.: Изд-во РАГС, 2008. – С. 122–123.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 342 с.
3. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text
4. Хомский Н. Язык и мышление / Н. Хомский / Перевод с англ. Б.Ю. Городецкого. – М.: Изд-во Московского университета, 1972. – 123 с.
5. Hymes D.H. On Communicative Competence / D.H. Hymes // J.B. Pride and J. Holmes (eds) Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth: Penguin, 1972. – P. 269–293. (Part 1).

**КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ - НЕОБХІДНА СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В ІНКЛЮЗИВНОМУ
ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩА**

**CONFLICTOLOGICAL COMPETENCE - A NECESSARY COMPONENT OF
THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER IN AN INCLUSIVE
EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

Загалевиц В.Л.

викладач суспільних дисциплін

ВСП Кам'янець - Подільський фаховий коледж

НРЗВО Кам'янець - Подільський державний інститут

м. Кам'янець - Подільський, Хмельницька область, Україна

Ефективність та успішність інклюзивної освіти визначається готовністю викладачів до роботи в нових професійних умовах. Розглянемо різні погляди на визначення інклюзивної готовності. Так, на думку О. Мартинчук професійна готовність педагога у сфері інклюзивного навчання - інтегральна якість особистості, що проявляється у загальній здатності і готовності до виконання на високому рівні професійної діяльності у сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, здатності нести професійну відповідальність за результати цієї діяльності, постійно підвищувати рівень своєї професійної діяльності[1].

В.Хитрюк вважає, що інклюзивна готовність педагогів є складною інтегрованою якістю особистості, зміст якої виражається через комплекс компетенцій, котрі й детермінують ефективність професійної діяльності[2].

Професійна *компетентність* педагога у сфері інклюзивного навчання – це синтез знань, умінь та навичок необхідних для успішного здійснення соціально-педагогічної діяльності.

У педагогічній сфері дуже часто виникають зіткнення різних точок зору, інтересів, а самі педагогічні конфлікти стали звичайним явищем у соціумі, і як будь-яким конфліктом необхідно вміти управляти, регулювати, вирішувати. Відповідальність за це покладається в першу чергу на педагога, тому вміння

налагоджувати контакт конфліктуючих сторін, оптимально та конструктивно вирішувати конфлікт, передбачати та запобігати ескалації конфлікту є необхідними вмінням педагога у сучасному освітньому процесі. Тому наявність конфліктологічної компетентності є необхідною складовою професійної компетентності педагога.

Розкриваючи суть поняття “*конфліктологічна компетентність*”, доречно звернути увагу на те, що дане поняття вивчалось та аналізувалось багатьма дослідниками, але єдиного підходу до розуміння так і не має.

Розглянемо деякі з них. О. Цісецький вважає, що конфліктологічна компетентність це здатність людини або групи людей спрямовувати деструктивні процеси в конфлікті в конструктивне русло, розвиватися самостійно, підсилюючи свій інтелектуальний і емоційно-психологічний потенціал у конфлікті, створювати умови для виходу ситуації на якісно новий рівень розвитку, виробляти нові норми взаємодії у конфліктах, котрих поки що немає у суспільстві [3]. І. Носков розглядає конфліктологічну компетентність як здатність і готовність фахівця ефективно взаємодіяти у конфлікті, орієнтуючись при цьому на взаємовигідне задоволення потреб та інтересів усіх учасників конфліктної ситуації, реалізуючи стратегію співпраці. Здатність до запобігання й вирішення конфліктів інколи зараховують до соціальної компетентності [6, с. 111]. Н. Самсонова визначає конфліктологічну компетентність як вид професійної підготовленості фахівця виконувати певні трудові функції у професійному конфліктогенному середовищі[1].

Доречно зазначити, що у дослідженні О. Денисова [4] конфліктологічна компетентність фахівця пояснюється як когнітивно-регуляторна підструктура професіоналізму особистості й діяльності, яка дає змогу прогнозувати конфліктні ситуації, ефективно управляти ними, об'єктивно вирішувати, психологічно впливати на конфліктуючі сторони з метою зменшення негативного впливу і наслідків конфліктів.

Цікавий підхід до вивчення даної проблематики демонструє дослідниця І. Козич [3], яка обумовлює сутність конфліктологічної компетентності педагога функціями. А саме реалізація комунікативної функції тобто здатність зрозуміло висловлювати думки, користуватися вербальними і невербальними засобами, здійснювати

конструктивний діалог, аргументувати, переконувати, передавати раціональну та емоційну інформацію. Рефлексивна функція передбачає усвідомлення себе і навколишнього світу, формування вміння аналізу причинно-наслідкових зв'язків, саморозвитку, праці над собою, пошуку й особистісної оцінки життєвого досвіду. Конфліктологічна компетентність реалізується через профілактичну функцію, шляхом зняття психологічної напруги у комунікації між учасниками на ранніх етапах розвитку конфліктної взаємодії.

По-різному фахівці підходять і до визначення структурних компонентів конфліктологічної компетентності. Зокрема, О. Денисов розкриває психологічну структуру конфліктологічної компетентності фахівця

через низку взаємопов'язаних компонентів: гностичний – як знання про причини виникнення конфлікту, закономірності його розвитку й перебіг; регулятивний (конструктивний) – як вміння впливати на опонентів, здійснювати профілактику конфлікту, виступати як “третейський суддя”; проектувальний – як уміння передбачати дії опонентів, розвиток і наслідки конфлікту; рефлексивно-статусний – як вміння організувати процес самопізнання; комунікативний – як уміння ефективно спілкуватися; нормативний – як знання про нормативні та моральні регулятори поведінки в умовах управління і вирішення конфліктів, здатність та готовність дотримуватись етичних норм щодо учасників конфлікту [4, с. 7].

Л. Ярослав, розглядаючи конфліктологічну компетентність майбутнього фахівця як складну систему, відокремлює в її структурі п'ять компонентів:

- когнітивний (система наукових знань про різні аспекти конфлікту);
- мотиваційний (спрямованість особистості на конструктивне вирішення конфлікту);
- емоційно-вольовий (визначає здатність особистості до свідомого управління своїм емоційно-вольовим станом у конфліктних та передконфліктних ситуаціях);
- рефлексивний (здатність особистості до дослідження власного психологічного потенціалу й опонента);
- поведінковий (володіння стратегіями поведінки в конфлікті й адекватне їх використання) [8].

В результаті вивчення структури конфліктологічної компетентності можна визначити критерії та рівні її сформованості. Ми вважаємо, що критеріями конфліктологічної компетентності можуть бути рівень психолого-педагогічних знань про конфлікти і шляхи їх вирішення, володіння стратегіями вирішення конфліктних ситуацій і обґрунтованість їхнього вибору в конкретній ситуації, рефлексія власної конфліктологічної компетентності та мотивація до її розвитку і вдосконалення, вміння керувати власними емоційними станами.

До найпоширеніших причин виникнення педагогічних конфліктів у взаємодії «вчитель – учень», «вчитель – учні» належать:

1. Нездатність учителя прогнозувати на уроці поведінку учнів. Несподіваність їх вчинків часто порушує запланований перебіг уроку, викликає у педагога роздратування та прагнення будь-якими засобами подолати конфлікт. А відсутність інформації про причини того, що трапилось, ускладнює вибір оптимальної поведінки, засобів впливу на клас.

2. Намагання вчителя будь-якими засобами зберегти свій соціальний статус та авторитет за рахунок зниження статусу учня. Педагог вживає вирази низького стилю, а це ускладнює взаємодію, доводить ситуацію до конфлікту.

3. Оцінювання педагогом не певного вчинку учня, а його особистості., що спрям визначенню ставлення інших вчителів до дитини.

4. Суб'єктивізм учителя у сприйнятті вчинку учня, недостатня інформованість про його мотиви.

5. Намагання суворо покарати учня, мотивуючи це тим, що зайва суворість не завадить.

6. Невміння спрогнозувати наслідки необ'єктивного оцінювання вчинків дітей.

7. Нездатність до самоконтролю (роздратованість, брутальність, знервованість, нетактовність, грубість, мстивість, самовдоволеність, безпорадність та ін.).

8. Брак педагогічних здібностей.

9. Незадовільна організація роботи у педагогічному колективі.

10. Застосування покарання без урахування позиції учнів[6].

Визначені причини виникнення конфліктів дозволяють стверджувати, що помилкова діяльність вчителя при вирішенні конфліктів травмує учнів, вселяє недовіру до нього, порушує систему взаємин між учителем і учнями.

У педагога виникає глибокий стресовий стан, незадоволення своєю працею, нездорове усвідомлення залежності професійного самопочуття від поведінки учнів.

Найчастіше конфліктні ситуації трапляються в учителів, які цікавляться лише рівнем засвоєння предмета. Часто ситуація на уроці доходить до конфлікту, як правило, із невстигаючим учнем. Тому в інтересах педагога виявляти до них особливу увагу, своєчасно надаючи їм допомогу [5, с. 118].

Дослідники виокремлюють три рівні розвитку конфліктологічної компетентності викладача: високий, середній, низький. Характеризуючи низький рівень сформованості, можна зазначити, що у педагога спостерігається неусвідомлене обрання стратегії поведінки в конфліктній ситуації, орієнтація в цьому виборі на власні емоції, фрагментарні знання з конфліктології, відсутність мотивації до розвитку конфліктологічної компетентності, невміння керувати власними емоційними станами, високий рівень тривожності, неадекватна самооцінка

При середньому рівні сформованості педагог обирає звичну стратегію поведінки в конфліктній ситуації незалежно від умов конфлікту, часткові знання з конфліктології, нестійка мотивація до розвитку конфліктологічної компетентності, не завжди можуть керувати власними емоційно-вольовим станом у конфліктній ситуації.

Аналізуючи високий рівень сформованості конфліктологічної компетентності викладач обирає стратегію поведінки залежно від умов конфлікту та має здатність змінювати під час конфліктної взаємодії, прагне до конструктивного вирішення будь-якого конфлікту, володіє ґрунтовними знаннями з конфліктології, високомотивований до вдосконалення власної конфліктологічної компетентності, має високий рівень емоційної саморегуляції

Динамічний розвиток сучасного суспільства призводить до постійного зростання вимог, що ставляться до педагогів. У зв'язку з цим до професіоналізму особистості викладача виникає питання щодо сформованості конфліктологічної

компетентності, як складової професійної компетентності, що є необхідною умовою для організації та здійснення успішного та продуктивного навчального процесу в інклюзивному освітньому просторі.

Таким чином, проблематика конфліктологічної компетентності залишається надалі актуальною в освітній сфері. Формування конфліктологічної компетентності відбувається шляхом синтезу навчальної, конфліктологічної, професійної діяльності, комунікації, на основі досягнення загальних і особистих цілей.

Список використаних джерел

1. Кайдалова Л. Г., Альохіна Н. В., Шварп Н. В. Удосконалення конфліктологічної компетентності викладачів вищої школи в системі підвищення кваліфікації [Електронний ресурс] Режим доступу <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27164>
2. Карамушка Л. Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій). Київ - Полтава, 2009. 268 с.
3. Козич І. В. Формування конфліктологічної компетентності соціального педагога в умовах магістратури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Козич Ірина Володимирівна. Запоріжжя, 2008. 254 с.
4. Кляп М. Зміст конфліктологічної компетентності майбутніх фахівців та особливості її формування [Електронний ресурс] Режим доступу.: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5172?locale=ru>
5. Мухіна Л. Теоретико-методологічні підходи до розгляду поняття конфліктологічної компетентності як складової професійної компетентності викладача / Л. Мухіна. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/2072-4772/article/download/45166/41417>
6. Плахотна С. Конфліктологічна компетентність як засіб засвоєння позиції співробітництва у процесі взаємодії «учитель-учні». Проблеми підготовки сучасного вчителя № 10 (Ч. 3), 2014 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/10_3/28.pdf

7. Філь С. С. Визначення, зміст та структура конфліктологічної компетентності студентів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tme.uomo.edu.ua/docs/5/11filpsp.pdf>

8. Ярослав Л.О. Конфліктологічна компетентність як предмет психологічного дослідження. [Електронний ресурс]. Режим доступу http://novyn.kpi.ua/2009-1/12_Yaroslav.pdf

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЄС – ЗМІНА АКЦЕНТІВ ПОЛІТИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Заможський А.Б.

аспірант, кафедри МІТСКД
історико-філософського факультету
НПУ ім. М.П. Драгоманова
a.b.zamozhskyi@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7045-7231>

Стаття 174 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС) передбачає – «З метою сприяння загальному гармонійному розвитку Союз розробляє та провадить дії, що ведуть до зміцнення його економічної, соціальної та територіальної згуртованості» [1].

Економічна та соціальна згуртованість реалізується за допомогою політики згуртованості ЄС, яка була включена до Договору про ЄС Маастрихтським договором 1992 року. Кожні три роки Європейська комісія представляє звіт про прогрес, досягнутий у досягненні економічної та соціальної згуртованості, та роль, яку відіграє в цьому політика ЄС. На програмний період 2014-2020 років політика згуртованості є другою за величиною статтею бюджету ЄС із загальним виділенням 351,8 млрд євро (ціни 2014 року) [2].

29 травня 2018 року Європейська комісія представила пакет пропозицій щодо регулювання регіонального розвитку та політики згуртованості на період після 2020

року. Результатом цього стала прийнята програма 25 червня 2021 Європейським парламентом політичних домовленостей щодо пакету законодавчих актів щодо політики згуртованості на 2021-2027 роки у розмірі 373 мільярди євро набрати чинності Законодавство про згуртованість 1 липня.

Комісар з питань згуртованості та реформ Еліза Феррейра сказала: «Згуртованість поєднує в собі стратегію, фінансову мускулатуру та метод для відновлення Європи справедливим і територіально збалансованим способом та орієнтування регіональних економік на майбутнє стійке зростання на основі подвійного цифрового та зеленого переходів. Політика згуртованості залишається серцем європейської солідарності» [3].

Комісар з питань зайнятості та соціальних прав Ніколас Шміт додав: «Фонди згуртованості є невід'ємною частиною інструментарію ЄС для підтримки країн-членів у побудові більш сильної та інклюзивної Європи. Європейський соціальний фонд плюс інвестує в людей. Це допомагає працівникам перекваліфікуватися та підвищити кваліфікацію, бути готовим до переходу до зеленої та цифрової економіки. Вона захищає найуразливіших верств суспільства, таких як діти, які потребують допомоги, та безпритульні люди. І це дає поштовх підприємцям та інноваторам, які потребують фінансової підтримки» [3].

На відміну від попередньої програми «Політика згуртованості на період 2014-2020 років», яка визначала 11 тематичних цілей для підтримки зростання[4].

А саме:

- 1. Посилення досліджень, технологічного розвитку та інновацій*
- 2. Підвищення доступу, використання та якості інформаційних та комунікаційних технологій*
- 3. Підвищення конкурентоспроможності МСП*
- 4. Підтримка переходу до низьковуглецевої економіки*
- 5. Сприяння адаптації до зміни клімату, запобіганню та управлінню ризиками*
- 6. Збереження та захист навколишнього середовища та підвищення ефективності використання ресурсів*

7. *Сприяння стійкому транспорту та вдосконаленню мережевої інфраструктури*

8. *Сприяння стабільній та якісній зайнятості та підтримка мобільності робочої сили*

9. *Сприяння соціальному залученню, боротьба з бідністю та будь-якою дискримінацією*

10. *Інвестування в освіту, навчання та навчання протягом усього життя*

11. *Підвищення ефективності державного управління*

На відміну від попередньої, «Політика згуртованості на 2021-2027 роки», визначає трохи інший підхід.

У 2021-2027 роках політика згуртованості ЄС встановила коротше, сучасне меню з 5 політичних цілей , які підтримують зростання на період 2021-2027 років[5].

1. *більш конкурентоспроможна та розумніша Європа*

2. *більш зелений , низьковуглецевий перехід до чистої нульової економіки*

3. *більш пов'язана Європа за рахунок підвищення мобільності*

4. *більш соціальна та інклюзивна Європа*

5. *Європа ближче до громадян шляхом сприяння сталому та комплексному розвитку всіх типів територій.*

Якщо кратко, то це можна показати у таблиці

Порівняння Пріоритети 2014-2020 проти 2021-2027 років [6]

2014-2020	2021-2027
11 тематичних завдань, багато інвестиційних пріоритетів	5 цілей політики , що порушують галузеві розрізи, менше та коротші конкретні цілі
ДО 11: підвищення інституційної спроможності органів державної	Розвиток потенціалу та співпраця з партнерами всередині та поза

влади та зацікавлених сторін та ефективного державного управління

межами держав членів, як горизонтальні дії

Також змінені принципи бюджетування діяльності. Ці зміни дають можливість більш гнучко використовувати наявні можливості. Наприклад –« Обов'язкове використання спрощених варіантів витрат як форми грантів на менші операції, на суму не більше 200 000 євро» [7]. Це принципово розширює напрямки діяльності ЄС в розрізі можливостей впровадження більш різноманітних проектів, особливо, враховуючи припинення великих проектів. Тобто, ініціатива передана, від головного офісу Єврокомісії та відповідних фондів до конкретних регіонів та громад, які звісно, можуть, як чіткіше бачити проблему, так і швидше відчувати результати її вирішення.

Якщо подивитися з фінансової точки зору - 392 мільярди євро, це майже третина загального бюджету ЄС, було виділено на політику згуртованості на 2021-2027 роки.

Це демонструє, що політика соціальної згуртованості є одним з головних напрямків розвитку ЄС, та в цьому напрямку йде постійний пошук кращих механізмів впровадження.

Список використаних джерел

1. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
2. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/economic-and-social-cohesion
3. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3058
4. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities/2014-2020/
5. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/how/priorities
6. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/
7. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/#18

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТАЛОГО СУСПІЛЬСТВА У СТУДЕНТІВ МАНЧЕСТЕРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Зарудна Ірина Андріївна

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
аспірант III курсу
zarudnairyna@gmail.com

По підсумкам проведення десятиріччя освіти в інтересах досягнення цілей сталого розвитку, яке проводилось протягом 2005-2014 років під керівництвом ЮНЕСКО, було зроблено висновок щодо необхідності формування протягом освітнього процесу міждисциплінарних компетентностей, які допоможуть вирішити нагальні проблеми, що постали перед сучасним людством. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, зростання бідності, ухудшення якості навколишнього середовища потребують негайної трансформації нашого образу життя, нашого менталітету та наших звичок. Для того щоб позитивні зміни стали реальністю, потрібні нові практичні навички, ціннісні орієнтири, стимули мотивації, які забезпечують формування нових сталих суспільств.

ЮНЕСКО сформувало перелік соціальних компетентностей, які є міждисциплінарним, надконтекстними та трансверальними. Вони не залежать від віку, рівня освіти та рівня вузької компетенції в окремих галузях знань. ЮНЕСКО наголошує, що компетентностям сталого розвитку неможливо навчити, вони формуються у тих, хто прагне їх отримати шляхом безпосередньої практичної діяльності у процесі досягнення цілей сталого розвитку.

Таким чином, або бути успішним у сучасному суспільстві в контексті досягнення цілей сталого розвитку, які визнані пріоритетними для розвитку людства програмними документами Організації Об'єднаних Націй, по підсумкам проведення десятиріччя освіти для сталого розвитку визнано наступні 8 компетентностей:

1 Компетенція системного мислення - тобто вміння проводити аналіз складних систем у різних галузях знань на різних рівнях складності, здатність діяти в умовах невизначеності.

2.Прогностична компетентність - тобто здатність розуміти багатоваріантність майбутнього (можливе, вірогідне, та бажане); сформулювати своє власне бачення майбутнього. Мати навички помірних застережень, оцінювати можливі наслідки дій, розраховувати ризики. як наслідки дій.

3. Правова компетентність - тобто здатність критично оцінювати норми та принципи, які обумовили прийняття тих чи інших суспільно значимих актів, вміння на достатньому рівні вміти вести аргументовані дискусії про цілі сталого суспільства та шляхи її досягнення. Вміння діяти в умовах конфлікту інтересів та досягати компромісу в умовах недостатності інформації, її неповноти та невизначеності на шляхах досягнення цілей сталого розвитку.

4.Компетенція стратегічного бачення - тобто здатність до колективної творчості та синтезації синергетичних ідей , направлених на укріплення сталого розвитку на локальному та більш високому рівнях.

5.Компетенція колективної праці - тобто здатність вчитися у інших, приймати здатність вчитися , як невід'ємну складову особистісного розвитку. Емпатія. Емпатичне керівництво, вміння працювати в колективному многосторонньому середовищі.

6.Компетенція критичного мислення - тобто здатність проводити критичний аналіз прийнятих норм та загальноприйнятих установок, критично осмислювати власні погляди, представлення та дії.

7.Компетенція самопізнання, - тобто здатність критично усвідомлювати свою власну поведінку у безпосередньому оточенні та суспільстві взагалі.

Ключові компетентності сталого розвитку мають особливу роль для громадян сталих суспільств, тому що вони дозволяють вирішувати питання не тільки щодо досягнення цілей сталого розвитку, а й у їхній взаємодії. Тобто є універсальними.

Цікаво дослідити шлях формування у студентів глобальних соціальних компетентностей на прикладі Манчестерського університету, який займає перше

місце у світовому рейтингу впливу університетів по підсумкам 2021 року.. Рейтинг впливу- це міжнародні глобальні таблиці ефективності, які оцінюють університети на відповідність цілям сталого розвитку за чотирма напрямками - дослідження, керівництво, інформаційно-просвітницька діяльність, навчання. Студенти отримують в процесі навчання досвід співпраці з урядом, бізнесом, некомерційними організаціями в галузі провідних світових інноваційних досліджень - наприклад, дослідження графену. На базі інституту створена фабрика інновацій, де студентами створюється безліч соціально значущих проектів - дослідження в галузі генної інженерії, дослідження лікарських засобів, направлених на запобігання старінню, використання та утилізація вторинних полімерів, розробка різних вправ та ігор для літніх людей, інноваційні рішення для створення нового покоління протиінфекційних заходів, модульні системи живлення для джерел чистої енергії. Манчестерський університет має довгу історію інноваційних досліджень. 25 Нобелівських лауреатів. До складу сучасного професорського складу входять 2 Нобелівських лауреата, які в 2004 році отримали ці високі звання за відкриття графену. Майже половина професорського та викладацького складу університету працює над міждисциплінарними дослідженнями. Комерціалізація досліджень, що проводяться в університеті принесла економіці Великобританії з 2004 року майже 868 млн.фунтів стерлінгів. Університет знаходиться на 9 місці серед 100 європейських університетів з питань інновації. Таким чином, безпосередня участь студентів та аспірантів у сучасних інноваційних проектах, спілкування з видатними діячами сучасною науки, комерціалізація наукових проектів, досвід комунікації з представниками уряду, бізнесу, громадських організацій складають неоціненний досвід щодо формування у студентів глобальних соціальних компетентностей, які допоможуть їм стати успішними у подальшому соціальному житті.

Список використаних джерел:

1. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Пер. з англ. М. Олійник. — Львів: Літопис, 2005. — 542 с
2. Reimagining Life Skills and Citizenship Education in the Middle East and North Africa. A Four-Dimensional and Systems Approach to 21st Century Skills.

Conceptual and Programmatic Framework. Executive summary. United Nations Children's Fund.

3. Рейтинг впливи університетів 2021 URL: https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined

4. Сайт Масачусетського університету URL: <https://www.manchester.ac.uk/>

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Комарніцька Л.М.,

кандидат філологічних наук,
викладач кафедри соціальної роботи та психології
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID: 0000-0002-6742-8314

Питання толерантності має надзвичайно багату історію. У психології, філософії, соціології та в багатьох інших науках зустрічаються різні тлумаченнями даної категорії. Так, Гусейнова А.А. та Кон І.С. у «Словнику з етики», утотожнюють толерантність з терпимістю, даючи їй визначення, що це «моральна якість, що характеризує терпиме ставлення до інтересів, переконань, вірувань, звичок у поведінці інших людей. Вона виражається у прагненні досягти взаємного розуміння та узгодження різнорідних інтересів та точок зору без застосування методів тиску, переважно методами роз'яснення та переконання. Є формою поваги до іншої людини, визнання за нею прав на власні переконання, на те, щоб бути іншою» [5]. У роботах із філософії Ільїна І.О. толерантність розглядається як терпиме ставлення до чужих думок, поведінки, віри [3]. «Соціологічний словник» за редакцією Осипова Г.В., Москвичова Л.М. наголошує, що «толерантність перегукується з терпимістю, поблажливістю до кого-небудь. У суспільстві – це терпиме ставлення індивіда, соціальної групи чи суспільства загалом інтересам, переконанням, віруванням, звичкам інших людей чи спільнот. Сприяє досягненню взаємного розуміння та

узгодженню найрізноманітніших мотивів, установок та орієнтацій без насильства та придушення гідності людей» [6]. Психологічний сенс толерантності можна трактувати як «набута стійкість; стійкість до невизначеності; етнічна стійкість; межа стійкості (витривалості) людини; стійкість до стресу; стійкість до конфлікту; стійкість до поведінкових відхилень» [1].

Таким чином, незважаючи на множинні трактування даного поняття, необхідно зазначити, що всі вони зводяться до того, що толерантність є прагненням до взаєморозуміння та прийняття навколишньої дійсності.

Будучи найважливішим принципом комунікації у різних сферах людської взаємодії, комунікативна толерантність дає можливість досягнути взаєморозуміння та встановлення зв'язку між індивідами, враховуючи їх соціальні, психологічні та інші особливості. Поняття комунікативної толерантності інтерпретується як «характеристика відносин особистості до людей, що показує ступінь переносимості нею неприємних чи неприйнятних, на її думку, психічних станів, якостей та вчинків партнерів взаємодії» [2]. На думку Кожухар Г.С., толерантність у спілкуванні є, з одного боку, невід'ємною характеристикою професіоналізму та зрілості особистості, сферою діяльності якої є взаємодія в системі «людина-людина», а з іншого – як конструйований у процесі навчання образ, що виконує системоутворюючу функцію [4]. Таким чином толерантність проявляється у прагненні особистості досягти взаємного розуміння та узгодження мотивів, установок, орієнтації, не вдаючись до насильства. У зв'язку з цим особливе значення має критичний діалог, що є одним із провідних способів реалізації толерантної позиції в процесі міжособистісного спілкування, і разом з діалогічним мисленням виступає одним із сутнісних механізмів формування та розвитку справжньої толерантності.

У комунікативній толерантності Бойко В.В. головну роль відводила сумісності/несумісності однойменних якостей партнерів, тобто у процесі спілкування людина зіставляє та оцінює якості та стани іншої людини на рівні окремих підструктур особистості, до яких відносяться:

1. інтелектуальна – передає парадигму (зразок, тип, стиль) розумової діяльності конкретної людини, тобто принципи її розуміння дійсності, звичні їй стереотипи осмислення проблем, ідей, прийняття рішень;

2. ціннісно-орієнтаційна – вбирає в себе основні світоглядні ідеали конкретної людини, її цілі, інтереси, оцінки того, що відбувається;

3. етична – виражає моральні норми, яких дотримується людина;

4. естетична – охоплює сферу смаків і почуттів людини;

5. емоційна – демонструє стан, у якому найчастіше перебуває ця людина: оптимізм чи песимізм, безтурботність чи тривожність, радість чи сум;

6. сенсорна (чуттєва) – включає особливості чуттєвого сприйняття світу на рівні зорового, слухового, нюхового, смакового, шкірного та рухового відчуттів;

7. енергодинамічна – відображає енергетичні властивості людини – якість та силу її енергетичного поля;

8. функціональна – закріплює різні системи забезпечення життєвості та підтримання комфорту особистості.

У кожній людині можна виділити кілька рівнів комунікативної толерантності:

1. ситуативна комунікативна толерантність – фіксується у відносинах даної особи до іншої конкретної людини, наприклад, до шлюбного партнера, колеги, пацієнта;

2. типологічна комунікативна толерантність – виявляється у відносинах людини до збірних типів особистостей або груп людей, наприклад, до представників конкретної нації, соціального прошарку, професії;

3. професійна толерантність – проявляється у відносинах до збірних типів людей, із якими ведеться спільна діяльність;

4. загальна комунікативна толерантність – передбачає ставлення до людей в цілому.

Як висновок варто зазначити, що прояви комунікативної толерантності обумовлені тим, що індивід або не сприймає відмінностей між собою та іншими, або не відчуває негативних переживань через це. Таким чином, толерантність ґрунтується на сумісності партнерів та їх індивідуальних особливостей, таких як ціннісні

орієнтації, звички, потреби, етичні норми. Вона відіграє велику роль у встановленні взаєморозуміння, взаємоприйняття між людьми.

Список використаних джерел

1. Асмолов А.Г. О смыслах понятия «толерантность» / А.Г. Асмолов, Г.У. Солдатова, Л.А. Шайгерова // Век толерантности. Научно-публицистический вестник. Москва: МГУ, 2001. С. 8-18.
2. Бойко В.В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других. Москва: «Филин», 1996. 472 с.
3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Издательство «Питер», 2000. 512 с.
4. Кожухарь Г.С. Проблема толерантности в межличностном общении // Вопросы психологии. 2006. №2. С.3-12
5. Словарь по этике. / под ред. А.А.Гусейнова, И.С.Кона. Москва: Политиздат, 1989. 200 с.
6. Социологический словарь / под ред. Г.В. Осипова, Л.Н. Москвичева. Москва: Норма, 2008. 608 с.

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ ЯК СКЛАДОВІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

SOCIAL ACTIVITY AND SOCIAL COHESION AS COMPONENTS OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT.

Котелевець Анастасія Михайлівна

Аспірантка Київського університету
імені Бориса Грінченка, Інститут людини,
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

E-mail: a.kotelevets.asp@kubg.edu.ua

ORCID 0000-0002-0177-0440

Важливим є розуміння соціальної згуртованості у широкому сенсі, що спрямовано на максимальне охоплення усіх можливих її складників. До розуміння соціальної згуртованості у широкому сенсі варто віднести перше визначення, запропоноване дослідниками мережі соціальної згуртованості, а також наведені дефініції Ради Європи та ОЄРС, у яких соціальна згуртованість постає як спроможність суспільства та універсальний механізм подолання усіх соціальних проблем, зазначає у своєму дослідженні О. Дейнеко [1, с. 92]. Ксав'єр Фонсека, визначає соціальну згуртованість як елемент згуртованого суспільства, що працює над благополуччям своїх членів. Перебуває у постійному процесі розвитку добробуту, надає почуття приналежності і водночас сприяє множинності цінностей та культур, а також надає одночасно рівних прав та можливостей [2, с. 246].

Соціальна активність особистості розглядається як особистісне утворення просоціальної спрямованості, внутрішньо детерміноване індивідуальними потребами, ціннісними орієнтаціями, вольовими характеристиками та особливостями людини, і назовні проявляється у перетворенні соціуму та особистості, тобто в соціальній діяльності. А. Базиленко зазначає, що наразі виокремлено декілька підходів до поняття «активність особистості»: активність як суспільна позиція, як процес соціальної діяльності, як внутрішнє самовизначення і засіб самовиховання, як властивість суб'єкта життєдіяльності, як шлях до самореалізації й самотворення особистості тощо [3].

Поняття «соціальна згуртованість» та «соціальна активність» базуються на розумінні важливості активної соціальної позиції, а в конструктивному напрямку – активізації суспільства і розкриття його найкращого потенціалу.

Соціальна активність є базою на якій тримається розвиток та сталість певних громад. До прикладу, ПРООН в Україні також підтримує громадянське суспільство на місцях, допомагаючи йому розвиватися й ставати місцевими агентами змін, розвиваючи більш партнерські та прозорі взаємовідносини між органами влади та громадою. Є декілька ініціатив, що має на меті просування ідеї соціальної згуртованості в Україні, про які розповідає Манал Фоуані, заступниця Постійної представниці ПРООН в Україні. Одна з ініціатив прагне підтримувати участь

молоді та громадський активізм шляхом забезпечення молодих жінок і чоловіків необхідними знаннями та матеріалами для ведення діалогу щодо національної єдності та соціальної згуртованості в Україні. Цей проєкт, реалізується спільно з Міністерством молоді та спорту України та Всеукраїнським молодіжним центром, називається «Соціальна згуртованість через участь молоді» [3].

Отже, політика соціальної згуртованості є важливою складовою розвитку сучасного українського суспільства, а соціальна активність кожного громадянина є невід’ємним підґрунтям для даного процесу.

Список використаних джерел

1. Дейнеко, О. (2021). Особливості дефінування поняття «соціальна згуртованість». *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (27), 90-96. <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i27.928>

2. Fonseca X., Lukosch S., Brazier F. Social Cohesion Revisited: a New Definition and How to Characterize It. *Innovation: The European Journal of Social Science Research* 2019. No 32 (2). P. 231–253

3. Базиленко А. К. Соціальна активність студентів як важлива складова їхнього професійного зростання / А. К. Базиленко // *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / Ун-т менедж. освіти НАПН України; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]. – К., 2005. – Вип. 6 (19) / голов. ред. В. В. Олійник. – К. : АТОПОЛ, 2012. – С. 189-196.*

4. Об’єднання громад через соціальну згуртованість: *Разом ми стоїмо, порізно – надаємо:* веб-сайт. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/blog/2020/connecting-communities-through-social-cohesion.html> (дата звернення: 27.01.2022).

**НАПРЯМКИ НАДАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ
ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ**

**THE WAYS OF PROVIDING EFFECTIVE PSYCHOLOGICAL CORRECTIVE
ASSISTANCE TO CHILDREN WITH DISORDERS OF PSYCHOPHYSICAL
DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF UKRAINIAN EDUCATIONAL
SPACE**

Кротенко Валентина Іванівна

<https://orcid.org/0000-0002-6382-984X>

канд. психол. наук, доцент,

доцент кафедри спеціальної психології та медицини,

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,

Київ, Україна

vikrotenko@gmail.com

В системі психологічної допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку однією з найважливіших ланок є психологічна корекція, висока практична значущість якої потребує вирішення цілої низки теоретичних та методологічних проблем. В умовах активної розбудови сучасної української освіти в парадигмі інклюзії, яка розуміється як процес постійного пошуку ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей, головним орієнтиром надання психологічної допомоги має бути дитина як суб'єкт психологічного впливу з його клініко-психологічними та психолого-педагогічними особливостями. В процесі психологічної корекції дітей з порушеннями психофізичного розвитку особливо важливо враховувати складну структуру особливостей розвитку дитини, характер поєднання в картині її стану таких факторів, як соціальна ситуація розвитку та вираженість змін особистості, пов'язаних з захворюванням. Не менш важливим є виділення напрямків психологічної корекції, яке багато в чому залежить від способу структурування психологічної реальності; визначення ефективних організаційних аспектів та дотримання необхідних умов в процесі здійснення корекційно-розвивальної роботи.

Виділення напрямків психологічної корекції багато в чому залежить від способу структурування психологічної реальності, з якою працює психолог. А оскільки підходів до структурування цієї реальності досить багато, то і виділення напрямків можливе на різному методологічному підґрунті.

По-перше, це може бути вид діяльності, в яку включена дитина. На цій основі можна виділити розвиток і корекцію предметно-маніпулятивної, ігрової, навчальної, побутової, навчально-професійної діяльності, а також продуктивних видів діяльності (конструювання, ліплення, малювання, аплікація), які є актуальними для дитини.

По-друге, підґрунтям можуть стати психологічні механізми, які відповідають за реалізацію діяльності людини. Напрямки психологічної корекції при цьому можуть бути наступні:

- корекція мотиваційних (активуючих) механізмів діяльності, тобто формування і корекція мотивів та потреб;

- корекція когнітивних та операційних механізмів діяльності, тобто формування і корекція орієнтувальної основи діяльності, способів вирішення типових задач;

- корекція регуляційних механізмів діяльності, які здійснюють діяльнісний акт, а саме здійснення цілеспрямовання, планування, координації взаємодії учасників діяльності, контролю та оцінки;

- корекція соціальних механізмів діяльності, тобто формування соціальних позицій, оволодіння соціальними ролями та способами взаємодії між ними, засвоєння соціальних цінностей, правил і нормативів.

По-третє, підґрунтям можна вважати виокремлення функціональних одиниць психічної діяльності:

- пізнавальні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, мовлення, уява);

- емоційні процеси (емоційний тон, емоції, почуття, переживання, емоційні стани);

- моторно-рухові процеси (координація рухів, предметних дій, цілеспрямованих складних форм поведінки);

- мотиваційно-вольові процеси (стимуляція, тонізація, релаксація та позбавлення від зайвої нервово-психічної напруги, довільність, здатність до вольового зусилля);
- усвідомлення особистості (самооцінка, рівень домагань, образ Я, ідентичність, каузальна атрибуція).

По-четверте, підґрунтям може слугувати глибина проникнення в структуру організації психічного розвитку. З цієї точки зору можна виділити наступні напрямки психологічної корекції:

- симптоматична корекція, коли метою корекційного впливу є феномени порушення психофізичного розвитку, які спостерігаються;
- корекція і гармонізація трьох базових складових психічного розвитку (довільної регуляції психічної активності; просторових уявлень та базової афективної регуляції);
- вплив на причини особливостей розвитку, що спостерігаються (соціальна ситуація розвитку та міжфункціональна організація мозкових систем).

По-п'яте, підґрунтям виділення напрямків корекції є вік дитини. Кожному віковому періоду характерні свої сенситивні періоди – періоди найбільшого розвитку тих чи інших психічних процесів і функцій та поява найважливіших психологічних новоутворень, необхідних для реалізації наступного етапу вікового розвитку. В залежності від віку структура психічних якостей може змінюватись: важливі психічні процеси, які формуються на ранніх стадіях онтогенезу, автоматизуються і стають засобами і умовами появи нових процесів і властивостей. Тому кожний віковий період потребує виділення своєї структури напрямків психічного розвитку і корекції. Ці напрямки враховуються і визначають зміст державних освітніх стандартів в Україні, які прийняті на кожному шаблі освіти дитини.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. [4-е изд., испр. и доп.]. Киев: Освіта України, 2007. 332с.
2. Кузікова С.Б. Підготовка студентів-психологів до психокорекційної діяльності: навч. Посіб. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. 145с.

3. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. – Спб.: Речь, 2006.- 400 с.
4. Осипова А.А. Общая психокоррекция: учебное пособие для студентов вузов. Москва: ТЦ «Сфера», 2008. 512с.
5. Основи практичної психології /[В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та ін.]. Київ:Либідь, 1999.536с.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

SOCIAL RESPONSIBILITY OF THE TOURIST BUSINESS

Кудінова Ірина Петрівна

кандидат економічних наук, доцент

E-mail: ikudinova@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1324-3840

На сьогоднішній день більшість туристичних фірм, володіючи фінансовими та матеріальними ресурсами, здійснюють свою діяльність не лише для одержання прибутків, але сприяють також і вирішенню економічних, соціальних та екологічних проблем.

Соціальна відповідальність туристичного бізнесу є концепцією менеджменту туристичного підприємства, інструментом його стратегічної діяльності, в довершеному задумі являє собою системну діяльність з підпорядкуванням економічних завдань соціальним, є переорієнтацією в управлінні з короткозорі економічної політики організації на програми сталого економічного розвитку [1].

Соціальна відповідальність в туризмі повинна включати в себе широкий спектр діяльності:

– розвиток і поліпшення соціальних умов персоналу (навчання та професійний розвиток, надання працівникам туристських організацій соціальних пакетів, застосування мотиваційних схем оплати праці, створення умов для праці та відпочинку тощо);

– охорону здоров'я та безпеку праці працівників, безпеку туристів (вдосконалення техніки безпеки на робочих місцях, медичне обслуговування персоналу, профілактика професійних захворювань, підтримання санітарно-гігієнічних умов праці, охорона споживачів туристських послуг у місцях відпочинку);

– розвиток місцевого співтовариства (фінансова підтримка соціально незахищених верств населення, об'єктів культурно-історичного призначення, освітніх і спортивних об'єктів, благодійних місць тощо);

– природоохоронну діяльність і ресурсозбереження (економне і дбайливе споживання природних ресурсів, запобігання забруднення навколишнього середовища, особливо у напрямі екологічного туризму, ефективний екологічний менеджмент в туристській діяльності).

Вчені виділяють внутрішню і зовнішню складові соціальної відповідальності туристичного бізнесу (табл.1).

Таблиця 1

Внутрішня та зовнішня соціальна відповідальність

Внутрішні складові	Зовнішні складові
Безпека праці	Спонсорство та корпоративна благодійність
Стабільність заробітної плати	Відповідальність перед клієнтами за якість послуг
Обґрунтованість розміру заробітної плати	Взаємодія з місцевими органами влади
Додаткове медичне соціальне страхування	Сприяння охороні навколишнього середовища
Програми підвищення кваліфікації та без перервного навчання	Відповідальність перед партнерами за виконання умов співпраці
Допомога працівникам у критичних життєвих ситуаціях	Відповідальність перед державою за виконання норм законодавства

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Внутрішня соціальна політика зрозуміло проводиться для працівників своєї компанії, а тому обмежена рамками даної компанії. Внутрішня корпоративна політика туристичного підприємства повинна бути спрямована на розвиток соціального капіталу шляхом зміцнення зв'язків, у тому числі і неформальних, всередині компанії, а також на збільшення людського капіталу (здоров'я, освіта) співробітників.

Крім того, внутрішня складова соціальної відповідальності передбачає створення належних соціально-економічних (трудових) умов для персоналу підприємства. Найбільш повно вона реалізується у межах системи соціального партнерства, яка регулює взаємовідносини основних учасників ринку праці і ефективно поєднує основні інтереси держави, роботодавців і працівників. Це виражається у пристойній оплаті праці працівників туристичного підприємства, наданні соціального пакету, забезпеченні зайнятості, трудовій мотивації, перепідготовці кадрів та підвищенні кваліфікації, охороні праці та виплаті податків.

Зовнішня корпоративна соціальна політика – соціальна політика, що проводиться для місцевого співтовариства на території діяльності компанії або її окремих підприємств. Зовнішня політика корпоративної соціальної відповідальності туристичного підприємства може проявлятися на двох рівнях: на рівні місцевого співтовариства, на території якого розташоване підприємство, і на рівні певного соціуму.

Зазначимо, що концепція соціальної відповідальності туристичного бізнесу взаємопов'язана з концепцією сталого розвитку туризму і визнається одним з інструментів її реалізації.

Резюмуючи результати дослідження сутності соціальної відповідальності зазначимо, що актуальність її формування в туризмі обумовлена тим, що соціальна відповідальність спроможна забезпечити: посилення іміджу та ділової репутації підприємства; підвищення інвестиційної привабливості; зміцнення згуртованості трудового колективу; соціальний внесок у стійкий розвиток регіону; зростання капіталізації суб'єкта діяльності.

Формування соціальної відповідальності туристичного бізнесу є вагомим чинником створення контрольованого мезосередовища, цілеспрямованого підвищення рівня конкурентоспроможності туристичних підприємств та забезпечення досягнення цілей стійкого розвитку туризму.

Список використаних джерел

1. Zientara Piotr. "Socioemotional wealth and corporate social responsibility: A critical analysis." *Journal of Business Ethics*. 2017. 144.1. P. 185-199.
2. Кравцов С.С., Клімова А.М. Корпоративна соціальна відповідальність туристичного підприємства: сутність та напрями впровадження// *Ефективна економіка*. № 10, 2019. С.26-32.
3. Zientara Piotr. "Socioemotional wealth and corporate social responsibility: A critical analysis." *Journal of Business Ethics*. 2017. 144.1. P. 185-199.
4. Соціальна відповідальність бізнесу: Монографія / Гоголю О.П., Кудінова І.П. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. – 176 с.

ГЛОБАЛЬНЕ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ

Лучик Світлана Дмитрівна

професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

luchiksvitlana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0757-1140>

Характерною демографічною тенденцією ХХІ століття є глобальне старіння населення, яке виражається через збільшення тривалості життя, зниження народжуваності та поступового досягнення великими групами населення похилого віку. З 2000 по 2020 рр. очікувана тривалість життя при народженні в Україні підвищилась на 4,29 роки у чоловіків та 2,69 роки у жінок і становила в 2020 р. 66,39 та 76,22 років для чоловіків і жінок відповідно. Сьогодні у світі проживає більш ніж

700 млн людей похилого віку. Передбачається, що в наступні три-чотири десятиліття їх кількість збільшиться на один мільярд осіб. Серед літнього населення особливо швидко зростає група у віці 85 років і більше, чисельність якої, за прогнозами, у наступні 80 років перевищить півмільярда людей. Це серйозна тенденція, оскільки потреби та здібності контингенту у віці 85 років і більше найчастіше значно відрізняються від потреб та здібностей осіб віком 65–84 років [1].

Хоча старіння населення зазнає кожна країна світу, все ж демографічна і економічна ситуації, що склалися в різних країнах через цей фактор, значно різняться. Світовим лідером за показником довголіття населення у 2020 році став Гонконг з показником 84,9 роки. На другому місці Японія (84,6 роки). Сьогодні в країні 28 відсотків її населення (втричі більше за середню величину у світі) становлять особи віком 65 років і старші. До 2050 року 29 країн і територій матимуть більшу частку літнього населення, ніж сьогодні Японія.

Попри глобальні тенденції старіння населення Україна все ще залишається одним із аутсайдерів у Європейському регіоні. Порівняно з розвинутими країнами тривалість життя в Україні нижча в середньому на 10–12 років для чоловіків та 6–7 років для жінок. Так, у сусідніх країнах, таких як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, тривалість життя при народженні вища на 5-7 років, Білорусі – на 2,6–2,7 років, Росії – на 0,19 роки. Лише в Молдові показники тривалості життя є гіршими, ніж в Україні і в 2020 році становили 69,8 роки. В Україні історично сформувалась ситуація, коли західні регіони відзначаються вищою тривалістю життя, а східні – нижчою. Лідерами за рівнем тривалості життя є Чернівецька, Тернопільська, Івано-Франківська й Львівська області.

Зростання тривалості життя населення змушує вносити зміни в життєвий цикл людей. Так, виникає необхідність зосередитися на навчанні протягом усього життя. В даний час у нинішній моделі життя, що складається з таких складових як «навчання» – «робота» – «вихід на пенсію», освіта є початковим етапом. Проте довголіття та технічний прогрес значно збільшують потребу освіти для дорослих, вимагаючи ключових змін у системах освіти. Більш тривалі кар'єри вимагають більшої гнучкості знань для працівників різного віку.

Старіння населення також змінює «картину» захворювань, оскільки в суспільстві починають переважати неінфекційні хвороби, такі як серцево-судинні, онкологія, діабет, деменції та інші. Так, після 65-ти років зростає чисельність осіб, що хворіють хворобою Альцгеймера та іншими видами деменції. Якщо у віковій групі населення 65-69 відсоток захворюваності становить 1,8, у 85-89 – 11,7, то для населення віком вище 95 – вже 16,2% [2].

Тенденція до старіння населення викликає загрози зниження кількості осіб працездатного віку та зростання навантаження на державні бюджети через підвищення витрат на пенсійне забезпечення та охорону здоров'я. В Україні постійне зростання дефіциту Пенсійного фонду доводиться з року в рік компенсувати із державного бюджету. Нині – це вже рекордні 10% всього бюджету держави. Йдеться про десятки мільярдів гривень, які держава зобов'язана виплачувати пенсіонерам. Проте, більшість пенсіонерів отримують невеликі пенсії у 3000-3500 тисяч гривень, яких явно не вистачає для повноцінного і якісного життя [3]. Також в Україні співвідношення пенсій до заробітної плати за три роки знизилось до 29%. Відповідно до стандартів Міжнародної організації праці таке співвідношення має бути не нижчим за 40%, а у найбільш розвинених країнах Європи коефіцієнт заміщення наразі становить 80–95%. Країни зі значною частиною літнього населення у перспективі можуть прийти до уповільнення зростання сукупного ВВП або навіть застою. Ці країни, пік розвитку яких випаде більш пізній період, будуть змушені реалізовувати дорогі програми пенсійного забезпечення та охорони здоров'я, щоб сформувати капітал для підтримки пенсіонерів.

Отже, довша тривалість життя є одним з колосальних досягнень людства, що пояснюється покращенням умов життя населення протягом усього життєвого циклу, але особливо для немовлят та дітей. Проте, старіння населення продовжує витісняти приріст населення, що має серйозні наслідки для показників економічного добробуту та прогресу. Зайнятість, освіта, здоров'я, екологія — це основні пріоритети, на які мають бути спрямовані програми забезпечення національної безпеки країн і міжнародної безпеки в цілому.

Список використаних джерел

1. Дэвид И. Блум Население 2020 Финансы и развитие. Март 2020. URL: <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/fandd/2020/03/pdf/changing-demographics-and-economic-growth-bloom.pdf>
2. Комиссия Ланцет по вопросам глобального психического здоровья и устойчивого развития. URL: <https://www.gip-global.org/files/the-lancet-commission-on-global-mental-health-and-sustainable-development-vikram-patel-rus-updated-tables-final.pdf>
3. Підняти пенсійний вік: чого домагається і кого доб'є влада своїми ідеями. URL: <https://razumkov.org.ua/komentari/pidniaty-pensiinyi-vik-chogo-domagaietsia-i-kogo-dobie-vlada-svoimy-ideiamy>

ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ - УЧЕНЬ» THE INFLUENCE OF DISTANCE LEARNING ON THE EFFECTIVENESS OF PEDAGOGICAL INTERACTION IN THE SYSTEM "TEACHER - STUDENT"

Мединська К.Г.,

фасилітатор діалогів, член Української спілки психотерапевтів, керівниця міжнародної благодійної організації «Українські серця», студентка групи П-41бз

НРЗВО «Камянець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Науковий керівник: *Жуляк Н.В.,*

к. психол. наук, викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т.Г.Сосновської,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

В умовах сьогодення важливою є здатність і вміння вчителя постійно працювати над підвищенням власного професійного рівня, без чого неможливе якісне виконання ним професійних функцій. Дистанційне навчання диктує нову його роль та вимагає

швидкої адаптації до специфіки системи, яка обумовлена опосередкованою взаємодією учасників процесу навчання.

Будь-який навчальний процес будується на явищі комунікації, оскільки виховання особистості здійснюється лише в комунікативному середовищі. Педагог має усвідомлювати, що головна відповідальність за успіх комунікації покладена саме на нього як фахівця, який може і повинен знайти вихід із будь-якої комунікативної ситуації. Зазначене зумовлює висунення нових вимог до проведення уроків та необхідність розробки переліку умінь, що має опанувати вчитель для успішного здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти.

Сучасний навчальний процес утворений різноманітними сполученнями діяльності того, хто навчає (вчитель), і того, хто навчається (учень). Активний однобокий вплив того, хто навчає, притаманний авторитарній педагогіці, сьогодні витісняється взаємодією, в основу якої покладено спільну діяльність суб'єктів навчального процесу. Той факт, що кожний із означуваних суб'єктів має свої самостійні цілі діяльності, не заважає впливові суб'єктів один на одного й утворенню зв'язків між ними.

Вітчизняні науковці, розглядаючи питання про педагогічну взаємодію, вбачають цілі педагога, діяльність якого спрямована на те, щоб навчати, у підготовці педагогічного процесу (діагностика учнів, вибір типу педагогічного впливу, планування й організація навчальної діяльності учня) та його здійсненні (формування мотивації дій, управління навчальною діяльністю учня). Відповідно цілями учня є виконання необхідних дій з об'єктами, які опановуються, та керівництво своєю навчальною діяльністю, її саморегулювання.

У вітчизняній і зарубіжній педагогіці є накопичений певний досвід. Аналіз та узагальнення літературних джерел свідчать, що більшість дослідників відзначають певне різноманіття принципів побудови, організації та реалізації дистанційного навчання (В. Биков, Д. Богоявленська, А. Іванніков, Н. Клокар); основні вимоги до дистанційної освіти, (М. Карпенко, Є. Рибалко, А. Хуторской); дослідження освітнього простору як умови становлення й розвитку особистості (Н. Бастун, Л.

Велитченко, В. Давидов, О. Данилюк, С. Максименко, О. Мещерякова, В. Панов, Т. Ткач, І. Шендрик та ін.) [1].

Інформація стає одним із основних джерел здобуття освіти в сучасному суспільстві, і саме обмін нею є основою освітньої взаємодії (С. Братченко, І. Зимня, Є. Коротаєва, М. Шевандрін) між суб'єктами освітнього процесу; умовою розвитку, збереження або руйнації особистості (О. Коренєва, Є. Коротаєва, М. Шевандрін та ін.) [1].

Однак, не зважаючи на досить широкий діапазон даних досліджень відсутні переліки основних умінь, якими мають володіти викладачі дистанційної освіти для здійснення процесу професійно-педагогічної комунікації. Дослідниками особливостей дистанційного навчання активно вивчається спектр загальних питань, що стосується дидактичних і технологічних принципів організації та здійснення процесу навчання. Втім, комунікативна складова даного явища, з точки зору якості педагогічних впливів, розглянута сьогодні недостатньо [3].

Саме тому потребують модернізації освітні технології як вищих навчальних закладів, так і закладів середньої освіти, що готують фахівців до дистанційної системи навчання [2].

Традиційні системи підготовки спеціалістів вже не можуть задовольнити існуючі потреби застосування такої форми навчання як дистанційна. Тож залишається відкритим питання щодо базового переліку основних умінь, якими повинен володіти вчитель для здійснення педагогічної комунікації в умовах дистанційної освіти. Разом із тим питання про педагогічну взаємодію суб'єктів дистанційного навчання в системі дистанційної освіти залишається малодослідженим і потребує всебічного розгляду і детального дослідження [1].

Варто відзначити, що, по-перше, дистанційна освіта вимагає спеціальної підготовки вчителя до здійснення педагогічної комунікації. Він використовує як інноваційні так і традиційні методи навчання для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів та має володіти низкою комунікативних умінь: застосовувати форми вербальної і невербальної комунікації; проводити віртуальну дискусію, встановлювати контакт з аудиторією в on-line режимі; залучати до дискусії,

висловлювання власної думки та встановлення міжособистісної взаємодії; оптимально використовувати засоби ІКТ для здійснення комунікативної взаємодії; правильно обирати комунікативні стратегії і тактики у відповідності до мети навчання; проводити навчальні заняття з урахуванням психологічних особливостей поведінки учнів у віртуальному середовищі; знаходити індивідуальний підхід до класних колективів під час дистанційного навчання; створювати позитивний емоційний фон між суб'єктами дистанційного навчання; застосовувати механізми діагностування комунікативних конфліктів, усунення бар'єрів у опосередкованому спілкуванні.

По-друге, коли ті, хто навчається дистанційно, взаємодіють один із одним і з дистанційним викладачем, ідеї, нова надбана інформація стає суб'єктивно значущою. Така взаємодія сприяє утворенню навчального співтовариства, а відтак підвищується мотивація до навчання.

Американські педагоги пропонують такі принципи для оптимізації педагогічної взаємодії у віртуальному середовищі суб'єктів дистанційного навчального процесу:

1) ефективні навчальні середовища мають ініціювати часті і значимі взаємодії між дистанційним педагогом і учнями;

2) педагогічна взаємодія між тими, хто дистанційно навчається, має збагачувати їх і всіляко підтримуватися;

3) сучасні системи комунікацій слід розглядати як інструмент для створення і підтримки спілкування між дистанційними учнями.

Аналіз педагогічної взаємодії суб'єктів традиційного навчального процесу, з одного боку, і аналіз педагогічної взаємодії у віртуальному середовищі суб'єктів дистанційного навчального процесу, з іншого боку, дозволяє зробити висновок про те, що етапи і механізми організації педагогічної взаємодії суб'єктів навчання відповідно у системах традиційної і дистанційної освіти базуються на спільних організаційно-методичних засадах. Це означає, що основні положення з організації педагогічної взаємодії, застосовувані у традиційній педагогіці, можуть бути спроектовані на дистанційне навчання за умови їх попередньої адаптації до нових технологічних умов протікання педагогічного процесу.

По-третє, врахування психологічних особливостей у побудові індивідуалізованого процесу дистанційного навчання у веб-середовищі є актуальним і важливим психолого – педагогічним завданням, вирішення якого здатне підвищувати самостійність і особистісну відповідальність, ефективність самого освітнього процесу, робить опосередковане спілкування відповідним до норм інтернет-етикету, доброзичливим, приємним, а навчання – результативним.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. В. Основи дистанційного навчання: навчальний посібник. Харків : ХНАДУ, 2013. 172 с.
2. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
3. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: Навчальний посібник Харків: НТУ “ХПІ”, “Торсінг”, 2002. 320 с.
4. Любчак В. О., Купенко О. В., Лаврик Т. В., Муліна Н. І., Кузіков Б. О., Возна І. В. Дистанційне навчання: досвід впровадження в українському університеті: Монографія. Суми ; Вид-во СумДУ, 2009. 160 с.

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ СОЦІЄТАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Марья Нестерова,
д. філос. н., професор,
професор кафедри менеджменту та
інноваційних технологій соціокультурної діяльності
Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова
<https://orcid.org/0000-0001-6703-7797>

Результатом розгляду важливого для сфери соціокультурної діяльності феномену соціальних інновацій повинна стати концептуалізація сутності та змісту феномену соціальних інновацій, визначення особливостей їх впровадження в освіту

та менеджмент. Слід відмітити, що розглядаємо ми не тільки (і не стільки) наукові та/або освітні інновації, а саме соціальні інновації, адже розглядаємо ми виклики соціетальні, які пронизують всі суспільні сфери, але в першу чергу зачіпають сферу соціальну. Але, звичайно, соціальні інновації нерозривно пов'язані з іншими видами інновацій, а їх дослідження мають певну спадковість. Так, питання інновацій актуальне в Україні вже давно. Теоретично та емпірично активно досліджуються шляхи генерування ідей, принципи та методи розвитку інновацій, життєвий цикл інновацій та інші. Але очевидно, що більший ступінь інноваційної проблематики розглядається та впроваджується з позицій бізнесу та підприємництва, скільки прибутку може принести інновація. Також окремою сферою можна вважати сферу освітніх інновацій, які стимулюють загальний розвиток системи освіти, впливають на вдосконалення та створення нових освітніх технологій. В першу чергу, ці інноваційні освітні технології мають бути соціально орієнтованими. Адже, складно заперечувати, що сучасний світ є складним та непередбачуваним, нелінійним та багатовимірним, чутливим до випадкових чинників, які можуть докорінно змінити соціальне життя. Саме таким періодом «із загостренням» стала пандемія та неочікуваний й раптовий перехід усього світу до карантину. Подібна ситуація ставить виклик кожній людині, а особливо системі освіти, тому що саме освіта покликана адаптувати людину до будь-яких непередбачуваних ситуацій в соціумі. Але окрім викликів виклики пандемії до соціетальних викликів, зокрема, в Україні, можна віднести розкол, відсутність діалогу, соціо-економічну нерівність, зневіру населення, недовіру до соціальних інституцій, зростаючу геополітичну напруженість, тощо. Отже, перед сучасною освітою, навіть до пандемії, вже постала потреба у соціальних інноваціях, адже ці непередбачувані та суттєві зміни соціального середовища потребують адаптації та модернізації усіх сфер соціального життя. І тут важлива ще сфера соціальних інновацій в менеджменті, бо саме бізнес сфера, сфера соціо-економічного розвитку може виступити гарантом та «помічником» процесів стабілізації та сталого розвитку суспільства. Але, все одно, свою особливу роль в цьому процесі відіграє освіта. Саме освіта може надати для всіх соціальних акторів необхідне розуміння, що потрібне не тільки пристосування, адаптація до складної соціальної реальності, але й

загальне, «методологічне» усвідомлення плинності та непередбачуваності сучасного суспільства, яке можна використовувати для соціальних інтервенцій в стратегіях проактивних, на випередження.

Тому так потрібні освітні, науково-дослідні заходи, які мають на меті узагальнити, систематизувати та поширити практику соціальних інновацій в Україні. Перспективною можна вважати ґрунтовну концептуалізацію сутності та розкриття змісту феномену соціальних інновацій, критичний аналіз та узагальнення існуючих точок зору, з'ясування форм соціальних інновацій та їх специфіки. Також для України перспективним є розкриття особливостей вивчення цього явища в країнах Європейського Союзу та пострадянського простору. Результати такого дослідження можуть бути використані в освітньому процесі, зокрема, при викладанні відповідних навчальних модулів із соціальних інновацій, а також у консультативній практиці для підприємців та менеджерів, створенні курсів неформальної освіти для бізнес середовища, громадянського суспільства. І соціетальні виклики тільки підсилюють потребу в соціальних інноваціях, адже ми бачимо суттєві зміни в різних соціальних сферах і в різних суспільствах. Так, пандемія COVID-19, яка охопила весь світ, змінила багато аспектів життя від умов праці до свободи пересування.

І для подолання таких складних соціетальних викликів, до яких, наприклад, відносяться виклики пандемії, потрібне залучення суспільства. Це залучення суспільства є невід'ємною частиною життя європейських університетів. В плані соціальних інновацій можна відмітити, що це сприяє залученню університетських спільнот в інші верстви суспільства та створенню середовища знань, заснованого на взаємній довірі. Третя місія університетів (служіння суспільству) стала найважливішою протягом пандемії та інституції зробили все можливе, щоб надавати цінність для своїх громад [1].

Тому потрібне не тільки належне виконання першої місії університетів – якісного навчання і викладання, не тільки належне виконання другої місії університетів - проведення фундаментальних та прикладних досліджень, але й конкретні кроки щодо посилення третьої місії університетів - підвищення соціальної активності, орієнтації на суспільство. Для ефективного реалізації фокусу на соціальні

інновації потрібне позиціонування університету як «точки зростання», як «тригера», що запускає соціальні зміни в бажаному напрямку. Зростання соціальної інклюзії в освіті, соціальної відповідальності університетів допоможе підсилити взаємодію між освітніми та громадськими спільнотами. Таке зміцнення ціннісного вектору розвитку освіти, розвиток соціальної згуртованості, в першу чергу, освітніх спільнот, допоможе спільними зусиллями суспільству подолати соціетальні виклики різних ступенів складності.

Список використаних джерел:

1. The world of higher education after COVID-19 – The way of access: <https://www.yerun.eu/wp-content/uploads/2020/07/YERUN-Covid-VFinal-OnlineSpread.pdf>

ОКРЕМІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

SOME CHALLENGES OF MODERN HIGHER EDUCATION

Павленчик Наталія Федорівна,

професор, зав. кафедри економіки та менеджменту

e-mail: pavlinova75@gmail.com

orcid: 0000-0001-6164-5644

Павленчик Анатолій Олександрович,

доцент кафедри інформатики та кінезіології

e-mail: pavlinov74@gmail.com

orcid: 0000-0002-2205-1883

Система вищої освіти в Україні, яка пройшла складні та суперечливі етапи реформування, була, є і залишається чинником, який має значний вплив на формування якості людського капіталу та інтелектуального ресурсу. Вона є мотиватором та генератором інноваційних ідей, одним із засобів досягнення мети, запорукою розвитку та формування світогляду особистості. Однак, недостатнє бюджетне фінансування, відсутність мотивації, низький рівень унікальності освітніх програм, відносно слабка мобільність, як викладачів, так і здобувачів, відсутність

внутрішніх і зовнішніх інструментів підтримки проведення наукових досліджень або їх незначні обсяги – усе це витісняє з повсякденного життя закладів вищої освіти необхідність культивування у них духу і реальності творчого наукового пошуку, як викладачів, так і здобувачів.

Здобувачі. Основною проблемою сучасної системи вищої освіти є втрата рівня її цінності серед молоді – потенційних та наявних студентів. Більшість з них не пов'язують успішне своє майбутнє та фінансове забезпечення із отриманням вищої освіти або наявністю диплома. Його факт не дає жодних гарантій отримання високооплачуваної роботи в майбутньому. А низький рівень заробітних плат, особливо в державному секторі, суттєво впливає на зниження бажання молоді працювати у таких підприємствах та установах. Відтак, після завершення навчання у ЗВО, витративши при цьому немалі гроші та час випускники часто зіштовхуються із проблемою працевлаштування. Оскільки більшість здобувачів, особливо, спеціальностей, фахівців яких є «перенасичення» на ринку праці, навчаються на контрактній формі, за кошти фізичних осіб, важливою для них є можливість поєднувати роботу та саме навчання. У такому випадку, здобувачі часто зустрічають несприйняття та нерозуміння ситуації з боку викладачів, особливо якщо робота не пов'язана із обраною спеціальністю.

У свою чергу, в сучасних умовах господарювання, власники підприємств або їх керівники у більшості випадків не звертають уваги на фактичну наявність або відсутність диплому про вищу освіту у потенційного працівника. Для них значно важливішими є уміння та навички, які працівники здатні проявити при виконання виробничих функцій.

Ще одним викликом для сучасної вищої освіти є легко доступність до внутрішнього ринку освітніх послуг закордонних вишів. На жаль, конкуренцію закордонним вузам вітчизняні ЗВО програють ще на рівні середньої школи. Реалії нашого сьогодення свідчать, що скласти ЗНО із високими балами, які б дали можливість навчатися на бюджетній формі, мають більші шанси учні міських шкіл або ті, які займаються із репетиторами. Справедливо буде зауважити, що недостатній рівень підготовки учнів у середній школі є часто наслідком реформ, які відбулися в

ній та безвідповідального ставлення до виконання своїх прямих обов'язків окремих вчителів. Відтак, з кожним роком зростає кількість потенційних абітурієнтів, які ще в середній школі зорієнтовані на поступлення у закордонні вищі, які в свою чергу пропонують вигідніші умови навчання, ніж вітчизняні. З метою зацікавити більшу кількість молоді у навчанні вузи Польщі, Чехії, Словаччини активно популяризуються у соціальних мережах, спрощують механізм подання документів, здійснюють набори без жодних результатів ЗНО, забезпечують безкоштовним проживанням у гуртожитках, пропонують стипендії тощо. Таким чином вони не лише забезпечують себе талановитими студентами, а, що небезпечніше зумовлюють відтік інтелектуальних ресурсів з України, оскільки провчившись за кордоном і отримавши там диплом одиниці повертаються додому.

Науково-педагогічні працівники. Значною мірою, причиною низького рівня організації і ефективності навчального процесу в Україні є низька оплата праці викладачів. Науковий ступінь кандидата чи навіть доктора наук у закладах вищої освіти абсолютно “не оплачується”. Невисокий рівень заробітної плати змушує значну частину викладачів шукати альтернативні джерела заробітку. Це може бути додаткова робота за сумісництвом в інших ЗВО, ведення будь-якої господарської діяльності, надання приватних послуг консультування та навчання, інша зайнятість. У будь-якому випадку, така ситуація, зумовлює зниження якості виконання викладачами їх безпосередніх професійних обов'язків, а відтак і освітнього процесу загалом.

Студентоцентризований вектор навчання зумовлює і нові вимоги до ролі та функцій викладача. В його функції входить не лише передача знань студентам, а й сприяння у формуванні цілісної системи дослідницьких та соціальних навичок. Сучасний викладач для студента не просто учасник освітнього процесу з яким зустрічаються в аудиторії, а партнер. Він має бути для здобувача ментором, тьютором, едвайсером, коучом, фасилітатором, мотиватором, використовувати інноваційні методи та форми подання матеріалу і загалом, створювати та забезпечувати оптимальні й сприятливі умови навчання.

Важким випробовуванням для вітчизняної освіти стало, зумовлене пандемією Covid 19, дистанційне навчання. Проте, ці виклики жодним чином не пов'язані із матеріально-технічним забезпеченням ЗВО. Проблема значно серйозніша. У період діджиталізації, коли молодь не усвідомлює свого життя без гаджетів і практично «живе» у віртуальному світі, спілкування, відповідно, відбувається у «спрощеному» форматі. Для виявлення емоцій, слів – можна використати смайли, емодзі, тематичні картинки тощо. При цьому мінімізувалося живе спілкування, що надзвичайно впливає на уміння формулювати думку, виразити вербально свої емоції, бажання, плани тощо. В освітньому ж процесі вербальна комунікація є незамінною і обов'язковою. З метою підвищення якості та покращення засвоєння знань, викладач повинен подавати матеріал так, щоб здобувачі не лише сприймали його на слух, вербально, а й думкою супроводжували виклад змісту разом з викладачем, оцінювали та узагальнювали факти та процеси. У такому випадку викладач не просто подає готовий матеріал до засвоєння, готові положення, закони чи категорії, а веде їх роз'яснення через формулювання проблеми. Викладач не повинен пояснювати всі тонкості суті явища чи процесу, а підвести свої роздуми до такого моменту, щоб зацікавити студентів до самостійного пізнання у процесі індивідуальної роботи. При цьому викладач може висловлювати свої міркування, вислухати думку студентів щодо його погляду на викладену проблему, при необхідності дати роз'яснення свого бачення її та шляхом доведення істини відкинути помилкові судження.

Таким чином, впровадження у вузах централізованого студентського порадиництва, служб консультування і допомоги в комбінації з кураторством і так званім тьюторством, яке полягає в систематичному багаторічному контакті між наставником-викладачем та порівняно малою групою студентів, робота з якими триває виключно на індивідуальних засадах, сприятиме підвищенню якості та конкурентоспроможності молодих спеціалістів.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**
**ENSURING OF THE POPULATION SOCIAL PROTECTION IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN INTEGRATION**

Палилюцько Оксана
кандидат історичних наук,
Гуменюк Інна
соціальний педагог
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Palelulko1980@ukr.net

Євроінтеграція України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими світовими країнами, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

Саме європейська інтеграція була однією з ключових вимог Революції гідності та й на сьогодні залишається цивілізаційним вибором України. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце. Як відомо, Європейський Союз (ЄС) й Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 р., а в 2008 р. – щодо поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної складової частини Угоди про асоціацію.

Європейський вибір нашої держави відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами, економічного розвитку, соціального та інтелектуального прогресу – це шлях залучення іноземних інвестицій, модернізаційного та інноваційного розвитку економіки підвищення конкурентоздатності національного товаровиробника, вихід на внутрішній ринок Європейського Союзу. Відносини з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації це можливість здійснення Україною стратегічного вибору на перспективу, від якого залежатимуть місце і роль нашої держави у новій системі міжнародних відносин.

Одним з визначальних факторів, що надає стабільності функціонуванню і розвитку Європейського Союзу, є його правова організація, що становить якісно нову

форму економічної інтеграції держав, за рівнем якої у світі їй немає аналогів. Це новий правовий порядок, що відрізняється як від міжнародного правопорядку держав, так і від внутрішнього. Він є синтезом взаємодії відповідних норм міжнародного права, правових приписів та юриспруденції Євросоюзу.

Важливим завданням інтеграції України є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до права Європейського Союзу, що зумовлює реформування правової системи України в цілому. Цей процес передбачає повномасштабне реформування правової системи на основі принципів та стандартів, що утвердилися на загальноєвропейському рівні на основі сучасного демократичного міжнародного права в результаті діяльності європейських регіональних міжнародних організацій. Саме цим обумовлено той факт, що входження нашої держави до європейського правового простору визначається внутрішніми нормативними актами України як необхідна умова інтеграції України до Європейського Союзу та інших європейських структур.

Процеси розширення Європейського Союзу призводять до того, що його право поступово, закономірно, об'єктивно впливає на правові системи сусідніх держав, в тому числі й України, як держави, що вступила у тісне і перспективне співробітництво з Європейським Союзом. Передумовами вступу є створення демократичних основ для функціонування і подальшого розвитку громадянського суспільства державою-претендентом, формування та впровадження принципів правової держави, реформування нормативно-правової та інституційної складових національної правової системи.

Інтеграція України до Європейського Союзу розпочалася із набуттям нашою країною незалежності, що обумовило необхідність створення у внутрішньому правопорядку держави відповідних правових приписів для його здійснення. В Україні створена відповідна правова база та інституційна система, яка включає як центральний орган виконавчої влади (Міністерство юстиції), так і посадових осіб, які і визначають процеси правової інтеграції України до Європейського Союзу. Європейський вибір України полягає у всебічному входженні правової системи нашої держави до європейського правового простору, її адаптації до європейських правових

стандартів, і саме за цими напрямками повинна відбуватись правова реформа в нашій державі.

Євроінтеграція передбачає реалізацію нашою державою наступних завдань:

– по-перше, гармонізація національного законодавства із законодавством Європейського Союзу;

– по-друге, створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом;

– по-третє, впровадження безвізового режиму з країнами Європейського Союзу.

Відповідно до інституційної парадигми “соціальний захист населення – відносини між суспільством та соціально вразливими верствами соціуму з приводу отримання ними економічних благ (соціальні виплати, допомоги, компенсації, пільги, податкові знижки та кредити) для забезпечення існуючих у країні соціальних стандартів через діяльність відповідних інститутів (соціальні гарантії, соціальні стандарти, соціальні нормативи, державні та громадські організації, фонди і установи, а також корпорації і міжнародні інституції)” [5].

Внутрішня політика, за умов необґрунтованого рівня соціальної диференціації та відсутності повноцінного «соціального діалогу», демонструє такі небезпеки зі значно більшою наочністю. Стан соціальної сфери, гострота соціальних проблем, ставлення до ідеї права і справедливості, тобто справжнє ставлення співгромадян один до одного, і визначають дійсні погляди країни на міжнародній арені. Адже саме зміст і характер соціальної взаємодії громадян промовисто свідчать, з якою країною – вільних людей чи розгублених рабів і ненаситного панства – випадає мати справу.

І хоча універсальної «європейської соціальної моделі» як такої немає, однак є живий простір повноцінних національних соціальних моделей, на тлі котрих (звісно, з урахуванням принципу субсидіарності) активно діють соціальні директиви ЄС і соціальні складові європейських стратегій і програм. Для того, щоб стати гідним членом європейської спільноти, Україні вкрай необхідно виробити власну «соціальну модель» європейського типу. Адже численні, морально цілком виправдані, але здебільшого спонтанні ініціативи, що не передбачають стимулів для економічного зростання та підвищення продуктивності праці, можуть виснажити будь-яку [3].

Соціально-політична безсистемність є ще небезпечнішою в умовах зависокої залежності ресурсів соціального розвитку від зовнішньоекономічної кон'юнктури. Тож європейську інтеграцію можна розглядати як форму економічного та соціального самозахисту в умовах загострення глобальної конкуренції.

Дослідники проблем соціального розвитку ЄС слушно відзначають два основні види тлумачення характеру й змісту європейської соціальної моделі – політичний і науковий. Політична інтерпретація зумовлюється потребою суспільної легітимації євроінтеграційного проекту. Коли на початку 1990-х рр. Жак Делор висловився за розбудову соціального виміру інтеграції, ЄС розглядався як пропозиція поєднання економічної динаміки й соціального зближення. І хоча Велика Британія відхилила ідею Соціальної хартії, назвавши її «відкотом до марксизму» (Британія не підписала Соціальний протокол Маастрихтського договору (1992) про створення ЄС), проте термін «європейська соціальна модель» дедалі більше перетворювався на складову самоідентифікації та самоусвідомлення ЄС. Більшість дослідників підкреслює, що цей термін народився у площині політичного, а не наукового дискурсу[8].

Авторитетні європейські фахівці виокремлюють чотири основні напрями власне наукової інтерпретації «європейської соціальної моделі».

Перша інтерпретація – це тлумачення розвиненої й у принципі загальнодоступної системи соціальних гарантій групи провідних країн Західної Європи як своєрідного зразка, норматива та програмної мети європейського єднання.

Друга – більше орієнтується на фіксацію принципів функціональних засад: принцип вільної конкуренції; визнання соціального зближення та солідарності, сприяння утвердженню соціальної справедливості; підтримку громадянами державної соціальної політики; стабільність державних соціально-політичних інституцій.

Третя – це тлумачення «європейської соціальної моделі» як своєрідної політичної стратегії, що підштовхує інтеграційний процес, забезпечує «народну легітимацію» європейського єднання, є «політичним проектом» або «політичною стратегією», котра сприяє зміцненню загальноєвропейської ідентичності й гарантує політичну підтримку євроінтеграційного процесу.

Четверта – це компаративістика, визначення системних відмінностей, регіональної своєрідності європейського соціального проекту. Цей підхід розглядає «європейську соціальну модель» як «творіння, що розвивається, прогресує» з погляду як старих, так і нових країн, що входять до складу ЄС.

Загалом потрібно враховувати, що «європейська соціальна модель» ані на політичному, ані на науковому рівні ще не є абсолютно чітко сформульованою концепцією. Досягнутий рівень політичного консенсусу щодо низки проблем соціального розвитку ЄС ще не є консенсусом стосовно конкретизації певної соціальної моделі. Самі європейські дослідники змушені констатувати, що європейський інтеграційний процес більшою мірою визначається стратегічними інтересами економіки на основі неоліберальних підходів. Можна також казати, що насправді єдиних європейських соціальних стандартів як таких не існує. Найістотнішим є те, що в європейському баченні проблем соціальної сфери особливе методологічне значення має органічний зв'язок соціального і правового мислення [4]. Славнозвісні європейські стандарти – це не лише комплекси певних соціально-економічних показників. Це є «рамкові умови», норми поведінки окремих громадян, інститутів і держави загалом, закріплені авторитетом права, підтримані силою закону.

Проблема засвоєння європейського раціоналізму – це передусім освоєння європейських варіантів раціонального сполучення економічної та соціальної політики, а також форм і методів активізації економічної функції соціального чинника. Раціональне мислення становить серцевину справжньої демократії, бо демократія – це раціональна комунікація вільних громадян. Це цілком прагматичний раціоналізм колективної свободи. Це така політична модель, у рамках якої люди передовсім дістають змогу правильно розуміти одне одного, давати об'єктивні оцінки, робити більш-менш точні прогнози і, зрештою, правильно взаємодіяти на їх основі та досягнутого в загальному підсумкові балансу особистих і колективних інтересів.

Головне завдання в рамках єдиної Європи всі переможці політичних перегонів на теренах Центрально-Східної Європи давно вбачають у двох простих речах – забезпеченні нормальних умов життєдіяльності своїх громадян нині й

конкурентоспроможності своїх держав у майбутньому. Новий етап розвитку незалежної України конче потребує максимально раціонального опрацювання нових уявлень.

За збереження стратегічних цілей раціональне зближення внутрішньої та зовнішньої політики в інтересах громадянина лише сприятиме кінцевій успішній реалізації загальної стратегічної мети. Адже самі громадяни сприйматимуть ці стратегічні цілі як власні, як такі, що відповідають їхнім життєвим інтересам [6]. Європейська інтеграція за самим змістом цього терміна в будь-яких комбінаціях політичних інструментів і пріоритетів усе ж повинна інтегрувати, єднати, а не розколювати. Тільки тоді вона має шанс стати повноцінною історичною реальністю в умовах демократії, тобто в умовах реалізації вільними й відповідальними громадянами свого права вибору. Насправді давно вже час звернути посилену увагу на інтеграцію українця в середовище європейців, тобто про здатність українця до гармонійного співжиття з іншим на основі європейських цінностей і в самій Україні, і за її межами. У кінцевому підсумку рівень цивілізованості тієї чи іншої країни або того чи іншого інтеграційного угруповання визначається «якістю» громадян, яких вони «виробляють» на своїх теренах. Завдання побудови «Європи в українцях» є справою ще більш непростюю, аніж завдання будівництва «Європи в Україні».

Переорієнтація стратегії соціального захисту від забезпечення (пасивна складова захисту) до створення для цієї категорії громадян суспільства рівних можливостей, в якому вони зможуть безперешкодно реалізовувати власні життєві потреби, здібності та творчий потенціал (активна складова захисту), висунули вимогу щодо зміни як складових соціального захисту, так і його функцій. За таких умов значно зростає потреба у створенні керованої державою системи соціального захисту із застосуванням різноманітних механізмів державного управління нею. Саме в цьому руслі в Україні здійснюється формування державної політики соціального захисту.

Список використаних джерел:

1. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. Київ: КНЕУ, 2005.

2. Матроні Л., Гащицький О. Стан зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу. Україна на шляху європейської інтеграції. Науково-практичний збірник матеріалів. Київ: Мінекономіки України, CDG, 2007. С. 81-87.

3. Еллан М., Іванов І. Розширення Євросоюзу: сценарій, проблеми, наслідки. Україна на шляху європейської інтеграції. Науково-практичний збірник матеріалів. Київ: Мінекономіки України, CDG, 2009. С. 39.

4. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/615/98>.

5. Про забезпечення діяльності Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 05.07.2003 № 573/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573/2003>.

6. Про державні програми з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки: Указ Президента України від 13.12.2003 № 1433/2003/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433/2003>.

7. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері інформування та налагодження комунікації з громадськістю з актуальних питань європейської інтеграції України на період до 2017 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.03.2013 № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2013-%D1%80>.

ІНДУСТРІЯ ГОСТИННОСТІ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Наталія Родінова
НПУ ім. М. Драгоманова
<https://orcid.org/0000-0002-2259-5573>

Світова індустрія гостинності продовжує зіштовхуватися з наслідками пандемії. Ризики, пов'язані з подорожами та рекомендації із забезпечення безпеки, справляють вирішальне значення при прийнятті рішення про подорож у часи невизначеності від обмежень. Ставлення до потенційних туристичних ризиків може мати значний вплив на психологічний стан подорожуючих [10; 5]. Часто туристи намагаються не відвідувати місця, що характеризуються найбільшими ризиками [7].

Нинішня пандемія обнулила усі уявлення про розвиток. Найбільші обмеження в історії людства було введено задля стримування поширення пандемії. Наслідки цієї пандемії можуть сильно змінити різні аспекти нашого життя та бізнесу, включаючи й управління туризмом, оскільки половина населення світу жила з обмеженнями на пересування у безпрецедентних масштабах. Під час найбільших обмежень було закрито 96% всіх туристичних напрямків [2]. Працівники індустрії гостинності відзначають надзвичайні наслідки для економіки та індустрії в цілому світі [17]. Пандемія має різноманітні наслідки й країни шукають свій підхід до сталого розвитку з метою пом'якшення її негативного впливу. Пандемія є згубною для відновлення економіки країн, починаючи від туристичної та соціальної сфери до довготривалих проблем зі здоров'ям та втратою близьких. Ми вже бачимо, що надто жорсткі міри безпеки можуть негативно впливати на розвиток індустрії гостинності, зупиняти економічний розвиток та збільшувати рівень безробіття. Також на всі сфери життя в цей час впливають такі фактори, як: соціокультурні, фінансові, політичні, технологічні [17]. Ми можемо говорити, що подібне глобальне явище скоро може бути включеним у якості стійкого фактору до навчальних програм зі стратегічного управління та з туристичного маркетингу.

Пандемії, як правило, не піддаються контролю, тому виникають й поширюються стрімко. Інші фактори, здебільшого, контролюються соціальними структурами. Сектор подорожей та туризму особливо залежний від змін зовнішніх факторів, урахування політичної і фінансової систем. Подорожі і туризм є однією з найбільших галузей у світі [8, 4], проте є й сильно вразливими, наприклад, перед пандемічними потрясіннями. Значно важливішим є визначення того, як індустрія

гостинності буде відходити від наслідків та які психологічні наслідки є у подорожуючих.

Є дослідження, що присвячено пандемії та її впливові на образ життя й ставлення до подорожей китайського населення, що дозволяє говорити про розуміння взаємозв'язку довготривалих моделей поведінки та туристичних напрямків [16]. Інше дослідження свідчить, що країни, які через наявність привабливої історико-культурної спадщини приймали величезну кількість подорожуючих, на сьогодні знаходяться у економічному колапсі [9]. Всесвітня туристська організація ООН повідомила, що індустрія знаходиться у важкій кризі, оскільки зменшилась кількість міжнародних туристів, втрати країн оцінюються у 300-450 млрд. доларів США [16].

Отже, виокремимо кілька позицій ризиків, що впливають на поведінку подорожуючих, але при правильному плануванні та менеджменті можна досягти пом'якшення негативного ефекту сприйняття (рис. 1).

Рис. 1. Ризики та дії з пом'якшення негативного їх впливу [6, 11, 12, 13, 14, 15, 17]

Багато соціокультурних закладів європейських країн та США почали створювати та надавати доступ до он-лайн екскурсій та он-лайн заходів: прямі трансляції з природних парків, віртуальні музейні та галерейні виставки тощо. Якщо говорити про Україну, по подібні заходи не знайшли великого відгуку, не стали користуватися таким попитом, як у означених регіонах. Український турист

зосередив увагу на напрямках, здебільшого обираючи Туреччину та Єгипет, щодо внутрішнього напрямку у пріоритеті Причорноморський та Карпатський регіони [3]. До України тепер приїжджає більше туристів з арабських країн, оскільки наша країна виявилась цікавою альтернативою з початку для арабських блогерів, потім – потягнулись і їхні підписними [1].

Отже, дослідження показують, що:

- обмеження, викликані пандемією, мали значний вплив на управління ризиками, надання послуг, розробку схем подорожей та відвідування певних місць, що передбачало уникання перенесених пунктів призначення, проведення заходів з підвищення відчуття безпеки та гігієни,

- відбулось збільшення попиту на використання інформаційних технологій, що сприяють безконтактному спілкуванню під час організації подорожей,

- ризики, пов'язані з подорожами обмежили варіанти місць для відвідування, як туристичних об'єктів, так і закладів сфери гостинності;

- поведінка подорожуючих вплинула на імідж приймаючої сторони;

- більша увага подорожуючих спрямована на природні зони рекреації, віддалені регіони, що є менш «розкрученими», перевага під час поселення та харчування надається міні-готелям, приватним будинкам;

- зацікавлення менш відомими маршрутами також сприяє розвитку туристичної інфраструктури, створенню робочих місць, наповненню бюджетів місцевих громад;

- потреба у рекреації, відпочинку та нових враженнях не зникає, а тільки актуалізується.

Список використаних джерел:

1. Арабські туристи заповнили українські курорти: чим їх приваблює Україна та як це використати. Економічна правда. 22.07.2021. URL: <https://goo.su/bEJg>

2. Марценюк, Л., Батмангліч, К. Напрями зниження негативного впливу пандемії корона вірусу на туристичну сферу. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 3. С. 214-221. URL: <https://goo.su/cv0u>

3. Світлична, В., Тонкошкур, М., Кравцова, С. Туризм під час пандемії: стан та перспективи розвитку. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. 2020. Вип. 49. С. 213-217. URL: <https://doi.org/10.32843/infrastruct49-36>
4. Chang, C.L., McAleer, M., & Ramos, V. (2020). A charter for sustainable tourism after COVID-19. *Sustainability*, 12(3671); 1-4. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/9/3671#>
5. Elizabeth, A., Adam, I., Dayour, F., & Badu Baiden, F. (2021). Perceived impacts of COVID-19 on risk perceptions, emotions, and travel intentions: evidence from Macau higher educational institutions. *Tourism Recreation Research*, 46(1), 1–17. URL: <https://goo.su/bIBP>
6. Gretzel, U., Zarezadeh, Z., Li, Y. & Xiang, Z. (2019). The evolution of travel information search research: a perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 319-323. URL: <https://goo.su/bD5>
7. Hasan, M.K., Ismail, A.R., & Islam, M.F. (2017). Tourist risk perceptions and revisit intention: A critical review of literature. *Cogent Business & Management*, 4(1), 1-21. URL: <https://goo.su/bpy9>
8. ILO (International Labour Organization) (2020). COVID-19 and the Tourism Sector. ILO Sectoral Brief. Retrieved on 10 July 2020, URL: <https://goo.su/brRV>
9. Neubauer, I. (2020). Bali fears for future, as Indonesia's coronavirus cases jump. Retrieved on 12 July 2020, URL: <https://goo.su/bBma>
10. Neuburger, L., & Egger, R. (2020). Travel risk perception and travel behaviour during the COVID-19 pandemic 2020: a case study of the DACH region. *Current Issues in Tourism*, 24(5), 1-14. URL: <https://goo.su/c21i>
11. Parady, G., Taniguchi, A., & Takami, K. (2020). Travel behavior changes during the COVID-19 pandemic in Japan: Analyzing the effects of risk perception and social influence on going-out self-restriction. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 7, 1-17. URL: <https://goo.su/bKV6>
12. Ray, A., & Bala, P.K. (2021). User generated content for exploring factors affecting intention to use travel and food delivery services. *International Journal of Hospitality Management*, 92, 102730. URL: <https://goo.su/cauV>

13. Sigala, M. (2020). Tourism and COVID-19: Impacts and implications for advancing and resetting industry and research. *Journal of business research*, 117, 312-321. URL: <https://goo.su/bJgB>
14. Yu, M., Li, Z., Yu, Z., He, J., & Zhou, J. (2020). Communication related health crisis on social media: a case of COVID-19 outbreak. *Current issues in tourism*, 24(1), 1-7. URL: <https://www.jmir.org/2020/5/e18825/>
15. Wang, I.M., & Ackerman, J.M. (2019). The infectiousness of crowds: Crowding experiences are amplified by pathogen threats. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(1), 120-132. URL: <https://goo.su/cefv>
16. Wen, J. & Huang, S. (2019). Chinese tourists visiting volatile destinations: integrating cultural values into motivation-based segmentation. *Journal of China Tourism Research*, 15(4), 520–540. URL: <https://goo.su/bnZC>
17. Wen, J., Kozak, M., Yang, S., & Liu, F. (2020). COVID-19: potential effects on Chinese citizens' lifestyle and travel. *Tourism Review*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. URL: <https://doi.org/10.1108/TR-03-2020-0110>

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ: НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВЩИНИ

Сачек Анна

студентка II курсу спеціальності

028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

НПУ ім. М.П. Драгоманова

Науковий керівник: к.і.н. Родінова Н.Л.

Туристична індустрія протягом останнього десятиліття демонструє значні зміни у формуванні і розвитку, що відображаються як у позитивних, так і негативних тенденціях. Відкриваються нові підприємства, що надають туристичні послуг, підвищується увага до якісного обслуговування, зростає конкуренція, що також стимулює підвищення якості надаваних послуг. Однак карантинні обмеження

найбільших ударів завдали саме туристичному секторові: напрямки, які найбільш є залежними від міжнародного, ділового й подієвого туризму особливо важко відходять від обмежень, при цьому гірські, морські та сільські райони знаходяться у більш виграшному становищі. Ми можемо говорити, що внутрішній туризм у певних регіонах нашої країни відновився та допомагає пом'якшити негативний вплив на робочі місця та бізнес. Не варто відкидати й негативні наслідки, викликані поширенням пандемії Covid-19 та подальшими обмеженнями, встановленими для закладів сфери гостинності. Також сьогоднішня криза має сприяти тому, щоб туризм ставав стійким, ресурсозберігаючим сектором, що буде створювати «зелені» робочі місця.

Львівщина на сьогодні традиційно залишається одним з найбільш популярних туристичних регіонів. Туристично-рекреаційний напрямок розвитку Львівщини на сьогодні є одним з найперспективніших. Цьому сприяє низка чинників, а саме географічне положення, наявність рекреаційних природних ресурсів, місцевий колорит та ін.

Рекреаційні ресурси характеризуються якісними та кількісними показниками, на основі яких і формується оцінка рекреаційного потенціалу [6]. Виділяють три типи рекреаційно-туристичних ресурсів: медичні та біологічні, психоестетичні, технологічні.

Важливою складовою рекреаційно-туристичних ресурсів є особливості ландшафту, який є основою природного комплексу і який є найбільш визначальним у рекреаційній спеціалізації території або ж цілого регіону (рівнини, гірські території, моря, озера, річки та ін.). На основі наявності, кількості та поєднання рекреаційних ресурсів на певній території формується рекреаційний потенціал.

На території області налічується більше 4000 пам'яток історії та культури, більша частина з них знаходиться у культурній столиці України – м. Львів [7, с. 72]. Особливо унікальними є належність центральної частини м. Львова до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, наявність в області унікальних бальнеологічних курортів. Величезний інтерес викликають пам'ятки фортифікаційної архітектури – замкові комплекси на Львівщині [2].

Серед природно-рекреаційних ресурсів значну частину становлять мінеральні води, лікувальні грязі, поклади озокериту. Завдяки цим ресурсам загальновідомими в Україні та за кордоном є курорти у м. Моршин, м. Трускавець, смт Великий Любінь, смт Немирів, смт Східниця, смт Шкло. На сьогодні на Львівщині працюють більше 120 санаторно-курортні заклади, серед яких: санаторії і пансіонати з лікувальними послугами, будинки та бази відпочинку [3, с. 73]. Як стверджує дослідник Павліш С.В. Львівщина приймає туристів з більше, як 100 країн світу, але найбільше з Польщі, Угорщини, Білорусії, Латвії, Німеччини, Франції, Італії, Канади, США [5, с. 126]. Для туристів з 2021 року здійснюються заходи з подальшого розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури «ВелоОпілля», «ВелоБескиди», «TourTurka 2.0» [8].

Розбудова туризму в регіоні сприятиме якіснішому задоволенню потреб населення у туристично-рекреаційних послугах. Крім того, створюватимуться додаткові робочі місця як безпосередньо на туристичних підприємствах, так і на підприємствах супутніх сфер (транспорт, готельно-ресторанне господарство та ін.), забезпечуючи зростання зайнятості серед місцевого населення [1, с. 144]. Також конкуренція на ринку туристично-рекреаційних послуг сприятиме покращенню якості надання таких послуг та розширенню їх асортименту. І в загальному підсумку, це збільшить відвідування туристами регіону та, відповідно, надходжень від них. Важливим аспектом сталого розвитку туристично-рекреаційної діяльності регіону є екологічна ситуація в ньому, що вимагає покращення стану довкілля, раціонального використання туристично-рекреаційного потенціалу.

Стратегічна мета регіону як конкурентної одиниці полягає у забезпеченні конкурентоспроможності на тривалий період. Вплив на цей показник мають підприємства різних галузей (готелі, транспортні та торговельні підприємства), їх ринки, населення і навколишнє середовище. Так, на початкових етапах карантинних обмежень, пов'язаних із поширенням захворюваності населення на COVID-19, фахівцями управління туризму та курортів Львівської ОДА й представниками експертного середовища було розроблено пріоритети «Туризм в умовах COVID-19: план дій 2021-2023» [4], впроваджено GPS-навігацію в НПП «Сколівські Бескиди»,

відкрито маршрут «Грозава брама» в НПП «Верхньодністровські Бескиди» та ще 144 км туристичних маршрутів, запущено промопроект «Погнали Львівщиною» [9].

Львівщина традиційно залишається регіоном України, в якому перспективи для розвитку туристично-рекреаційної сфери є найвищими серед інших регіонів держави. Також досліджуваний регіон є найпривабливішим і найпопулярнішим для відвідувань туристами.

Список використаних джерел

1. Горин, І. Природні туристично-рекреаційні ресурси Львівщини: структура, оцінка потенціалу та характеру сучасного використання // *Наукові записки*. 2018. №2. С. 137-146. Електронний ресурс. URL: <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/18.pdf>

2. Гринчишин, Т. Львів сакральний: релігійні об'єкти на мапі міста: Атлас-довідник, Львів. 2009. 84 с.

3. Запотоцький, С. Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області: географічні особливості використання та відтворення // *Вісник КНУТШ*. Серія: географія. 2018. № 1(70). С. 72-79. Електронний ресурс. URL: <https://goo.su/amKU>

4. На Львівщині напрацювали план дій для туристичної галузі в умовах COVID-19 до 2023 року // Сайт Львівської обласної державної адміністрації. Електронний ресурс. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=55401>

5. Павліш, Л.В. Львівщина як перспективний регіон України для розвитку туризму та рекреації // *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2013. Вип. 15. С. 124-128. http://journals-lute.lviv.ua/journal/15_2013/30.pdf

6. Поняття про рекреаційно-туристичний потенціал території та рекреаційно-туристичні ресурси як його складову // Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: Навч. посіб. Черн.: Вид-во ЧНТУ. 492 с. Електронний ресурс. URL: https://tourlib.net/books_ukr/aleshugina.htm

7. Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Папп. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. 268 с. Електронний ресурс. URL: https://tourlib.net/books_ukr/potrsr.htm

8. Сайт Львівської обласної державної адміністрації. Електронний ресурс. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=56755>

9. Тему внутрішнього туризму розглянули під час форуму «Нова реальність» // Сайт Львівської обласної державної адміністрації. Електронний ресурс. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=56755>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА EUROPEAN EXPERIENCE OF SOCIAL PARTNERSHIP

Сергієнко Тетяна Іванівна

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
(Дніпро, Україна)
Email: Sergienko7921@gmail.com

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що сьогодні для сучасної України, яка орієнтується на демократичні цінності, першочерговим завданням є формування та подальший розвиток системи соціального партнерства, належне врахування національних особливостей та використання досвіду європейських країн, які мають у цьому відповідні досягнення.

Суттєвий внесок в осмислення проблем соціального партнерства зробили відомі українські та зарубіжні дослідники. Серед них В.Бідак, В.Бодров, В.Гайдуцький, Л.Гончарук, Б.Данилишин, В.Загорський, Е.Лібанова, О.Палій, І.Розпутенко, В.Скуратівський, А.Сіленко, С.Сіденко, Н.Ткачова та інші. Також, зазначимо, що вивченню цих проблем присвячені і праці зарубіжних економістів Р.Дарендорф, Е.Бернштейн, С.Веддок, Дж.Александр та Р.Нанк. Проте, вивчення та аналіз опублікованих за даною проблемою робіт показали, що необхідне комплексне дослідження питання вивчення європейського досвіду щодо соціального партнерства.

Категорія соціального партнерства, у сучасному світі тлумачиться як засіб співробітництва різних сфер суспільного життя різних країн. При цьому не можна забувати, що соціальне партнерство традиційно означає відносини у соціальній сфері між працівниками та роботодавцями, які формуються за участю держави. Вважається доцільним зазначити, що соціальне партнерство визначається як співпраця та взаємодія роботодавців і профспілок, зокрема при порушенні умов найму та гарантуванні права працівників на участь у вирішенні проблем, пов'язаних з організацією [1, с. 21].

Тож, партнерство як форма відносин ґрунтується на добровільному співробітництві, взаємній довірі і підтримці, поділу прав, зобов'язань і відповідальності сторін з метою отримання додаткових конкурентних переваг. Партнерство існує в різних формах і між різними організаціями, воно може бути орієнтоване на різні питання, зокрема на співпрацю в бізнесі, на ринку праці або в соціальній сфері [4, с. 179]. В широкому спектрі соціальної сфери особливе місце займають трудові відносини та встановлення соціального партнера як зрілої системи відносин, які виникають між найманими робітниками та роботодавцями за посередницької ролі держави з узгодження інтересів у соціально-трудої сфері та врегулювання соціально-трудоих конфліктів. Цілями соціального партнерства є зниження протиріч між роботодавцями та найманими працівниками на основі соціального співробітництва, та інтеграція працюючих в систему ринкової економіки [3, с. 167].

А.Кудряченко зазначає, що «сьогодні виділяють дві моделі соціального партнерства – трипартизм і біпартизм» [2, с. 133]. Так біпартизм практикує двостороннє співробітництво між асоціаціями роботодавців і організаціями працівників. Данна модель соціального партнерства існує у США, Канаді, Великобританії, тобто у тих країнах, де роль держави в регулюванні трудових відносин невелика. Держава за такої соціальної моделі виступає у ролі арбітра або посередника у разі виникнення соціальних конфліктів.

Найбільш розвинена система соціального партнерства трипартизму існує у таких європейських країнах, як Німеччина, Швеція, Австрія та інших. Так наприклад, у

Німеччині є найбільш конкретний і досконалий механізм залучення працівників до прийняття рішень, які зачіпають їхні життєво важливі інтереси. Подібний підхід існує у Швеції. У цих країнах діють спеціальні закони щодо участі працівників в управлінні підприємством. Тобто при такій системі для врегулювання соціально-трудова відносин однаково важливо важливу роль беруть три сторони: організації, що представляють інтереси працівників; асоціації роботодавців; держава. Щодо слаборозвинених країн то соціальне партнерства взагалі відсутнє. Тож, з урахуванням того, що система соціального партнерства існує не в усіх країнах, то її формування можливе лише за певних передумов. Також, зазначимо, що моделі соціального партнерства в різних країнах відрізняються організаційним механізмом, нормами і правилами регулювання соціально-трудова відносин, ступенем централізації процедури, участю держави в соціальному діалозі. Проте їх усіх об'єднує те, що більшість проблем, які виникають у соціальній та трудовій сферах, вирішуються масово.

Щодо соціального партнерства в Україні, то дана система не є цілком сформованою. Вона має певні недоліки та потребує вдосконалення нормативної бази, розподілу ролей та відповідальності основних соціальних сил суспільства щодо розробки та реалізації соціально-економічної політики в країні. Тож вивчення європейського досвіду соціального партнерства має велике значення для його розвитку в Україні.

Список використаної літератури:

1. Гутуряк К.О. Сучасний стан соціального партнерства в Україні. *Ефективна економіка*. 2010. № 5. С. 21-24.
2. Кудряченко А.І. Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна. *Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб.*, 2008. С. 132-141.
3. Моцна І. В. Проблема розвитку соціального партнерства в Україні та шляхи її вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 166-170.

4. Сергієнко Т.І. Теоретико-концептуальні виміри соціальної відповідальності у контексті формування партнерських взаємовідносин між державою, бізнесом та суспільством. *Тенденції та перспективи розвитку менеджменту в умовах глобальних викликів: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.* (28 травня 2021 р., м. Херсон) / за ред. Н.В. Кириченко, Н.Д. Худік та ін. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 179-180.

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПАРАДИГМИ ІНКЛЮЗИВНОГО СОЦІАЛЬНО-
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE
SOCIAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT'S PARADIGM**

Супрун Дар'я Миколаївна

доктор пед. наук, професор

Професор кафедри спеціальної психології

та медицини факультету спеціальної та інклюзивної освіти

Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова,

E-mail: darya7@ukr.net

orcid.org/ 0000-0003-4725-094X

Безумовно, умовою для створення егалітарної, демократичної і справедливої держави виступає освіта як агент позитивних соціальних змін, а саме – корпоративна соціальна відповідальність ЗВО. Розширимо сприйняття інклюзії, оскільки це не лише конструювання універсального освітнього середовища, але й провадження згуртованого соціального середовища, що має віддзеркалювати та відгукуватися на вимоги та потреби без виключень усіх партисипантів соціуму. При цьому забезпечуючи сталість прийняття, включення та розвитку упродовж життя, враховуючи індивідуальні можливості кожного, що підвищує значущість соціальної

згуртованості та соціальної відповідальності фахівців сфери як освітніх, так і соціальних послуг.

Інклюзія ж в українському суспільстві має розглядатися з таких позицій, як: підняття теми соціальної інклюзії та інтернаціоналізації – тенденції, ініціативи; взаємопов'язаність; можливість міжнародної співпраці; провадження міжнародних принципів та цінностей; забезпечення різноманіття інклюзивних аспектів задля сталого розвитку. Соціальна відповідальність як одна з цінностей європейського простору формує засади для повноцінного розвитку особистості незалежно від своїх особливих потреб, в умовах дезінтеграції суспільства, численних порушень прав людини, за відсутності безпечного середовища. Саме формування професійної ідентичності фахівця за вищеперерахованих обставин має стати провайдером інклюзії в широкому розумінні (стійкість, інклюзивність, сталість) (Sheremet & Suprun, 2020).

Інтеграція університетів в світові процеси сприяє оновленню науковоосвітнього, особистісного й організаційного потенціалу ЗВО на індивідуальному, інституціональному й системному рівнях. Отже, інтернаціоналізація освітньої сфери – чинник становлення глобального простору вищої освіти, що класифікується як зовнішня (міжнародна академічна мобільність) і внутрішня (впровадження світових стандартів, навчальних курсів, міжкультурних програм тощо) (Супрун, 2019).

Тож, інтегральною метою є створення та провадження в вітчизняне суспільство новітньої парадигми інклюзивного соціально-освітнього середовища в якості базису соціальної захищеності, відповідальності та соціальної згуртованості громадян України в умовах сучасних інтеграційних викликів засобом формування респонсивності вищої школи та зміцнення соціальної згуртованості загалом.

Задля підтримки зазначеної згуртованості послуговується й міжнародна діяльність: ідеї та пропозиції для міжнародної діяльності імплементуються у таких сферах: лекції іноземних викладачів – включно з віртуальними, COIL-курси – Collaborative International Online Learning, навчання онлайн і COIL-навчання, викладання англійською. Дійсно, усі довгострокові види діяльності спрямовані на створення навчальних програм англійською. Міжнародне навчання он-лайн (on-line international learning) забезпечується наступними складовими: спільними проектами

університетів; важливістю створення для студентів такого спільного завдання, над яким вони працюватимуть у міжнародній команді; перевагами підвищення міжнародних управлінських та мовних компетенцій; толерантністю до різноманітності варіативних поглядів на навчання тощо. COIL сприяє розвитку наступних складових процесу інтернаціоналізації освіти: емоційна змагальність, міжкультурні компетенції, когнітивна компетенція, міжкультурна комунікація. Отже, модель COIL (Collaborative on-line international learning) – аудиторія: об'єднана світова спільнота; співпраця – студенти та викладачі співпрацюють заради спільної мети; міжнародний досвід – і студенти, і викладачі здобувають новітній міжнародний досвід; студентськоцентристка стратегія: викладач надає стратегію, що спонукає студентів співпрацювати для створення продукту, який показує результат; спілкування ключове: щоб досягти результату, викладачі та студенти мають постійно бути у конекті; мовні виклики: попри те, що англійська є офіційною мовою, учасник вчать спілкуватися й іншими мовами, допомагають новітні технології (Suprun, 2021).

Розширення міжнародних зв'язків й інтеграція до європейської спільноти, необхідність пошуку конструктивних ідей щодо вирішення проблем оптимізації та інтенсифікації формування технічної, іншомовної та інших варіативних професійних компетенцій в епосі діджиталізації – об'єктивна реальність розвитку освіти сьогодення. Інтеграція Вищої школи в глобалізаційні процеси активує оновлення науковоосвітнього, особистісного й організаційного потенціалу університетів на індивідуальному, інституціональному й системному рівнях. Отже, створення та провадження в вітчизняне суспільство новітньої парадигми інклюзивного соціально-освітнього середовища має стати базисом соціальної захищеності, відповідальності та соціальної згуртованості громадян України.

Список використаних джерел:

1. Suprun, D. Griban, G., Nikulochkina, O., Varetska O., & Formation of the Primary School Teachers' Information Competency in Postgraduate Education. *Postmodern Openings*, 11(3), 41-72. <https://doi.org/10.18662/po/11.3/199> Postmodern Openings ISSN: 2068-0236 | e-ISSN: 2069-9387

2. Sheremet, M; Suprun, M; Suprun, D. (2020) Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in Education WEB OF SCIENCE Published: Sep 2020 in International Journal of Applied Exercise Physiology
3. Zhuravlova L., Sheremet M., Suprun D. (2021). Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience ISSN: 2068-0473 | e-ISSN: 2067-3957 2021, Volume 12, Issue 1, pages: 326-342 DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185>
4. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.03. Київ, 2018. 657 с.
5. Супрун Д. М. Management – a component of psychologists’ professional training (Менеджмент – складова професійної підготовки психологів). Навчально-методичний посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів. Київ, 2019. 390с.

ДО ІСТОРИЧНИХ ВИТОКІВ МОВНОГО РОЗМАЇТТЯ ЄВРОПИ

Тиньчук Антон Олександрович,

бакалавр 1 курсу навчання

факультету захисту рослин, біотехнологій та екології, НУБіП України

atinchuk@gmail.com

Науковий керівник - кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології НУБіП України *Сидоренко Ірина Григорівна,*

Україна зацікавлена у вступі до Європейського Союзу, або, принаймні, глибокій співпраці з ним. Така зацікавленість вимагає від нас розуміння, що таке Європа, і якими є європейці. Європу часто уявляють як певну єдність, однак чи так це? Говорячи про Європу, почасти мають на увазі п'ять країн та відповідні нації: Німеччина, Франція, Іспанія, Італія та Великобританія. Під останньою мають на увазі англійців (Сполучене Королівство покинуло ЄС у 2020-му році, однак тут мається на

увазі європейський культурно-політичний простір). Однак сама Європа набагато різноманітніша, і нам важливо знати про цю різноманітність.

Пропонуємо поглянути на європейські народи через мовні групи, до яких вони належать. Народи зі спорідненими мовами зазвичай мають схожі риси культури та багатий історичний спадок. Однак, важливо пам'ятати, що мови не прив'язані до етнічного походження. Наприклад, хоча англійська мова і належить до германської мовної групи, але вона має більше спільного з французькою, аніж з німецькою, бо предки англійців – германські племена саксів, англів та ютів, що прийшли до Британії зі Скандинавії у V-VI ст. та змішалися з місцевими кельтами, були потім завойовані норманами – французами, що в результаті й утворило англійську націю, якою ми її знаємо. Або, наприклад, болгари. Їхні предки прийшли на Балкани з Волги і були тюрками, але, коли вони утворили Першу Болгарську Імперію в 681 році, ці тюрки змішалися зі слов'янами настільки, що були по суті асимільовані ними, і тепер болгарська – слов'янська мова.

Під час досліджень ми зверталися до багатьох джерел, серед яких роботи Флоріна Курти про слов'ян, роботи античних істориків Прокопія Кесарійського, Страбона та Ефора Кимського, “Грамматика румунської” Йордана Йоргу, робіт Даніеля Абондоло та інших.

За дві тисячі років до н. е. з праїндоевропейської мови виділилась праслов'янська. Її носії, імовірно за все, осіли на території Полісся, звідки вони згодом розселилися на південь та захід. Самі перші згадки про слов'ян є в римського історика Йордана і датуються 550 роком н. е. В VII сторіччі почалось обернення слов'ян до християнства, і почалось воно з південних слов'ян, і закінчилося хрещенням Русі (988) та короля Польщі Мешка I (966). З тих пір слов'яни налічують приблизно 350 млн. чоловік, від мусульман-босняків та німецьких лужичан до українців.^{[1][2]}

На півночі та заході від слов'ян живуть германці – носії германських мов. Прото-германці утворилися в V ст. до н. е. Ключовим моментом в історії германських народів є Велике переселення народів, що сталося в IV ст. нашої ери, коли гуни почали вторгнення зі сходу. Тоді племена готів, вандалів, франків та багато інших

почали рухатися на захід і південь. Сакси та англи мігрували до Британських островів, поклавши основу сучасної англійської нації. Франки прийшли на територію сучасної Франції, де стали французами. Вандалі прийшли до Карфагену, де створили своє Королівство вандалів та аланів, але згодом вони розчинилися серед берберів. Візиготи мігрували до Іберії де, як і франки, змішалися з місцевими та прийняли латину, ставши предками іберійців. Ті хто лишився на території Німеччини, є предками німців, австрійців, голландців та деяких інших народів.^[3]

Романська мовна група, в свою чергу, є прикладом того, що мови можуть об'єднувати самі різні народи. Усі романські мови пішли від латини, яка, в свою чергу, утворилася приблизно в XII ст. до н. е. Римська Імперія, за багато сторіч свого існування, підкорила та асимілювала різні народи. Наприклад, румуни. Хоча їх мова – романська, їх предки – фракійці-даки, слов'яни та валахи. Те саме з французами та іспанцями, про що було вказано вище. Найближчими родичами римлян є сардинці та італійці, хоча й вони зазнали сильного впливу германців, що прийшли під час Великого переселення.^[4]

До приходу римлян та германців, кельти були поширені від Ірландії (брити) до Анатолії (галати), але їх держави довго не простояли. В 58-51 рр. до н.е. Юлій Цезар захопив Галію, а галатська культура протрималася до V ст. н.е. З часом більшість кельтів було асимільовано, і на даний момент вони лишилися лише на Британських о-вах у вигляді шотландців, валлійців, та ірландців, а також бретонці в Бретані, Франція. Хоча кельти й не такі поширені, як германці чи слов'яни, вони стали основою багатьох сучасних націй, таких як англійці чи французи.

На сході Європи, в Прибалтиці, разом живуть фіни, естонці, латвійці та литовці. Фіни та естонці є представниками фінно-угорської групи, і їх предки прийшли з земель за Уральськими Горами, на північно-східному краю Європи, приблизно 2,500 років тому. Раніше вони населяли значні території на заході Росії, але тепер більшість фінно-угорських народів живе на півночі Росії. Однак, серед фінно-угорців є також і, власне, угорці, які прийшли з Уралу. Їх історія почалася в першому тисячоріччі до н.е. В IX-X ст., угорці прийшли до Карпат, і осіли там на початку X ст.^[5]

Латвійці та литовці, в свою чергу, є родичами слов'ян. Балто-слов'янська мова розкололась приблизно за 1400 років до н.е. З тих пір, багато балтійських племен, таких як пруси, земгали, судовці і т.д., вимерли, і тепер від балтійців залишилися лише латвійці та литовці.

Також Європу населяють не-індоєвропейські народи. Серед них, наприклад, тюрки. Це кримські татари, гагаузи, турки, татари і багато інших. Вони локалізовані в Південній та Східній Європі, куди різні тюркські народи приходили в різний час. Наприклад, кримські татари є нащадками самих різних народів, що жили в Криму, хоча головними в їх формуванні були половці, вони ж куманці чи кипчаки.^[6]

Є й народи, що лишилися самі, та не мають інших родичів. Це грецька, албанська та баскська. Якщо грецька та албанська просто дуже рано відділилися від індоєвропейських предків, і їх палеобалканські родичі рано вимерли, то баскська є ізолятом. Ізолят – це мова, в якій немає задокументованих предків, як і зв'язку з якимись групами. Баскська є єдиним нащадком древньої доіндоєвропейської мови та, відповідно, народу. Ще коли давні індоєвропейці кочували Понтійсько-Каспійськими степами, предки басків населяли Західну Європу.^{[7][8]}

Є ще багато різних народів, які населяють Європу, і в яких є своя, унікальна, історія. Від калмиків, чиї предки, ойрати, прийшли разом з монголами, до ашкеназів, що розмовляли на ідиші до відродження іврити наприкінці ХІХ ст.

Як ми бачимо, Європа не така однорідна, як прийнято вважати. Замість умовної “західної цивілізації” її населяють самі різні народи з різними світоглядами та цінностями. Якщо для французів важливою є рівність, то для південних слов'ян найбільшою цінністю є їх віра, коли як для українців найважливішою є воля. Хоча ми й бачимо лише великі нації, які мають свої держави, значна частина культурного скарбу Європи належить малим націям. Про лужичан чи кашубів мало хто чув, але вони лишили за собою назви багатьох німецьких міст, таких як Берлін (Болото на старополабській), Бранденбург (Бранибор), Лейпціг (Липськ) і т.д. Кельти подарували нам знамениту кельтську міфологію, а тюрки мали певний вплив на історію України. Важливо усвідомлювати різноманітність Європи, і переймати досвід

її народів. Розуміння культурного та історичного контекстів, що стоять за певним народом, сприятиме плідній міжнародній співпраці.

Список використаних джерел

1. Kobyliński, Zbigniew (2005). "The Slavs". In Fouracre, Paul (ed.). *The New Cambridge Medieval History, Volume 1*. Cambridge University Press.
2. Curta, Florin (2001). *The Making of the Slavs: History and Archaeology of the Lower Danube Region*. Cambridge: Cambridge University Press
3. Halsall, Guy. *Barbarian Migrations and the Roman West*. Cambridge University Press, 2007.
4. Тронский И.М. Историческая грамматика латинского языка. / А.В. Грошева, Н.Н. Казанский, М.Л. Кисилиср, Е.Р. Крючкова, Н.Н. Надсль, А.И. Солопов. Москва, 2001
5. Saag L, Laneman M, Varul L, et al. The Arrival of Siberian Ancestry Connecting the Eastern Baltic to Uralic Speakers further East. *Curr Biol*. 2019;29(10):1701-1711.e16. doi:10.1016/j.cub.2019.04.026
6. *Essays on the history and culture of the Crimean Tatars*. / Under. edited by E. Chubarova. Simferopol, Crimecity, 2005.
7. Trask, Robert Lawrence (1997). *The History of Basque*. Psychology Press.
8. *The Indo-European Homeland from Linguistic and Archaeological Perspectives*, David W. Anthony and Don Ringe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev-linguist-030514-124812>.

**РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ У ПРОЦЕСІ
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ
THE ROLE OF NATIONAL CONSCIOUSNESS OF UKRAINIANS IN THE
PROCESS OF STATE FORMATION AND INTEGRATION OF EUROPEAN
VALUES**

Ткач Ольга Валентинівна

студентка Національного університету біоресурсів
і природокористування України

olhatkach.ot@gmail.com

Український народ має непросту історію: його минуле сповнене численними поневіряннями та утисками, що пов'язані з складним геополітичним становищем етносу, а також прагненням інших країн знищити його самобутність заради власної користі.

Згадаймо хоч становище народу за часів його функціонування у межах Російської імперії, а згодом – і Радянського Союзу, коли діяльність панівної верхівки була спрямована на пригнічення всього українського: історії, культури, мови, звичаїв та традицій. Яскравим свідченням такої політики є оприлюднення Валуєвського циркуляру у 1863 та Емського указу в 1876 роках, а також нищівні мовні репресії радянської доби (пізніше були відображені дослідницею О. Демською Кульчицькою у Реєстрі репресованих слів [1]).

Зрештою ці події, призвели до пригнічення національних і культурних процесів українського народу та сприяли розвитку комплексу меншовартості і формуванню низької національної свідомості у його громадян.

Національна свідомість – сукупність «духовних феноменів нації, які, сформувавшись у процесі її історичного розвитку, відображають основні засади буття нації» [3]. Вона полегшує процеси визначення народу, усвідомлення його представниками своєї етнічної й національної ідентичності, самосвідомості; містить національну мрію та ідею, а також менталітет [3].

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році та в умовах розбудови незалежної демократичної держави проблема національної свідомості набула

особливої актуальності. Наразі країна конче потребує свідомих, патріотично налаштованих громадян, які мають стійку громадянську позицію, критично мислять та здатні враховувати інтереси держави і створювати необхідні умови для її розвитку – зокрема впроваджувати такі європейські цінності як:

- демократія;
- верховенство права;
- чесність та прозорість;
- свобода слова;
- прагнення надати рівні можливості усім громадянам тощо [2].

Зауважимо, що поява національно свідомих громадян, які будуть діяти на користь своєї держави, можлива лише за умови відновлення їх чуття національної єдності та гідності, що можливе завдяки прищепленню любові й поваги до історії, мови, культури, цінностей, звичаїв і традицій свого народу.

Саме тому наразі потрібно зосередитися, як на національному вихованні, так і на просвіті щодо європейських цінностей (формальна та неформальна освіта), що в подальшому відкриє нові перспективи для розвитку нашої країни та інтеграції її до європейського простору.

Список використаних джерел

1. Демська-Кульчицька О. Реєстр репресованих слів : веб-сайт. URL: <https://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Linguistics/rejestr.html> (дата звернення: 12.01.2022).
2. Європейські цінності як запорука процвітання суспільства: український вибір / О. М. Сахань, Н. В. Шевчук // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого" . Серія : Політологія. - 2018. - № 2. - С. 177-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2018_2_16
3. Кресіна. І. О. Національна свідомість // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=71053 (дата звернення: 12.01.2021).

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**
**FOREIGN EXPERIENCE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
DEVELOPMENT**

Тюріна Альона Анатоліївна

к.е.н., доцент

доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД

aagrebennikova@nubip.edu.ua

ORCID ID: [0000-0002-0894-8897](https://orcid.org/0000-0002-0894-8897)

Сьогодні в багатьох розвинених країнах соціальна відповідальність — це норма, яка регулюється на державному рівні. У Норвегії, наприклад, цей принцип представляє цілу індустрію. Там існує навіть профільний орган — Міністерство корпоративної соціальної відповідальності. У Британії схожа ситуація і там теж є держорган, відповідальний за це питання [1]. Підхід цих держав полягає в заохоченні і підтримці підприємств, які впроваджують програми КСВ, через регулювання і фінансові стимули.

Франція ж стала першою державою в Європі, яка закріпила в законі 2017-го року обов'язок ста провідних компаній країни аналізувати ризики для співробітників і довкілля. З огляду на це, бізнес повинен впроваджувати соціальні програми щодо захисту прав і свобод людини і екологічного середовища [1].

За останні 5 років в Нідерландах відбувся значний ріст інноваційних хабів у сфері здоров'я, перехідної енергії, гендерної рівності та біорізноманіття, що вплинуло на створення нових робочих міст, індустрій, забезпечення технологічного розвитку та піднесення національних інвестицій в країну [2].

Harvard Business Review говорить про зміну ставлення до КСВ та соціально відповідальних інвестицій: "Результатом цього стало зростання попиту на інтеграцію екологічних, соціальних та урядових критеріїв ESG в інвестиційні рішення. На початку 2018 року 11,6 трлн. доларів усіх професійно керованих активів - один долар на кожен \$ 4, вкладений у Сполучені Штати - підпадало під

інвестиційні стратегії ESG, що різко збільшилося з 2010 року, коли сума була близько 3 трлн дол. США загалом”.

Вивчивши міжнародний досвід формування моделей СВБ варто відмітити, що на сучасному етапі у кожній країні формується власна національна специфіка соціальної відповідальності та корпоративної участі, що базується на локальних традиціях, переконаннях та цінностях. Найбільш поширені моделі соціальної відповідальності приведені на рис. 1.

Рис. 1. Узагальнена класифікація сучасних моделей СВБ [3, 4, 5].

З міжнародного досвіду інтеграції сталого мислення у діяльність бізнесу варто виділити наступні аспекти:

- фокус на Цілях сталого розвитку на які впливає діяльність бізнесу;
- відстежування трендів;
- локалізація глобальних челенджів.

Ефективні практики КСВ можуть також допомогти формувати позитивні уявлення споживачів про бренди та компанії. Споживачі віддають перевагу брендам, які вони сприймають як «хороші»; отже, вони з більшою ймовірністю

довіряють, купують та просувають ці бренди. У цій поведінковій рамці КСВ можна розглядати не просто як засіб для підвищення торгової марки компанії, а як можливість відрізнити її від своїх партнерів, надаючи корисну перевагу на ринку.

Сучасний міжнародний досвід показує, що залученість в соціально відповідальну ділову практику продовжує зростати, оскільки міленіали та покоління Z стають рушійною силою економіки.

Купівельна перспектива цих двох поколінь змістила зосередженість споживачів на соціальну відповідальність, особливо що стосується навколишнього середовища. Згідно з опитуванням проведеним Nielsen у 2018 році, 85% міленіалів та 80% покоління Z ставлять навколишнє середовище на вершині свого списку, вирішуючи, з якими компаніями вони будуть працювати. Міленіали демонструють тенденцію лояльності до брендів, які задовольняють їхні цінності та соціальне ставлення. Це означає, що ефективні практики в галузі КСВ можуть допомогти компаніям зробити міленіалів довгостроковими клієнтами за рахунок активної демонстрації цінностей, що підтримує широка громадськість. Це свідчить про те, що продемонстрована прихильність до КСВ може зробити ринкову позицію компанії вигіднішою.

Список використаних джерел

1. Білоруська К. Соціальні ініціативи. Чи стане український бізнес відповідальним. 2019. НВ Бізнес. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/socialnye-iniciativy-stanet-li-ukrainskiy-biznes-otvetstvennym-50051904.html>
2. Біляєва С. Як бізнесу взяти курс на сталий розвиток: досвід України та Нідерландів. 2020. Громадський Простір. URL: <https://www.prostir.ua/?library=yak-biznesu-vzyaty-kurs-na-stalyj-rozvytok-dosvid-ukrajiny-ta-niderlandiv>
3. Коваленко Є. В. Зарубіжний досвід формування національних моделей корпоративної соціальної відповідальності. 2016. Механізм регулювання економіки. № 1. С. 106-112.
4. Ворончак І.О. Національні моделі соціальної відповідальності бізнесу: особливості та механізм формування. 2018. Економіка і суспільство. Випуск № 17. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/4.pdf
5. Гордієнко Л. А. Моделі корпоративної соціальної відповідальності Вісник

Одеського національного університету. 2014. Серія: Економіка. Т. 19, Вип. 2(5). С. 34-38.

**ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПОЯВИ БІСМАРКІВСЬКОЇ МОДЕЛІ
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
THE HISTORICAL CONTEXT OF THE BISMARCK'S MODEL OF SOCIAL
POLICY**

Ходченко Олена Євгенівна

кандидат історичних наук

доцент кафедри всесвітньої історії

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

e-mail: floresca@ua.fm

<https://orcid.org/0000-0003-1193-5939>

Для розуміння дієвості бісмарківської моделі соціальної політики, яку взяли за основу і продовжують втілювати у життя в ФРН, Австрії та країнах Бенелюксу (Бельгія, Нідерланди та Люксембург), необхідно виявити причинно-наслідкові зв'язки появи першої у світі державної системи соціальної підтримки населення.

У 1871 р. на уламках колишньої Священно-Римської імперії німецької нації, під об'єднавчим лідерством Пруссії, утворилася Німецька імперія, першим канцлером якої став Отто фон Бісмарк - людина сильної волі та продуманої стратегії. Бісмарк мав неабиякий авторитет на міжнародній арені, адже саме завдяки його ініціативам вдалося об'єднати окремі німецькі землі та князівства. Новостворена Імперія була союзною державою, в яку входили 22 самостійні монархії та три вільних міста – Гамбург, Бремен і Любек, а також особлива імперська провінція – Ельзас-Лотарингія. Задля об'єднання нації необхідно було: 1) актуалізувати національну ідею; 2) боротися з опозиційними силами (католиками та соціал-демократами) задля реалізації монархістсько-імперіалістичних програм; 3) відстояти авторитет Пруссії над німецькими землями. Важливим кроком реалізації бісмарківської політики стало

прийняття у березні 1871 р. Конституції Німецького рейху, яка забезпечила гегемонію Пруссії (населення і територія Пруссії складала приблизно $\frac{2}{3}$ Рейху).

Характерною рисою політики Бісмарка було балансування між окремими державами в Союзній раді і партіями в рейхстазі, протиріччя між якими дозволяли канцлеру здійснювати своє одноосібне правління. У внутрішній політиці О. Бісмарк постійно мав боротися з опозиційними силами відстоюючи свою стратегічну лінію розбудови могутньої держави.

Першою силою, яка випробувала на собі «залізний кулак Бісмарка» стала партія Центру, яка за кількістю представників у рейхстазі поступилася тільки націонал-лібералам. На чолі партії Центру стояв розумний парламентський тактик і досвідчений політичний боєць Людвіг Віндтхорст. Центр виявився найбільшою опозиційною силою. Діяльність партій в рейхстазі була обмежена конституцією, але будь-який депутат мав право зробити парламентський запит канцлеру і, навіть, ініціювати дебати з будь-якого питання. Маючи за мету послаблення впливу партії Центру, Бісмарком була ініційована програма дій, яка увійшла в історію як «культуркампф» (битва за культуру). Вона була націлена на підпорядкування католицької церкви державі. Але переслідування католицького кліру зачіпало почуття мільйонів віруючих католиків. Це призвело до зворотного процесу – зростанню політичного впливу партії Центру, посиленню її представництва у рейхстазі. Так, під час виборів в січні 1874 р. Центр збільшив свою присутність у рейхстазі з 63 місць до 91. У підсумку політика «культуркампфа» зазнала поразки. Але від неї збереглися дві соціально прогресивні новації – цивільний шлюб і нагляд держави за шкільною освітою [1, с. 273].

Наступним політичним супротивником стала соціал-демократична партія. Скориставшись двома замахами на імператора Вільгельма I, канцлер в 1878 р. домігся від рейхстагу прийняття закону «Про суспільно небезпечні устремління соціал-демократів». Але цей «винятковий закон» не зміг придушити вплив соціал-демократів, які на кожних виборах до рейхстагу отримували все більше голосів. Для того щоб послабити вплив соціалістів на робітників, Бісмарк з 1880 р. почав проводити політику державного соціального страхування, що сприяло зародженню

соціально спрямованої держави. Саме Німеччина була першою державою світу, де було введено страхування від хвороб і нещасних випадків на виробництві, скромні пенсії по старості та інвалідності. Бісмарк плекав надію за допомогою соціальної політики послабити не тільки соціал-демократів, а й лібералів, які відкидали втручання держави в соціальні відносини і розглядали її як «нічного вартового», справа якого – охороняти безпеку своїх громадян.

Значно послабити соціалістів, як парламентську опозицію, Бісмарку так і не вдалося. Вони продовжували проходити в рейхстаг у якості незалежних депутатів від робітників. Соціал-демократичні видання друкувалися в Швейцарії і нелегально доставлялися в Німеччину. Таким чином, «винятковий закон» не досяг бажаних результатів. Після невеликої паузи і розгубленості, соціал-демократія в Німеччині знову почала активну політичну діяльність. Таким чином, спроба Бісмарка придушити соціалістичний рух зазнала часткової поразки, але дала позитивний крок для німецької держави – соціальну підтримку населення. Зі вступом на престол Вільгельма II політична влада канцлера похитнулась і він був змушений піти у відставку, але його ідеї продовжилися в практичній реалізації наступних урядів.

Важливість впровадження соціальної політики ще більше актуалізувалася після подій Першої світової війни і наслідків світової економічної кризи 1929-1933 рр., які змусила навіть найбільш консервативні сили звернути увагу на необхідність соціальної допомоги безробітним, інвалідам, пенсіонерам та іншим верствам населення, які опинилися у скрутних життєвих обставинах.

Після підписання перемир'я у 1918 р., зречення Вільгельма II, німецьке суспільство опинилося перед прірвою занепаду викликаного революційними подіями. Щоб запобігти цьому, Радою народних уповноважених було введено багато важливих перетворень, яких вимагало німецьке суспільство після війни, в тому числі: допомога по безробіттю та страхування на випадок хвороби, гарантувалося обов'язкове відновлення на роботі демобілізованих фронтовиків та ін. Більшість прав і свобод було закріплено у Веймарській конституції, яка була прийнята 11 серпня 1919 р. (ст. 119, 129, 151, 161, 163, 165) [2]. І хоча німецьке суспільство у міжвоєнний

період неодноразово опинялося на межі голоду, інфляції, безробіття, міжнародної ізоляції, саме соціальна допомога підтримувала віру людей у державу.

З приходом до влади нацистської партії у 1933 р. соціальна політика не лише зберігалася але і була розширена. Неможливо було забезпечити стабільну та достатньо міцну підтримку мас лише методами організаційного та ідеологічного впливу. Для того, щоб досягти цієї мети, гітлерівський режим систематично застосовував заходи соціального заохочення, які створювали певну зацікавленість робітників та залучали їх на бік тоталітарного фашистського ладу. Неабияку роль у залученні широких шарів робітників на бік нацистського режиму відіграла розгалужена система державної благодійності. Створення цієї системи державного патерналізму почалося з проведення так званих «кампаній зимової допомоги» безробітним, хворим, багатодітним. Але головним джерелом державної благодійності в нацистській Німеччині стала спеціальна організація „Сила через радість” (КДФ). Однак, фашистська ідеологія, керуючись расовою теорією, євгенікою – не розглядала людей з фізичними або психічними вадами потрібними для німецького суспільства, їх знищували.

Друга світова війна, її наслідки – змінили людство.

У ФРН було відновлено соціальну політику, яку запровадив Отто Бісмарк і в подальшому доповнено реформами канцлерів від соціал-демократичної партії.

Таким чином, соціальна модель започаткована Бісмарком, яка виникла 140 років тому, використовується у німецькому суспільстві і донині. Для неї характерно: 1) професійна солідарність, що передбачає існування страхових фондів, які засновані на паритетних засадах працівників та підприємців (тобто, фінансування системи обов'язкового соціального страхування здійснюється із внесків застрахованих осіб найманої праці і роботодавців); 2) спеціальні фонди акумулюють соціальні відрахування із заробітної плати, з яких здійснюються страхові виплати (подібні страхові системи, як правило, не фінансуються із державного бюджету); 3) хоча система соціального захисту у ФРН автономна у своїй діяльності, однак держава здійснює контроль за дотриманням законів органами соціального захисту; 4) цільова

спрямованість страхових платежів; 5) страхові виплати взаємопов'язані з успішністю (тривалістю) професійної діяльності працівника.

Для системи соціального захисту ФРН характерна відокремленість органів, що здійснюють соціальне страхування: окремо діють організації з пенсійного забезпечення; забезпечення у разі хвороби та у зв'язку з нещасними випадками на виробництві. Страхування з безробіття не входить у загальну систему соціального захисту та діє у рамках політики сприяння зайнятості населення [4]. Отже, бісмарківська модель соціальної політики дає змогу гармонійно поєднати економічні і соціальні інтереси кожного німця, адже від його внеску на благо держави, буде залежати і якість його життя.

Список використаних джерел:

1. Бобилєва С. Й. Історія Німеччини. Д.2003.
2. Конституція Германського рейха, 11 августа 1919 URL: https://www.1000dokumente.de/index.html?c=dokument_de&dokument=0002_wrv&object=translation&l=ru
3. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України // Вісник Національної академії державного управління. С. 219-227 URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-31.pdf>
4. Основные модели социальной политики в современном мире (Бевериджская и бисмарковская модели) URL: <https://studfile.net/preview/2168190/>

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ – СУЧАСНИЙ ВЕКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ PHYSICAL THERAPY IS A MODERN VECTOR OF SOCIALIZATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Khrystova Tetiana,

Doctor of Biological Sciences, professor of the theory and methods department of physical education and sports

disciplines of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University,
e-mail: fizreabznu@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-1621-695X>,

Pyurko Vladyslav,

Applicant of the third educational level in the specialty
011 Educational pedagogical sciences,
teacher's assistant, exercise therapy teacher

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University,
Melitopol Gymnasium № 22 of Melitopol City Council
of Zaporizhia Region,

e-mail: vlad.1994ak@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0001-9296-6619>,

Kazakova Svetlana,

candidate of Biological Sciences, associate professor
of the physical and occupational therapy department

of Melitopol Institute of Ecology and Social Technologies of Higher education
Institution of the «Open International University of Human Development «Ukraine»,

e-mail: kazakovasm45@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0001-7276-506X>

Pyurko Olga,

candidate of Biological Sciences, associate professor of
the chemical-biological faculty of Bogdan Khmelnytsky
Melitopol State Pedagogical University,

e-mail: diser0303@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-3681-073X>

One of the key aspects in the implementation of state social programs in most countries is the problem of rehabilitation and social adaptation of children with disabilities. According to modern ideas, the rehabilitation process is considered as a systemic, multilevel and multi-component impact on the client [3]. Therefore, before the medical-biological, social, psychological components of modern science is the task not only to develop new restorative technologies, but also to create a holistic rehabilitation space, all factors of which would be aimed at compensating for existing disorders in the body, optimizing personal and social functioning of patients.

Recently, in Ukrainian society, the attention of various social institutions to the problems of children with disabilities has increased significantly [1]. They are primarily

interested in issues of social adaptation and rehabilitation of such persons, including the use of physical therapy, which has a positive effect on the psychophysical condition of children with special needs, mobilizes their will, leads to conscious participation in society, promotes social contacts and also improve the psychophysiological condition and life quality of this category of child population [2].

Physical therapy is an important component as the successful social adaptation of children with special needs, as the processes of restoring and improving their health. The aim of the rehabilitation system is to achieve sustainable, adequate to sanogenetic capabilities, restoration of impaired functions of the child, its adaptation to the environment and participation in social life with altered functions due to the disease. Currently, preference is given to researching issues and current trends in the impact of a synergistic approach to the use of physical therapy on social status, functional status of leading physiological systems, physical development and health level of children with disabilities, the quality of their life.

Physical rehabilitation of children with special needs of different nosologies on the basis of selection of effective means of health and corrective orientation contributes to purposeful social adaptation of such children, comprehensive correction of functional systems and formation of clients motor skills system, optimization of living standards.

One of the ways to involve children with special needs in active social life and future professional activity, creating favorable conditions for their physical, psychological and social rehabilitation is physical culture and health activities. For the rehabilitation of children with disabilities through physical therapy use a synergistic approach based on the introduction of adaptive motor recreation, adaptive physical culture, mechanotherapy, occupational therapy, music therapy, art therapy, dance and motor therapy, game therapy and more.

In the process of physical therapy is the formation and improvement of motor functions and especially those that are impaired due to the pathological process; there is a compensation of the main defect and correction of the secondary disturbances which have arisen in connection with the basic disease. Motor exercises develop musculoskeletal feeling, spatial orientation, train memory on the sequence of movements, improve the ability

to perform movements according to verbal instructions, strengthen the cardiovascular system, stimulate metabolism, stimulate intellectual abilities, improve overall tone. The purpose of physical therapy is to enable the child to correct and compensate for their shortcomings.

The following organizational methods were used during classes with people with disabilities:

- ✓ *individual*; in this case, the method is selected strictly individually, taking into account the characteristics of a particular pathology, functionality and physical fitness of the child. The individual method of organizing classes is considered the most effective;

- ✓ *group*, i.e. the method by using which the work is carried out in a group of children with disabilities (up to 10 people). In this case, the classes must be attended by assistants who perform ancillary functions for the organization of classes, installation of equipment and inventory;

- ✓ *individual-group*, i.e. the method during which the methodical classes are organized and conducted by the instructor, and assistants under his guidance work individually with each client;

- ✓ the method of independent classes provided for the organization of classes on the recommendations of the instructor.

The corrective and compensatory techniques are formed the basis of physical education. Regardless of the type of defects, general health problems are solved, which involve the organization of work in such a way as to affect not only the general condition, but to restore the functions of the body disturbed by the disease. These tasks include physical recovery, creating conditions for proper physical development, hardening, correction of somatic condition.

At repeated repetition of exercises there is an improvement of motor and sensory orientation. Corrective classes are held in the form of gymnastics classes. Gymnastics exercises are easy to dose, action-oriented, very easy to perform and available to learn. They include a series of different types of running, jumping, jumping, and dancing elements and more.

The effect of rhythmic gymnastics on the child's body is expressed by a positive effect on the cardiovascular and respiratory systems. Because of this, corrective gymnastics complexes are recommended for the prevention of posture disorders in children with visual impairments, the development of respiratory muscles in children with speech defects. The following methodical recommendations are used during rhythmic gymnastics. Thus, the complex of corrective rhythmic gymnastics includes four parts: exercises with low amplitude in order to prepare the body for active work; exercises with large amplitude; exercises to strengthen the muscles of the front and back of the torso, oblique muscles, muscles of the upper shoulder girdle, etc.; jumping exercises. Exercises to relax and calm the nervous system are mandatory at the end of the class.

The game method in the form of medical procedure is actively used in children's practice. According to psychophysical development, children are easily influenced by games. The child's attention is shaky; it is difficult to linger on one subject for a long time. Often the child forgets to breathe properly or stops breathing for a while performing motor tasks. Proper breathing is maintained through organized participation in the imitation of sounds in the recitative.

Physical and emotional load in games depends on the nature of the game, the competitive start invested in it, its duration, the conditions of the game, the degree of reaction of the player, the type of disease and its stage, the age and sex of players, their motor culture and previous motor activities, from the number of players, the equivalence of players or groups participating in the game, from compliance with the rules of each game, the starting position and development of the game. In order to dose the effects of games on the functions of the patient's body for each game changes the rules of the game by eliminating some and replacing others.

The vast majority of games are characterized by extreme emotionality. They require speed, strength, agility, coordination of movements, endurance and have a large and comprehensive impact on the body, causing significant changes in the functions of the muscular, respiratory and cardiovascular systems.

Thus, the urgency of the problem of rehabilitation of children with disabilities through physical therapy is due to the growing number of people with disabilities, insufficient

development of synergistic rehabilitation, accessible living environment, which hinders the psychological adaptation and social integration of such children. One of the ways to involve children with special needs in active social life is to create favorable conditions for their physical, psychological and social rehabilitation. Therapeutic, corrective, physical culture and health activities are an integral part of this process.

References

1. Oliinyk, H. (2020). Osoblyvosti sotsializatsii ditei z osoblyvymy potrebamy u suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. *Social Work and Education*. Vol. 7, №. 2. Ternopil-Aberdeen, 2020. R. 178-185.
2. Khrystova, T.Ie., Bohun, T.V. (2016). Fizychnе vykhovannia yak zasib sotsializatsii dytyny z osoblyvymy potrebamy. *Dny vědy – 2016: materiály XII mezinárodní vědecko-praktická konference*. Praha. Díl 15. S. 66-68.
3. Khrystova, T.Ie., Chorna, T.H., Kazakova, S.M. (2016). Suchasna tekhnolohiia reabilitatsii osib z obmezhenymy fizychnymy mozhlyvostiamy. *Pedahohika zdorovia: zb. nauk. prats VI Vseukr. naukovy-prakt. konf. Kharkiv*. S. 713-715.

**DEVELOPMENT OF THE HUMAN DEVELOPMENT INDEX IN EUROPE
AS AN INDICATOR OF LIFE QUALITY
РОЗВИТОК ІНДЕКСУ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПІ ЯК
ПОКАЗНИКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ**

Shynkaruk Lidiia V.,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Associate member of the
National academy of sciences of Ukraine
department of
Production and Investment Management

NULES, Ukraine
Lidia_shyn@ukr.net
Dielini Maryna M.,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Acting head of the department of
Production and Investment Management
NULES, Ukraine
maryna_dielini@nubip.edu.ua

To study and measure the quality of life of the EU population, we will analyze results of Human Development Index (HDI). For the study we use statistics that were presented on the official site of the HDI in 2019, which was given in the Human Development Report 2020. This data presented the ranking of countries that were taken into account by the world position. HDI includes the overall index, life expectancy, expected duration and average duration of schooling and per capita income level. Thus, these indicators include not only economic indicators but also social ones, which logically reveals the essence of the very concept of quality of life.

An analysis of this data shows that among the world leaders by this indicator is a country that is not a member of the EU, but its permanent partner and a member of the Schengen Agreement - Norway. The data clearly shows that quality of life is an integral indicator, as Norway's high position is based more on social than economic indicators. Per capita incomes are lower than in Ireland and Switzerland, but the life expectancy of Norwegian citizens is higher than in Ireland and slightly lower than in Switzerland. It is also worth noting that Ireland and Switzerland share the 2nd position in the ranking with a high per capita income, which exceeds only the figures of Liechtenstein and Luxembourg, due to the size of these countries and population. Also, following the example of Liechtenstein and Luxembourg, which rank 19th and 23rd, respectively, we can conclude that economic indicators are not essential for human development and for shaping the quality of life, although they are certainly very important.

Iceland, which is also not a member of the EU, ranks 4th, due to the long life expectancy of its citizens.

If we summarize information, we can say that the EU member states are in the top 50 positions (except for Bulgaria, which ranks 56th in the ranking).

The lowest life expectancy is expected in Romania (73.9), Latvia (75.3), Lithuania (75.9), which is a short life expectancy compared to the EU, but higher than Ukraine's 72.1.

If we analyze the level of per capita income, the indicator of Ukraine is also the lowest (13,216 US dollars), although the population of our country is quite high compared to other European countries.

Among modern EU members, the lowest per capita income in Romania is \$ 19,317 USA, which is significantly lower than other countries. Among the new EU members (which joined in 2004, 2007 and 2013), the best position on this Index in Slovenia is 22nd in the ranking, followed by countries that were former members of the EU and considered the most developed countries in Europe and the world.

Thus, we see that the development of quality of life by this indicator is not as unambiguous as it might seem before. Countries that are not members of the EU but have a close partnership with it have the highest rates. The analysis showed that even among the EU countries, the development of this index is uneven and depends on such factors as historical past, economic situation in the country and development of the social sphere.

ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ФЕМІНІСТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Янковський Кирило Олегович,

бакалавр 1 курсу навчання
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології, НУБіП України

Komash42@gmail.com

Науковий керівник - кандидат філософських наук,
доцент кафедри культурології НУБіП України

Сидоренко Ірина Григорівна

Фемінізм - одна з найбільш важливих соціальних студій для європейської країни. Неможливо побудувати розвинену державу без наявності гендерної рівності в останній. Україна просувається на шляху досягнення рівності в суспільстві.

За часів відновлення незалежності в Україні поширилася експлуатація двох головних зразків фемінності – Берегиня та Барбі. Але згодом, за допомогою різноманітних громадянських організацій, видавництв та інтернет ресурсів, українська держава поступово почала підніматись до феміністичної традиції, майже повністю знищеної за радянських часів.

Фемінізм, як ідеологія, організований жіночий рух і зріла культурна традиція, виник в Україні у 70-80-х роках XIX століття.

З 70-х років XIX століття на галицьких землях почали поширюватися західні ідеї жіночої емансипації. Памфлет Джона Стюарта Міла “Поневолення жінок”, п’єси Генріка Ібсена, разом з новинами про цілком реальні, нелітературні успіхи жінок, котрі боролися за рівні суспільні права в Англії, Франції, Німеччині, Сполучених Штатах, доходили до найсхідніших провінцій Австро-Угорської імперії, починаючи хвилювати і тогочасне покоління молодого української інтелігенції.

Головна трійця українського фемінізму того часу це: Наталя Кобринська, Михайло Павлик та Іван Франко.

Павлик ще в 1876 р. написав і в травні 1878 р. видав своє оповідання “Ребенщуківа Тетяна” в місячнику “Громадський друг”.

Франко у 1883 р. видав написану дещо раніше (в 1882 р.) етнографічну студію “Жіноча неволя в руських піснях народних”. У цій розвідці він детально аналізує ряд пісень про жіночу неволю.

У цей же рік Кобринська випускає своє перше оповідання „Пані Шумінська” (1883, пізніша назва ”Задля кусника хліба”-1884).

У 1884 р. за ініціативою Н.Кобринської було засновано першу жіночу організацію у м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ) "Товариство руських женщин".

У 1887 році вийшов перший жіночий альманах “Перший вінок”, виданий коштом Кобринською разом з Оленою Пчілкою, за підтримкою Івана Франка.

У 1893, 1895 і 1896 роках Наталя Кобринська видала три книжки “Наша доля” в серії “Жіноча бібліотека”, в якій продовжувала втілювати свою ідею видавати твори для жінок, написані жінками, таким чином розбуджуючи жіночу свідомість і бажання емансипації.

В Тернополі 1900 року було засновано громадянську жіночу організацію «Жіноча громада».

1917 року з ініціативи «Кружка ім. Ганни Барвінок» відбувся з'їзд львівських жінок на якому було створено «Союз українок» з осідком у Львові. Організаційний ядром «Союзу українок» стали 14 філій та 11 гуртків «Жіноча громада».

Метою цих організацій була розвиток та зміцнення національної свідомості українок. Піднесення їхнього освітнього й економічного рівня.

Про будь-яке існування Союзу українок після приєднання Західної України до СРСР не могло бути і мови, зважаючи на повну несумісність патріотичного і демократичного галицького фемінізму з більшовизмом.

Таким був перший етап, який можна охарактеризувати як зародження та становлення фемінізму на українських землях.

Список використаних джерел

1. Кісь О. Моделі конструювання гендерної ідентичності жінки в сучасній Україні.-К.: Незалежний культурологічний часопис «І», 2002
2. Павличко С. Фемінізм.-К.: Основи, 2002// С.121-127
3. Богачевська-Хом'як М., Веселова О. Жіночий рух в Україні// Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2005.

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Ясточкіна Ірина Анатоліївна

доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи

НПУ імені М.П. Драгоманова,

i.a.yastochkina@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1250-4794>

Поняття «інновація» є похідною від лат. слова «innovatio», яке перекладається як «оновлення» чи «зміна». Інновація може виступати як:

- нововведення, раціоналізаторська пропозиція, тобто зміна технології, організації виробництва або самого продукту, що здійснюється з метою досягнення вищої ефективності або створення нової цінності;
- процес здійснення новацій.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV під інноваціями слід розуміти новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Під «інновацією» розуміється комплексне явище, яке торкається усіх аспектів людської діяльності (економічної, соціальної, екологічної тощо) та передбачає впровадження нововведення з метою отримання різних ефектів.

Поняття «соціальна інновація» можна визначити як свідомо організоване нововведення або нове явище в практиці соціальної роботи, що формується на певному етапі розвитку суспільства відповідно до соціальних умов, які змінюються, і що має за мету ефективні позитивні перетворення в соціальній сфері [1].

Тематичне видання «Стендфордський вісник соціальних інновацій» (Stanford Social Innovation Review) проголосив соціальну інновацію як «процес віднаходження,

забезпечення підтримки і впровадження оригінальних рішень для соціальних потреб і проблем» [1, с. 95].

Джерелами соціальних інновацій є зміни зовнішнього середовища, соціальні проблеми, що повсякчас виникають і які неможливо вирішити за допомогою традиційних методів, а також зміни потреб суспільства і його членів.

До сучасного трактування поняття «соціальна інновація» також можна віднести:

1) ідеї, стратегії, концепти, форми організації в соціальній сфері;

2) процес здійснення змін (впровадження нових рішень), тривала соціальна зміна, нестандартні рішення соціальної проблеми;

3) здійснення змін у поведінці та уподобаннях людей, у процесах впливу на зміни, у регулюванні економічних, соціальних та політичних процесів.

До найважливіших характеристик інновацій науковці відносять:

– «пріоритетність – показує потенційну практичну корисність і економічну безпеку, як наслідок – конкурентоспроможність інновації;

– універсальність – означає потенційну можливість інновації застосовуватись в різних сферах підприємництва;

– комерційна складова – характеризує величину інвестиційного попиту на нововведення і його потенційну прибутковість (з урахуванням можливих ризиків);

– безпека – характеризує екологічну безпеку при використанні нововведення, гарантію безпеки людей і надійність техніки;

– технологічність – здатність нововведення включатися в технологічну систему, покращуючи при цьому її характеристики;

– соціальність – характеризує можливий соціальний ефект від використання нововведення» [3, с. 232].

Інноваційні соціальні технології являють собою методи, засоби інноваційної діяльності, що спрямовані на створення та матеріалізацію нововведень у суспільстві, на реалізацію ініціатив, що викликають якісні зміни в різних сферах соціального життя, призводять до раціонального використання матеріальних та інших ресурсів у суспільстві.

«Інноваційні соціальні технології – методи і прийоми діяльності, спрямовані на нововведення у суспільстві. Це інноваційна діяльність, у результаті якої створюються та матеріалізуються суспільні ініціативи, котрі приводять до якісних змін в різних сферах життя, раціонального використання матеріальних, економічних і соціальних ресурсів. Особливого значення набувають інноваційні соціальні технології в кризові, перехідні періоди, коли практично повністю змінюються технології соціальних процесів та виникає гостра потреба в удосконаленні виробництва і управління, політичної й духовної сфер суспільного життя» [4, с. 15].

Постійне зростання інноваційної діяльності в соціальній сфері обумовлене такими процесами, як: загострення соціальних проблем, що вимагає пошуку нових підходів до їх вирішення; відсутність необхідних ресурсів для розвитку соціальної сфери, що потребує більш дієвих способів вирішення соціальних проблем; посилення вимог до якості послуг установ соціальної сфери та приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів [3, с. 35].

Список використаних джерел:

1. Бойко-Бойчук Л. В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування. Наука та інновації. 2009. Т. 5. № 3. С. 94–99.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15#Text> (дата звернення: 27.01.22).
3. Платонова Н. М. Инновации в социальной работе : учеб. пособие для студ. учреждений высш. проф. образования. Москва : Издательский центр «Академия», 2012. 256 с.
4. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Організатори не несуть відповідальності за достовірність наданої інформації та можуть не поділяти думку авторів.

Захід проводився за підтримки Європейської Комісії. Виступи (публікації) відображають точку зору лише авторів і Комісія не може відповідати за будь-яке використання інформації, яка тут міститься.

The European Commission's support for the production of this event (publication) does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Підписано до друку 18.02.2022 р.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 9,19. Об.-вид. арк. 6,68.
Наклад 300 прим.
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова (044) 239-30-26